

GIBANJE ZNANOST MLADINI
SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

RAZISKOVALNA NALOGA

“Cvetje so besede tvoje ...”
Pozabljena pesniška zapuščina Mire Mokriške

A handwritten signature in cursive script, reading "Mira Mokriška".

Mentorica: Nataša HRIBAR, prof.

Avtorica: Lucija BAŠA

Šolsko leto: 2020/21

Gimnazija in srednja šola Rudolfa Maistra Kamnik

Kamnik, marec 2021

SREČANJE SREDNJEŠOLSKIH RAZISKOVALK IN RAZISKOVALCEV

GIBANJE ZNANOST MLADINI

NASLOV NALOGE:

“Cvetje so besede tvoje ...”

Pozabljena pesniška zapuščina Mire Mokriške

RAZISKOVALNO PODROČJE:

Slovenski jezik in književnost

Avtorica:

Lucija BAŠA

b.lucija.basa@gmail.com

Mentorica:

Nataša HRIBAR, prof.

natasa.hribar@gssrm.si

ŠOLA:

Gimnazija in srednja šola Rudolfa Maistra Kamnik

Novi trg 41/a, 1240 Kamnik

Slika 1: Edini portret Mire Mokriške. Vir: zapuščina

1 KAZALO

1.1 KAZALO

1 KAZALO	3
1.1 KAZALO.....	3
1.2 KAZALO SLIK.....	4
1.3 KAZALO TABEL.....	5
2 POVZETEK	6
3 UVOD	7
4 NAMEN NALOGE.....	7
5 METODE DE LA.....	8
6 BIOGRAFIJA MIRE MOKRIŠKE.....	10
6.1 PRVA POSTAJA: LJUBLJANA	13
6.2 DRUGA POSTAJA: VOLČJA DRAGA	15
6.3 TRETJA POSTAJA: BLED, LJUBLJANA.....	21
7 ZAPUŠČINA	27
8 OBJAVE.....	28
8.1 Dom in svet (Ljubljana).....	28
8.2 Slovenka (Trst)	29
8.3 Domači prijatelj (Praga)	31
8.4 Mohorjeva družba (Celovec)	34
8.5 Koledar Mohorjeve družbe.....	35
9 LITERARNO-ZGODOVINSKA UMESTITEV DELOVANJA MIRE MOKRIŠKE S POUDARKOM NA SLOVENSKIH PESNICAH IN PRVEM ŽENSKEM ČASOPISU SLOVENKA	37
10 “SAJ MI JE POEZIJA POL ŽIVLJENJA – PRVA LJUBEZEN” - ANALIZA PESNIŠKE ZAPUŠČINE	43
10.1 PESMI IZ ROKOPISNE ZAPUŠČINE	43
10.2 CIKEL PESMI DEKLIČJE LJUBEZNI	50
10.3 SPOROČILNOST CIKLA PESMI	80
10.4 ZGRADBA IN SLOG CIKLA PESMI	81
10.5 TRANSKRIPC IJA IN VSEBINSKA ANALIZA IZBRANIH PESMI	90
10.6 SPOROČILNOST IZBRANIH PESMI.....	102
11 ZAKLJUČEK.....	103

11.1 RAZPRAVA.....	103
11.2 SKLEPNA MISEL	105
12 ZAHVALA.....	110

1.2 KAZALO SLIK

Slika 1: Edini portret Mire Mokriške.....	2
Slika 2: Ilustracije Mire Mokriške (podpisano A. Omejc)	9
Slika 3: Rokopisna zapuščina	10
Slika 4: Rokopisna zapuščina	10
Slika 5: Rojstna in krstna knjiga	11
Slika 6: Popisni list (1890).....	11
Slika 7: Popisni list (1890)	11
Slika 8: Mokriške planine	12
Slika 9: Železniška postaja v Volčji Dragi leta 1910.....	15
Slika 10: Vida Jeraj.....	16
Slika 11: Naslovnica in kazalo Drobni povesti.....	18
Slika 12: Naslovnica in kazalo Pravljič	19
Slika 13: Lea Fatur.....	19
Slika 14: Zofka Kveder	19
Slika 15: Ljudmila Poljanec-Utva.....	21
Slika 16: Popisni list (1921).....	23
Slika 17: Popis stanovanja v tej hiši (1921).....	24
Slika 18: Izsek iz mrliške knjige.....	25
Slika 19: Grob Mire Mokriške.....	26
Slika 20: Grob Mire Mokriške.....	26
Slika 21: Trije zvezki pesmi in kratke proze	27
Slika 22: Med mnogimi listi se skrivajo rože	28
Slika 23: Pesem Pozdrav.....	29
Slika 24: Pesem Moja sreča	30
Slika 25: Pesem Škrjanec.....	30
Slika 26: Naslovnica prve izdaje Domačega prijatelja	31
Slika 27: Tajnostna vizitka v letniku 1904	32
Slika 28: Logograf in Tajinstveni napis v letniku 1904	32
Slika 29: Edino objavljeno prozno delo, silhueta Ob slavčevih glasih.....	32
Slika 30: Pesem Prijateljici	33
Slika 31: Ključ, Uganka.....	33
Slika 32: Pomladna bajka.....	35
Slika 33: Poezija naših grobišč	36
Slika 34: Naslovnica prve številke Slovenk.....	38
Slika 35: Marica Nadlišek Bartol.....	39
Slika 36: Ivanka Anžič Klemenčič	40

Slika 37: Zvezek z drobnim karom	50
Slika 38: Začetek cikla	50
Slika 39: Bog mi varuj žar mladostni	52
Slika 40: Pevaj, pevaj ptica mlada	56
Slika 41: Ilustracija Mire Mokriške (podpisano A. Omejc)	61
Slika 42: Zimska idila, ilustracija Mire Mokriške	75
Slika 43: Rokopis originala.....	77
Slika 44: Pesem Moja soba	91
Slika 45: Pesem Iver	95
Slika 46: Ilustracija Mire Mokriške	98

1.3 KAZALO TABEL

Tabela 1: Retorične figure	82
Tabela 2: Vrste epitetonez in pogostost ponavljanja	83
Tabela 3: Pogostost pojavljanja ukrasnih pridevkov s primeri	83
Tabela 4: Analiza primer	86
Tabela 5: Arhaizmi in hrvatizmi	88

2 POVZETEK

V raziskovalni nalogi "Cvetje so besede tvoje ..." – pozabljena pesniška zapuščina Mire Mokriške smo preučevali življenje in poezijo Anice Omejc (poročene Žemlja), ki je bila že v svojem času, na prelomu 20. stoletja, mnogokrat spregledana, po zapisanih besedah iz pisem tudi prezirana in odslovljena pisateljica. Predstavljamo jo v luči njenega življenja, objav, delovanja v času naprednih žensk, povezanih z izdajanjem prvega ženskega časopisa Slovenka. Njena rokopisna dediščina je zelo obsežna, zato smo se odločili za analizo cikla 32 pesmi z naslovom Pesmi dekličje ljubezni in osemnajstih izbranih pesmi iz ostalih treh zvezkov. Naloga ima posebno težo, saj prinaša prvo transkripcijo pesmi in motivno-tematsko, slogovno ter jezikovno raziskavo njenega zgodnjega in zrelega pesniškega obdobja, ki je že nakazana v edinem do sedaj izdanem viru, diplomskem delu Nataše Špende iz leta 1994. Nastala je zaradi prihajajoče 100. obletnice njene smrti, ki bo v letu 2022. Z nalogo želimo javnost seznaniti z njeno osebnostjo in s pomembnim doprinosom k ženski literaturi, saj je pisala dnevniške zapise, pesmi, prozo, dramatiko, potopise, uganke, ohranjena je tudi obsežna korespondenca. Tako bi vsaj malo omilili krivico, ki se ji je zgodila, saj je o njej zelo malo znanega. V ta namen je nastal tudi geselski članek na slovenski Wikipediji.

Ključne besede: Mira Mokriška, rokopisna zapuščina, bio- in bibliografija, Slovenka, transkripcija, cikel, analiza

ABSTRACTS

In the research paper originally titled "Cvetje so besede tvoje...(Flowers are the words of yours)" the forgotten poetic legacy of Mira Moriška, I studied the life and poetry of Anica Omejc (married Žemlja), who had often been overlooked, and according to some letters even despised and dismissed as a writer back in her day, at the turn of the past century. I introduce and portray her in the light of her life, publications and activities in the time when progressive women connected and united to publish the first women's newspaper The Slovenka. Her handwritten legacy is extensive, therefore I decided to analyse the cycle of thirty-two poems titled "Pesmi dekličje ljubezni (Poems of a maiden's love)" and eighteen selected works from her other three volumes. There's special weight and additional value to this paper because it brings to light the first transcription of her poem and its motif, theme, style and linguistic research of her early and mature poetic period indicated in so far the only published source related to the author, Nataša Špende's dissertation from 1994. The paper was created because of the upcoming 100- year anniversary of the writer's death, coming up in 2022. The purpose and mission of this paper is to acquaint the broader public with the writer's persona and crucial contribution to women's literature. Besides her journals, poems, prose, dramas, travelogues and riddles, there is a lot of her correspondence still kept and well-preserved. By bringing her work back to life we can at least soften the injustice done to her. For this reason, a Wikipedia article was written about her on Slovenian Wikipedia.

Keywords: Mira Mokriška, handwritten legacy, bio- and bibliography, newspaper The Slovenka, transcription, cycle, analysis

3 UVOD

“Imam že tri knjige pesmij - a objavljenih je komaj peščica. Vse pač niso za javnost, a nekaj najboljših bi rada videla zbranih. A kdo ve, če pride kdaj do tega ...”

/iz pisma Lei Fatur, 21. decembra 1909/

Imena Mire Mokriške, pesnice in pisateljice s preloma 20. stoletja, ne bomo zasledili v literarnozgodovinskih učbenikih, prav tako jo bomo zaman iskali v antologijah in leksikonih. Znana je najbrž zelo majhnemu številu ljudi, saj so ji v letih, ko je živela, objavili skromen delež njenega ustvarjalnega dela. Rokopisna zapuščina, ki je bila najprej v zasebni lasti pokojnega novinarja Jožeta Hudečka¹ (s pesnico ga povezuje Karlovška c. 32), potem pa jo je leta 1993 predal absolventki slovenistike Nataši Špende, je ob pisanju njene diplomske naloge razodela še eno izmed mnogih pozabljenih imen slovenske literature, sodobnice mnogih znanih ustvarjalcev in ustvarjalk.

4 NAMEN NALOGE

S pesnico in pisateljico Miro Mokriško nas je seznanila profesorica slovenščine Nataša Hribar, ki je pozabljeno umetnico že raziskovala v svoji diplomski nalogi. Med prebiranjem le-te ter rokopisne dediščine v obliki dnevnikov, pisem, proze, poezije in ugank, so se nam odpirala vrata v intimni svet ženske, ki je svoje veselje do ustvarjanja delila z drugimi in želela obogatiti in prispevati k slovenski besedni umetnosti. S pomočjo bogate strokovne literature smo odkrivali sodobnice moderne, ki so se trudile uveljaviti v takratnem moškem svetu. V želji, da se njena dela in osebnost pokažejo svetu, smo se odločili za nadaljnje raziskovanje z namenom, da:

- verodostojno oblikujemo njeno biografijo s pomočjo odlomkov iz pisem in dnevnikov;
- jo umestimo v čas in prostor;
- predstavimo sodobnice slovenske moderne;
- omenimo časopise in revije, ki so ženske ustvarjalke podpirale in vzgajale;
- predstavimo področja njenega delovanja;
- predstavimo dela in objave Mire Mokriške;
- opravimo transkripcijo cikla Pesmi dekličje ljubezni;
- slogovno, jezikovno in vsebinsko analiziramo pesmi na zaokroženi enoti cikla;
- transkribiramo in vsebinsko analiziramo izbrane pesmi, ki nakazuje tematike, o katerih je pisala v kasnejših letih;

---

¹ Jože Hudeček (1937–2011) novinar, publicist, avtor novele Karlovška in najditelj zapuščine Mire Mokriške.

- prepoznavamo vsebinske, slogovne in jezikovne značilnosti slovenske moderne;
- Miro Mokriško predstavimo širši javnosti ob prihajajoči 100. obletnici smrti.

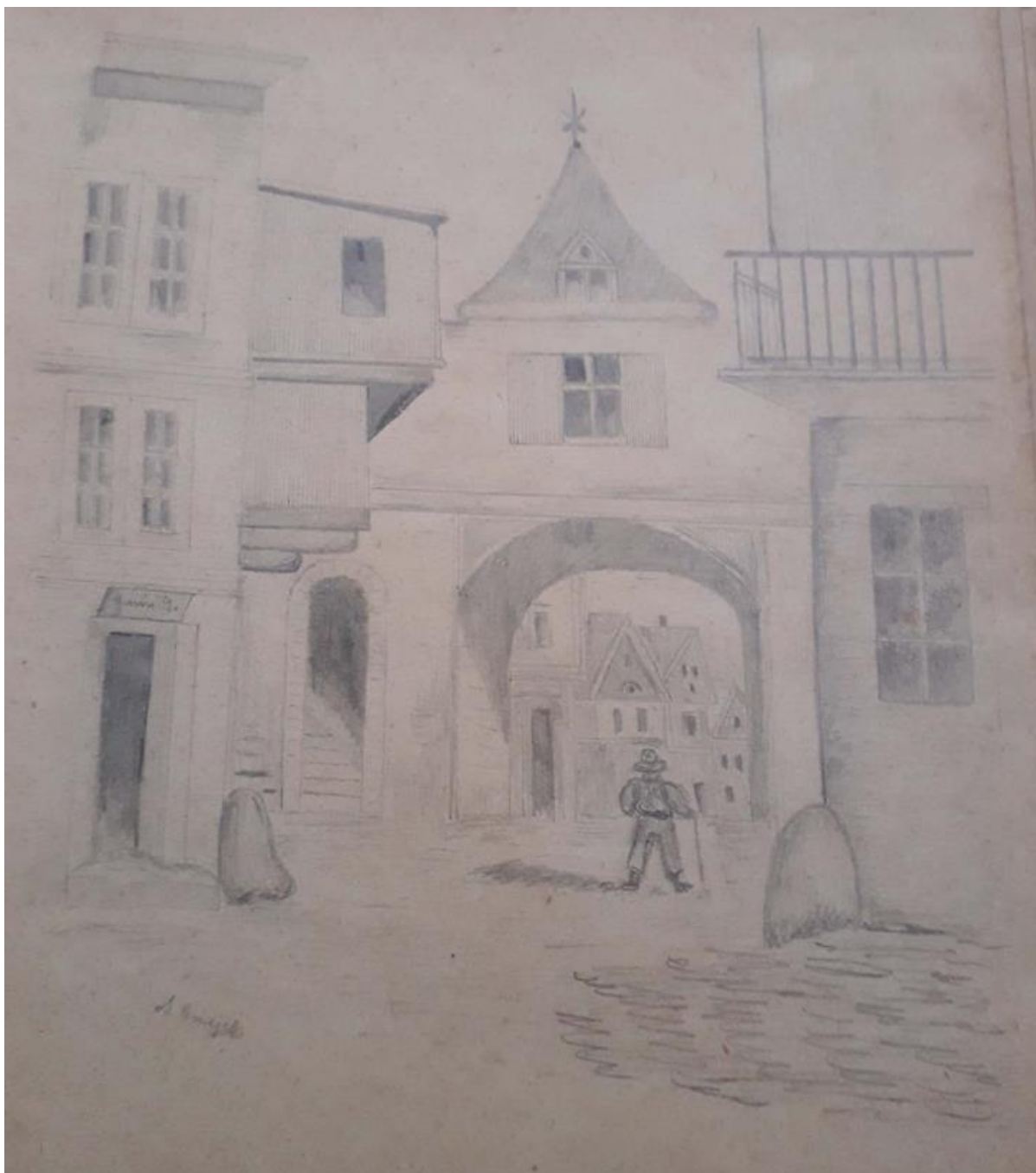
5 METODE DELA

Pričujoča naloga se je začela s prebiranjem rokopisne zapuščine, vsebuje tako prozo kot dramatiko in liriko, in je nastajala dve šolski leti. Za raziskovanje smo se omejili na liriko, in sicer na Pesmi dekličje ljubezni, ki vsebuje 32 pesmi in osemnajst pesmi iz preostalih zvezkov, saj nas je njena poezija najbolj nagovorila.

Med prvim prebiranjem smo se seznanili z drobno pisavo, arhaičnim jezikom in vsebino pesmi. Cikel dekličje ljubezni nas je pritegnil zaradi svetlobe, sreče, ljubezni in mladosti, s katero se zlahka poistovetimo, nadaljnjih osemnajst izbranih pesmi pa odraža tematiko, s katero se je pesnica ukvarjala v svojih poznejših letih. Sledila je natančna transkripcija vsake pesmi posebej. Marsikatera je zahtevala več pozornosti, saj so bile nekatere črke težko prepoznavne. Zastrto besedo smo odkrili po večkratnem prebiranju sobesedila in ob pomoči SSKJ.

Ob končani transkripciji smo se podali v analizo. Pri vsaki pesmi smo zapisali tematiko in motive, v pesmih cikla smo določili zgradbo in izpisali retorične figure. Pod ciklom smo strnili sporočilnost pesmi, v tabele po pogostosti uredili retorične figure in arhaizme ter hrvatizme s sodobnimi ustreznici. Podrobneje smo analizirali epitetoneze in primere, pri čemer smo se oprli na tipologijo metaforike poezije njenega sodobnika Otona Župančiča, ki jo je proučevala Jožica Čeh. Izbrane pesmi smo vsebinsko analizirali in povzeli ugotovitve. Nato smo na podlagi biografije, zapisane v diplomski nalogi, novih odkritij in osebnostnih potez, ki so se nam razkrile v pesmih, opisali življenje pesnice in njeno rokopisno zapuščino dvajsetih zvezkov. Na dLib-u smo iskali njene objave v takratnih revijah in časopisih. Poizvedovali smo po fotografijah Volčje Drage v njenem času, kraju, kjer je dolgo živela in ga vzljubila. Njen mož je bil zaposlen na tamkajšnji železnici in razglednico postaje iz njenega časa nam je prijazno odstopil zbiratelj Jože Ropoša. Nato smo raziskovali čas in prostor, v katerem je pesnica živela. Oprli smo se na knjigo Slovenka in na strokovne članke v Cobissu (2 zadetka). V tem času smo se povezali z veliko poznavalko ženske literature na Slovenskem, Katjo Mihurko Poniž, ki nas je usmerila še k virom, povezanim s tematiko pesnic v času slovenske moderne. Ob preučevanju se je razkrilo, da je bila redno v stiku z mnogimi znanimi osebnostmi tistega časa, predvsem s pesnicama Leo Fatur in Vido Jeraj, dopisovala si je tudi z Zofko Kveder.

Ob zaključku smo oblikovali geselski članek na Wikipediji, s katerim želimo umetnico prvič predstaviti širši javnosti ob 100. obletnici njene smrti.

Slika 2: Ilustracije Mire Mokriške (podpisano A. Omejc). Vir: rokopisna zapuščina

6 BIOGRAFIJA MIRE MOKRIŠKE

Edina zapisana biografija je dosegljiva v diplomski nalogi Nataše Špende Zapuščina Mire Mokriške², kjer avtorica navaja, da leta 1993, ko je prejela zapuščino, ki obsega dvajset enot različne debeline in velikosti, v njej ni bilo ničesar oprijemljivega, le njena fotografija, obledel list z letnicama njenega rojstva in smrti, in zvezki, popisani z drobno, lepo pisavo.

Slika 3: Rokopisna zapuščina.
Foto: L. Baša, 2020

Slika 4: Rokopisna zapuščina.

Pravo ime Mire Mokriške je bilo Anica Omejc, leta 1903 se je v Ljubljani poročila s Francem Žemljo, železniškim uradnikom, in prevzela njegov priimek, otrok nista imela. Edina še živeča oseba, njena svakinja, ki jo je poznala in bi lahko o njej kaj povedala, je umrla leta 1992, v starosti 92 let. (Špende, 1994)

Zato so edini verodostojni viri za rekonstrukcijo njenega življenjepisa krstni, mrliški list, popisi prebivalstva, njen dnevnik in korespondenca, ki jo je pisala med leti 1903, ko je spoznala svojega moža, in 1921, zato o njenem življenju pred poroko ni veliko znanega. Anica (Ana) Omejc je bila rojena 7. novembra 1875 na Poljanski cesti 13/17 v Ljubljani, v času, ko se je rojevala slovenska moderna. Na tem naslovu so živeli, kot potrjuje zapis v popisnem listu iz leta 1890, tudi njena babica, oče in mati.³

---

² Špende, N. Analiza zapuščine Mire Mokriške, pesnice in pisateljice. Diplomski nalogi. Ljubljana, 1994.

³ Sistory, Zgodovinski arhiv Ljubljana

Geburts- und						Tauf-Buch.						
Jahr 1877		Geburtsort des Täuflings	Name des Täuflings	Körper		Die Tauf- Zeichen	Aeltern		Patren		Die Scheine Zeichen	Hinterstich des taufbaren Kindes
Monat und Tag des Geburt	des Taufes			Wachheit	Blauheit		Vater	Mutter	Vater	Mutter		
November	7.	Poljana, Krainfeld 17	Anna Maria Theresia	1	1	1	Jung Omejc K. P. P. P.	Anna Theresia	Judith Omejc Theresia Ottavia Anna Omejc	Anna Theresia	1	1

Slika 5: Rojstna in krstna knjiga. Vir: Nadškofijski arhiv Ljubljana

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Terezija Omejc	1821	11/21	1846	11/21	1850	11/21	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875
2	Fran Omejc	1846	11/21	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875
3	Terezija Omejc	1850	11/21	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875
4	Ana Omejc	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875

Slika 6: Popisni list (1890). Vir: Sistory, Zgodovinski arhiv Ljubljana

1. Terezija Omejc, njena babica (r. l. 1821 v Škofji Loki, vdova, hišna, posestnica, gostilničarka)
2. Fran Omejc, njen oče (r. l. 1846 v Ljubljani, poročen, poštni oficijal)
3. Terezija Omejc, njena mati (r. l. 1850, gospodinja)
4. Ana Omejc, r. 7. novembra 1875 (na nagrobniku je napačno napisano 7. 2. 1875)

Z materjo sta se kasneje preselili v hišo na Karlovški cesti 32 (ki so jo v 2. pol. 20.stol. porušili), o čemer priča zapis v popisni knjigi iz leta 1900.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Tereza Omejc	1850	11/21	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875
2	Anica Omejc	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875	7.2	1875

Slika 7: Popisni list (1890). Vir: Sistory, Zgodovinski arhiv Ljubljana

1. Tereza Omejc, imetnica stanovanja (r. l. 1850)
2. Anica Omejc, hči (r. 7. novembra 1875)

Umetniško ime Anice Žemlja je bilo Mira Mókriška. V dnevniških zapisih lahko zasledimo, da je Mira njeno drugo ime, priimek Mokriška (naglas na prvem zlogu), pa po vsej verjetnosti izhaja iz zemljepisnega imena Mokrec, ki se dviga nad Iškim Vintgarjem. Po Mokriških planinah se je zelo rada sprehajala, zanjo so bile najlepše na svetu, v enem od zvezkov pesmi jih je narisala in se zraven s psevdonimom tudi podpisala. V objavah v literarnih časopisih se je podpisovala samo z imenom Mira.

Slika 8: Mokriške planine. Vir: rokopisna zapuščina

*Solnce se vtapljalo je za gorovje,
slavec je v grmu turobno žgolel;
v vetru se klanjalo žitno valovje,
sladko opojno bezeg je dehtel...*

*Z vaškega stolpa večernega zvona
spev se razlival je preko dolin...
Kaj vse je klical v spomin mi glas brona
tamkaj v podnožju Mokriških planin!...*

*Solza mi oblila lice mlado je,
boli drhtelo je v prsih srce...
Nemi svedoki mladosti vi moje,
čuvaj vas Bog, o ve divne gore!*

6.1 PRVA POSTAJA: LJUBLJANA

“A dasi mi je šele pozno vklila sreča, vendar ne tožim radi tega - saj se mi je utrdilo srce v šoli trpljenja. In ako po dolgotrajnem dežju posije zopet zlato solnčice - umemo jo toliko bolj ceniti. Napočili so tudi zame rajski dnovi, dnovi čiste, neskajjene sreče, o kakršni prej niti sanjala nisem...”

/odlomek iz dnevnika, 29. kimavca 1903/

Sklepamo lahko, da je v tem času spoznala Franca Žemljo. Očitno je, da je bila za svoja leta zelo zrela, da je želela spremembe in da je bila osamljena, doživeti je morala bridko izkušnjo, o kateri večkrat spregovori, a nikoli konkretno. Že zelo zgodaj pa se je zavedala, kaj bi v življenju rada počela ... (Špende, 1994)

“Ako se zamislim v minulost, spominjam se prav živo, kako sem že v rosnih dekliških letih sanjala o bodočem poklicu. Saj sem toliko koprnela po samostojnosti... In prav učiteljsko zvanje je bilo mladi domišljiji uzor... Kako sem zavidala one, ki jim je dano živeti edino le ob knjigi in peresu!.. Delati za narod - bilo mi je najsvetlejše zvanje! In mi je i danes. A mislila sem si to delo dokaj idealneje nego le deci bistriti glavice - v mislih bilo mi je delo za narodno prosveto... Žal, da je moralo ostati prvo samo želja - ali drugo se je obistinilo, dasi drugače kot sem sanjala. A vsekako moram biti z uspehom zadovoljna. Po lovorikah nisem nikoli hlepela - zadostuje mi, da morem narodu kaj koristiti...”

/odlomek iz dnevnika, 1. vinotoka 1903/

V ljubezni z bodočim možem je očitno našla mir, da je začela intenzivneje ustvarjati. V tem času že objavlja v DiS pod imenom Mira, v Slovenki, glasilu slovenskega ženstva (od leta 1899 dalje) pod imenom Mokriška, v Koledarju Mohorjeve družbe pod imenom Mira (od leta 1900) od leta 1904 pa tudi v Domačem prijatelju, ki je izhajal v Pragi. Že v teh letih je nihala v razpoloženju, med osebno srečo in nezaupljivostjo, bila je zelo neprilagodljiva, samozavestna, kar je na mnoge urednike delovalo odbijajoče, zato je z njimi prihajala tudi v spore. (Špende, 1994)

“Kolikokrat sem časih v neprodirni temi plakala in klicala po smrti. - A prišla ni nikoli - in prav je, da ni prišla. Saj je sedaj pred menoj življenje, ljubav in sreča!...”

/odlomek iz dnevnika, 2. listopada 1903/

Obremenjevala se je tudi z neizmerno željo, imeti otroka, ko je nekaj let trpela muke ob pogledu na srečne matere, pogosto se je zatekala k molitvi.

“Prišla mi je na jako čuden način in popolnoma nepričakovano v roke sličica otroške glavice. Kako me je ta pogled prevzel, ne morem izreči...Ah to je bila sličica onega sladkega deteta, ki ga zrem tolikokrat v tihi noči, ko mi oklene ročice okrog vrata in me ljubkuje...Zdi se mi, kot da mi je poslalo nebo vidni dokaz, da bo nekoč moje bede konec in se bo, kot neštetim družinam, i meni enkrat nasmehljala sreča...”

/odlomek iz dnevnika, 24. svečana 1904/

Bila sicer vdana Bogu, kot bo lahko marsikje razbrati, tudi v liriki, vendar zelo napredna. Njena lirika je bila predvsem osebno izpovedna, tudi erotična, kar z žensko tiste dobe ni sovpadalo ...

“Le vrlo porabi zlati čas mladosti, da si pridobiš temeljite in ne le šablonske duševne in pa srčne izobrazbe. Vadi se, da boš pisala in govorila pravilno našo milo materinščino in boš enkrat, ko odrasteš, zavedna Slovenka.”

/pismo M. Omejevci, 28. september 1904/

Njeno dopisovanje s sestrično Milko Omejc in prijateljico Minko Tominčevo že na samem začetku razodeva njeno narodnozavedno držo, željo, služiti narodu; piše tudi o ovirah, ki jih kljub nadarjenosti in naprednosti prinaša ženski spol, ki je v neenakopravnem položaju; spregovori tudi o svojem odnosu do slovenske literature in ustvarjalcev. (Špende, 1994)

“A žalibože hodijo malone vsi slovenski literati nekakovo rakovo pot. List je sicer v dobrih rokah, ker mu je odgovorni urednik sam g. Vydra, ki je ne le navdušen Slovan, ampak i veren katoličan. A sourednica mu je zloglasna Kvedrova Zofka, priznana liberalka. Odkod to - boste vprašali. No, čisto naravno. Vydra je inseniral po časopisih, a se razen nje nobena ni javila. Kje naj bi bil pa tudi našel sposobnejšo Slovenko za ta posel? Vedite, gospodična, jaz se nikakor ne ogrevam za Zofko...A prepričana sem, da mi bo vsak trezno sodeč človek potrdil, da je ona najizobraženejša Slovenka dandanes... A da so se znašli polagoma vsi naši literati krog nje - temu se ni čuditi. . . Kako tožen je vendar pogled v slovensko slovstvo. Izvemši Meška in Finžgarja - ostali novelisti večinoma rijejo po materiji. Kako vse drugače je pri Hrvatih in bratih Čehih...Slovenskih knjig ne čitam prav nič - saj ni skoraj ene poštene dobiti... Uteha mi je pa v hrvatski poeziji.”

/pismo M. Tominčevi, 18. januar 1905/

Življenje v Ljubljani jo je utesnjevalo (predvsem surovost in strankarski sarkazem), umetniški krogi, kamor ji ni uspelo prodreti, vse to je stopnjevalo željo po odhodu. Z možem se res preselita, večino svojega, dokaj osamljenega življenja, je preživela na Goriškem v Volčji Dragi. Tu se je dobro počutila, pred odhodom pa zapiše še pretresljiv dnevniški zapis, v katerem izpove ljubezen do matere in nagovori naključnega bralca. Njena slutnja, da bo nekoč nekdo bral njeno zapuščino, jo razumel in jo sprejemal takšno, kakršna je bila: hrepeneča, osamljena, polna življenja, ki ga je hotela deliti z drugimi, a z veliko bolečino v srcu ... se je uresničila. (Špende, 1994)

“Svet me ima za hladno, brezčutno - saj ne more umeti, kako mi je moči sicer tako hladnokrvno pustiti dom in iti v tujino... Toda ti, ki boš morda kedaj po letih bral te vrste, ti ne misli tako, tebi, ljubljena duša, odkrijem naj se taka, kot sem. Da, prav ima svet, da me tako trpko sodi, saj mi ne vidi v srce, v dušo; v to ubogo, strto dušo, v to bedno srce! Ne ve, koliko vročih solz mi je že poteklo skrivaj, da jih nihče ni videl, uprav za ta moj nesrečni domek! Saj jedino Bog v nebesih ve, kako težko pustim to milo domačo grudo, ki je orosena s solzami moje matere, potnimi sragami nezabnega mi očeta. Kako težko se odtrgam od tal, ki sta mi jih neizmernimi žrtvami priborila predraga roditelja v nadi, da bodo kedaj i moji

dečici rodna tla...Zato, duša blaga, ki to bereš, ne sodi me krivično. Vedi, da vse kar govorim in kažem na zunanje naj zakriva le pekočo rano, srčno bolečino. Vse radi mame! Radi nje kažem se hladno in brezčutno, da bi se ona tem lažje ločila - ker mora biti!..."

/odlomek iz dnevnika, 21. september 1906/

6.2 DRUGA POSTAJA: VOLČJA DRAGA

Anica je uživala dneve sreče, čez dan je gospodinjala, v nočnih urah pa je pisala, igrala na klavir, ukvarjala se je tudi s filatelijo. Za svoj čas je bila razgledana, brala je in literarno vrednotila slovenske in hrvaške avtorje, Chateaubrianda, Lamartina, Sienkiewicza, Schmidta, Dickensa, Wallacea, Burnet, Bella, Dahna in mnoge druge. Negativen odnos pa je imela do francoskih avtorjev Dumasa, G. Sandove in V. Hugoja, češ da so strup za mlada srca. Tudi ruski pisatelji ji niso ugajali ... (Špende, 1994)

Slika 9: Železniška postaja v Volčji Dragi leta 1910; po pričevanju naj bi bila Mira ena izmed žensk na fotografiji. Vir: Jože Ropoša

"Kaj pa pesmi Vide Jerajeve⁴ si že kaj čitala? Kako so ti kaj všeč? Saj jo menda poznaš - bivšo Franico Vovkovo? Je moja vrstnica. Da mi ni i osebna prijateljica, zavidala bi ji na uspehu; tako se pa radujem ž njo, da je dosegla smoter. Je bila vedno vrla Slovenka - dal Bog nam mnogo tacih!"

/pismo M. Omejčevi, sestrični, s. uršulinki Ferdinandii, 16. december 1908/

---

⁴ Vida Jeraj (Franica Vovk), slovenska pesnica (1875, Bled–1932, Ljubljana).

Slika 10: Vida Jeraj. Vir: Wikipedija

Najdragocenejša pisma pa so namenjena pesnici Lei Fatur⁵, ki je tudi sodelovala z Zofko Kveder. Večkrat ji je potožila, kako nenaklonjeni so ji uredniki (njen opus pesmi in bajk je bil že obsežen), ona pa jo je znova in znova spodbujala.

“A najprvo moram vas nekoliko razočarati. Veste, da jaz ne pišem proze, ker nimam kar nič talenta zato. Glavno polje mi je poezija, ta mi je pravi živelj. A s prozo nimam sreče. Eno samo črtico objavil mi je “Dom. Prij.” v prvem letniku, a pozneje nobene več, dasi sem jih več poslala. Eno mi je bila Zofka (op. Zofka Kveder) vrnila, ostale je ignorirala. Najbrž romale so v koš ... Ali če je prav ne objavljam, pišem pa vendar tudi prozo, četudi le radi tega, da si urim slog. Veste, jaz jako idealno mislim in tako tudi pišem. A svetu to ne prija. A če jih prav nihče ne čita, jaz imam le veselje z njimi ... Jaz tudi nimam bogve kako bujne domišljije in pišem vse bolj po resnici. Pa saj je življenje najboljši romanopisec in treba se je samo kopirati...

/pismo Lei Fatur, 23. december 1909/

---

⁵ Slovenska mladinska pisateljica, pesnica in dramatičarka (1865, Zagorje pri Pivki–1943, Ljubljana).

Zato se opogumi in piše Zofki Kvedrovi v Zagreb ⁶ :

Velecenjena gospa urednica!

Oprostite, da se Vam drznem priti z nekim vprašanjem. Nahajam namreč romantični opis Benetek, ki ga želim objaviti v "Dom. Prij.". Ker je pa spis precej obširen in bi ne videla rada da mi ga strižete, usojam si Vas vprašati, ako Vam ga je mogoče sprejeti. Ako bi ga ne marali prekiniti, natisnete ga morda v drobnejšem tisku, kot svoječasno Vaš popis Prage in potem spravite ga morda v eno številko. Seveda - to se razume - če bi Vam ugajal! Prosim torej, da me izvolite obvestiti, ako želite, da Vam ga pošljem. Odličnim spoštovanjem.

A. Žemlja

/pismo Z. Kveder Jelovšek, 1. april, 1910/

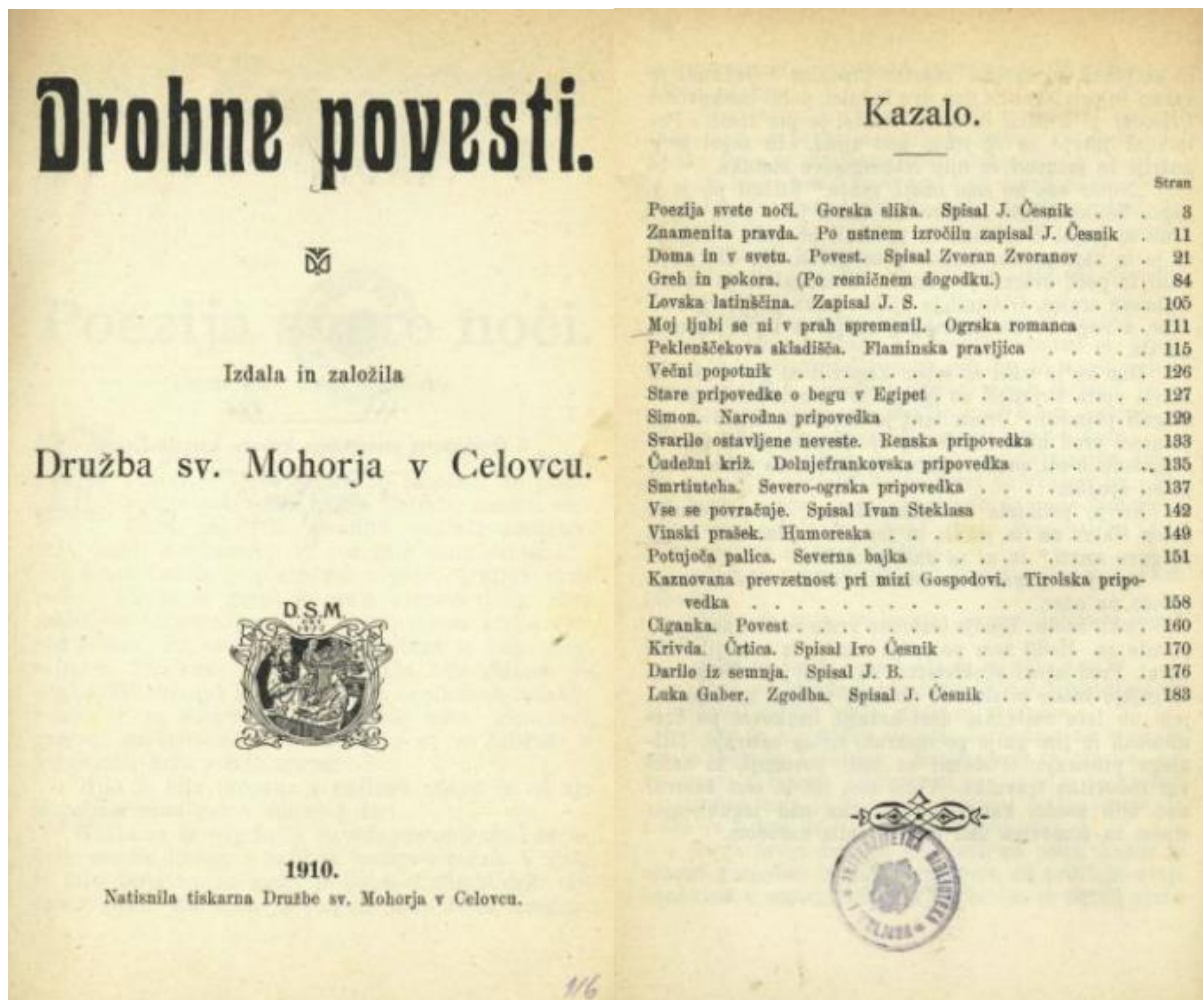
Kvedrova ji ni odpisala, njena neodzivnost ji je jemala moč, "če svet manj ve o meni, ljubše mi bo" ... Istega leta se ji zgodi še ena krivica. Mohorjeva družba iz Celovca je izdala zbirko *Drobnih povesti* več avtorjev. V njej so anonimno objavili tudi njene pravljice, ki jih je na uredništvo poslala že pred leti, a so vztrajno molčali. Kritika v LZ, ki jo je napisal kasnejši glavni urednik Joža Glonar, ni bila mila, o svoji prizadetosti je pisala Faturjevi:

"Kar se mojih pripovedek tiče, sem imela le prav, ko sem si bila svesta uničujoče kritike. Kaj piše "DiS" ne vem sicer, ker zadnjih dveh številk nisem dobila več, pač pa mi je znana Zvonova ocena. Ali motite se, draga gospodična, vse črtice, ki so brez imena niso moje, čeravno neki Glonar trdi, da so potekle vse iz enega peresa. Ako vas zanima, povem vam, da je le sledečih deset mojih: str. 111, 115, 126, 127, 133, 135, 137, 151 in 158. Da je jezik slab, rada priznam. Čemu so jih pa tudi natisnili brez poprave? Saj sem jih pred leti zahtevala nazaj, a mi niti odgovorili niso... Prepričana sem pa, da je glavni vzrok ta, da je preveč božjega v njih in to gospodom ne diši...Sicer me pa tolaži zavest, da niti tretjina ljudij, ki čitajo bajke, ocen niti brale ne bodo. Kljub vsem klevetam slišala sem že od več strani, da se ljudje po deželi trgajo za knjižico..."

/pismo L. Fatur, 3. januar 1911/

---

⁶ Zofka Kveder (poročena Jelovšek in Demetrović), slovenska pisateljica in publicistka, urednica (1878, Ljubljana–1926, Zagreb).

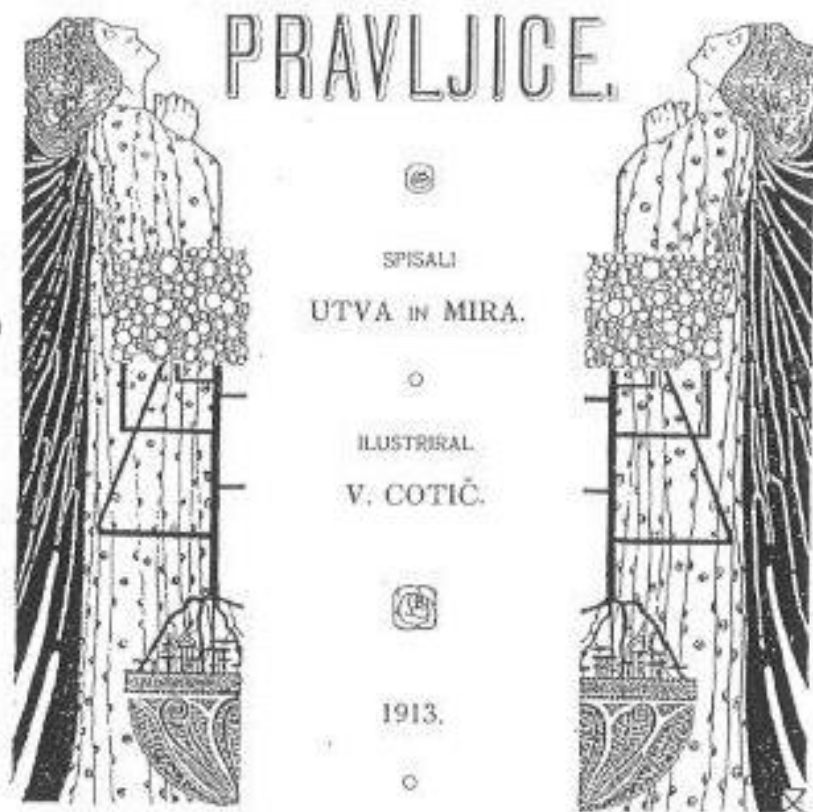

Slika 11: Naslovnica in kazalo Drobnih povesti. Vir: dLIb

Zahtevala je opravičilo, oni pa so ji le elegantno poslali honorar in jo povabili, naj še kaj napiše. Plod sodelovanja je bila knjižica "*Pravljice*"⁷, ki so jo izdali leta 1913, skupaj s pravljicami Utve - Ljudmile Prunkove⁸. (Špende, 1994)

⁷ O njih v svoji razpravi piše Mihurko Ponižev, (JiS, 2019 str. 7-10)

⁸ Ljudmila Prunk - Utva, slovenska mladinska pisateljica, pesnica in prevajalka (1878, Ljubljana–1947, Ljubljana).

IZDALA IN ZALOŽILA
DRUŽBA SV. MOHORJA V CELOVCU.
 .•••.
 NATISNILA TISKARNA DRUŽBE SV. MOHORJA V CELOVCU.

Vsebina.

	Stran
Zlatolasa kneginja Pravljica. (Spisala Utva)	3
Bajka o žitnih palčkih. (Spisala Mira)	9
Podrti borovec. Gozdna bajka. (Spisala Mira.)	12
Enodnevsica. Pomladna bajka. (Spisala Mira.)	15
Škratec nagajivček: I. Izlet v vas. (Spisala Utva.)	18
II. Koncert v gozdu. (Spisala Utva.)	26
Vijolica. Cvetlična bajka. (Spisala Mira.)	33
Pomladna bajka. (Spisala Mira.)	36
Ples gozdne vihe. Jesenska bajka. (Spisala Mira.)	39
Sirotica marjetica. (Spisala Utva)	41
Bajka o borovcu. (Spisala Mira.)	48
Jarbec. Živalska bajka. (Spisala Mira.)	49
Cvet ljubezni. (Spisala Utva.)	52
Božič v gozdu. Zimska bajka. (Spisala Mira.)	59
Vesna in Zimovnik. (Spisala Utva.)	61
Starka Burja. (Spisala Utva.)	67
V smrekovem vrhu. Ptičja bajka. (Spisala Mira.)	75
Kako je nastala marjetica. Narodna pravljica. (Spisala Mira.)	79

Slika 12: Naslovnica in kazalo Pravljič. Vir: Diplomaska naloga

V enem izmed pisem upravičeno kritizira tudi izrazitega nasprotnika slovenske moderne Mihaela Opeko, ki je bil med letoma 1900 in 1912 urednik DiS, o čemer pričajo njegove kritike, tudi Cankarjeve Lepe Vide. Subjektivne pesmi, še posebej izpod peresa avtoric, mu seveda niso ustrezale. Kasnejši urednik Debevec ji je objavil nekaj pesmi. (Špende, 1994)

“Prav iskreno se Vam zahvaljujem, da ste mi odprli zopet pot v Dom in Svet. Z veseljem se hočem okleniti lista, ki me je vzgojil, česar se bom vedno s hvaležnostjo spominjala...Upam, da se oglasim za vsako številko - seveda, če boste hoteli imeti potrpljenje z mano ...”

/pismo dr. J. Debevcu, 1. maj 1911/

Mohorjeva družba ji leta 1911 zagotovi, da ji bo natisnila nekaj pesmi. Prepričana je, da je to prelomnica v njenem ustvarjanju, saj so ji tako tudi literarni uredniki dali vedeti, da je njeno edino orožje poezija. Žal nikoli ni dočkala izida pesniške zbirke ... Takole piše Faturjevi:

“Moj mož je bil prvi, ki mu je prišel list v roke in mi je prinesel veselo novico. Verujte mi, da sem se še bolj zveselila kot honorarja zadnjič. Saj mi je poezija pol življenja - prva ljubezen, kakor pravi g. dr. Debevc - in če bom res kdaj kaj dosegla, bom gotovo le v pesni, v prozi nikoli ne... Sedaj pridno pilim pesmi. Proze ne pišem nič več, saj imam stvarno jezo ž njo, ko nobena beseda ne stoji prav...”

/pismo Lei Fatur, 5. maj 1911/

Spet je prišlo novo razočaranje ...

“Kakor vidite, so bile moje slutnje le utemeljene. DiS je izšel - toda brez mene. Moj mož me tolaži, češ da je prišlo najbrže prepozno za to številko... G. Podgorc še vedno molči. Zofka tudi...”

/pismo Lei Fatur, 28. maj 1911/

Slika 13: Lea Fatur.

Slika 14: Zofka Kveder.

Slika 15: Ljudmila Poljanec – Utva.

sodobnice Mire Mokriške⁹. Vir: Wikipedija

V pismih Faturjevi razkrije tudi svoj težaven značaj, ki je zaznamoval njeno kratko življenje: zaradi neprilagodljivosti, nerazumljenosti ni bila nikoli naklonjena urednikom takratnih leposlovnih časopisov in predvsem zaradi tega je bila po svoji smrti tudi pozabljena, saj je je zavestno iztrgala iz slovenske javnosti. Zadostovanje samemu sebi na eni strani pomeni zrelost in samostojnost, ki pa se lahko prevesi v osamljenost, ustvarjalno stagniranje, v izgubo vere v narod in življenje nasploh. (Špende, 1994)

6.3 TRETJA POSTAJA: BLED, LJUBLJANA

Sicer je bila Mokriška politično neopredeljena, zanimala se je predvsem za lepo in dobro. Ljubila je naravo in nepokvarjenost, hkrati pa je bila nasičena z dogajanjem, ki so prihajala iz Ljubljane. Bližala se je prva svetovna vojna, kaos in nesmisel sta dosegla tudi njo, saj je vedela, da idila kljub njeni osamljenosti ni mogla trajati večno. Od leta 1915 pa vse do svoje smrti je bila ločena od moža, ki je služboval v različnih krajih. Bila je begunka na Bledu, kjer je živela v podnajemniški sobici, kasneje se je zatekla k materi v Ljubljano. Životarili sta in hrepeneli po soncu in Goriški. (Špende, 1994)

---

⁹ Ob Luizi Pesjak, Pavlini Pajk, Marici Nadlišek Bartol so naslednice Josipine Turnograjske (Mihurko Poniž 2014: 185)

Prijateljici piše:

“Prisiljeno bivanje v meni tako antipatičnem kraju, je pač glavni povod, da duševno ne morem priti v ravnotežje. Da prevladuje tod sedaj tuji element, to dejstvo je edino, ki mi daje še vzdržati tu - domačini bi me bili pregnali že davno...Pomanjkanje prostosti je, ki mi ovira duševne sile, mi mori duha in ga tlači k tlom. Zdi se mi, ko da sem prikovana na verigo, sedaj ko mi je omejeno vsako prostejše gibanje. Vsekakor ne strpim več dolgo tu in ubežim vsaj za par dni kam v samoto - proč iz te obljudene puščave!”

/pismo Anici Fabjančič, 15. februar 1916/

Da bi ubežala monotonosti vsakdana, ki je načenjal tudi njeno zdravje, je velikokrat odhajala na enodnevne izlete, ki so nadomestili njena vsakoletna potovanja v tujino (obiskala je Benetke, Tirolsko, Bavarsko, Prago, Padovo, potovala je po Poljski, Moravi, Italiji, Dalmaciji, kar izpričujejo tudi njeni potopisi). V osrčju narave, ki jo z izjemno natančnostjo opisuje tudi v bajkah, se je počutila svobodna ... (Špende, 1994)

“Nemogoče mi je popisati vam občutke, ki me navdajajo, ko stopam čestokrat sama po barju, po tej prostrani planjavi, ki se zgrinja ondi pred očmi. Šele ko so vse hiše daleč za menoj in se nahajam samcata sredi te neobljudene poljane, tedaj se mi zazdi, da odpade od mene vse, kar me še veže s svetom in duša se mi koplje v razkošju ... Tako hodim čisto ure in ure in ne čutim niti utrujenosti niti življenjskih potreb - v obličju gora pred mano zabljam sedanjih trpkih dni in živim samo še v preteklosti. Saj mi je cela dolga pot vseskozi potlakana s spomini!”

/pismo Anici Fabjančič, 6. april 1918/

Življenjske razmere, ki so jo spremljale, kot sama pravi, v času begunstva niso bile takšne, da bi njena ustvarjalna žilica svobodno izražala misli in čustva. Zanimiv je njen izrazito negativen odnos do rodnega mesta in simpatija, ki jo je gojila do Goriške ...

Eno zadnjih pisem Faturjevi:

“Sploh pa treba onemu, ki se hoče posvetiti peresu, predvsem mirnih živcev in obilo prostega časa. In tega pri meni ni - to razvidite že iz te nervozne pisave ... Dotlej Vas pa iskreno pozdravlja Vaša Mira Žemlja, “prezirana in odslovljena” pisateljica.”

/pismo Lei Fatur, 15. november 1919/

Pismo dokončno napoveduje konec njenega uveljavljanja v literarnih krogih. Morala je preživljati hude trenutke, ko se je proglasila za prezirano in odslovljeno. Upanje in volja, ki ju je gojila vse življenje, da bi pripomogla slovenskemu narodu pri njegovi “povzdigi” ljudske kulture, sta usahnili. Zato je tudi odklonila prvo in edino urednikovanje revije Slovenka. (Špende, 1994)

Oktober 1920 doživi še en udarec. Umre ji mama, na katero se je v letih begunstva, ko sta živeli druga za drugo, zelo navezala. Izguba jo je tako prizadela, da si po njej psihično ne opomore. Korespondenca je do njene smrti polna bolečine. Edina stvar, ki bi ji pomagala postaviti se spet na noge, bi bil odhod v Volčjo Drago. (Špende, 1994) A popis 20. 12. 1921, le tri tedne pred njeno smrtjo, priča o tem, da je z možem in njegovo sestro živela na istem naslovu, Karlovška cesta 32.

Ime in priimek stanovaleca	Razmerje do najemnika stano- vanja n. pr. oče, mati, žena, sin, leta, sestrična, huharica, dekla, blispe, pod- najemnik, pre- nočevalec itd.	1.) Rojstni kraj, 2.) občina 3.) politični okraj (glavarstvo)	DOMOVINSKA pravica (pristojnost) 1.) občina 2.) politični okraj (glavarstvo) 3.) deželna	Rojstno letno dan in mesec	Rodbinski stan (ali je samec, vdovec, olenjen, ločen itd.)	Poklic	Katerega dne in leta se je priselil v Ljubljano	Od katerega dne in leta biva v tem stanovanju	Ali ima hrano		Ali ima kako hišo izven Ljubljane in kje?	Ali je bil dne 20. dec. t. l. tukaj		Ali ima podnajemnik stanu, hišo, opremo
									v tem stano- vanju (da ali ne)	ali izven tega stanovanja (da ali ne)		le zahtevano pritožbe ali prijave	pritožben	
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Franjo Zemlja		Loho Pravica Ravnbreg	Pravica Ravnbreg	1875 6. dec.	oženjen	zidarstvo deležnik	19. marca 1919	19. marca 1919	da	ne	ima hišo v Goriškem podzemlju			
Anica Zemlja	žena	Pravica " "	Pravica Ravnbreg	1891 2. mar.	"		7. oktobra 1915	8. okt. 1915	da				da	
Antona Koc ni Zemlja	sestra	Loho Pravica Ravnbreg	Pravica Pravica Ravnbreg	1888 12. dec.	vdova	panci v gozdu sinjoratu	22. mar. 1920	22. mar. 1920					da	

Slika 16: Popisni list (1921). Vir: Sistory, Zgodovinski arhiv Ljubljana

Iz popisa stanovanja pa lahko razberemo, da je njen mož posestnik hiše, in tudi razlog, zakaj sta morala zapustiti Goriško po letu 1914: "Izguba Primorske, službeno premeščen iz Prvačine, katero so zasedli Italijani."

3

Mestni okraj: 3711
 Ulica itd. Harlovska pot h. št. 32
 hišni št. 32

Popis stanovanja (ozir. poslovnih prostorov) v tej hiši.

Ime, priimek in poklic stanke, ki je najela stanovanje oziroma poslovne prostore od hišnega gospodarja: Franož Zrnica, mlatarski delavec, hlevnik hišnega gospodarja

I. Koliko imate glavnih prostorov				II. Koliko imate stranskih prostorov	
iz česar	ki služijo			in sicer	število
	1) samo za stanovanje	2) za stanovanje in poslovne prostore ob strani	3) samo kot poslovni prostor		
lokator				podstrežnih stremih	1
soh	2	+	+	podstrežnih stremih	1
kabineto	1	+	+	kleti	2
predloh	1	+	+	divaršč	1
kuhinj	1	+	+	pešnice	1 (ob strani)
posebnih soh		+	+	strijšč	1
kopalnic			+	drugi prostori	
Skupaj	4,5		+	skupaj stremih (kmetijska)	3
					10

A) Skupno število oseb, ki stanujejo (prenočujejo) v vseh teh prostorih: 3
 Koliko izmed teh stanovalcev v glavnih prostorih (ad I.) 3 in koliko v stranskih prostorih (ad II.) in v katerih stranskih prostorih?

B) V katerem nadstropju se hiše se nahajajo: a) stanovanje: prvi nadstropje
 V slučaju da se hiše nahajajo v stanovanjskih hišah, je hiše poleg stanovanjskega nadstropja tudi še označiti sicer na pr. vikarstva, kmeti, vagon itd. b) poslovni prostori:

C) V slučaju, da imate v gori označenih prostorih kak obzrt, obel, posej itd. navedite kateri:

D) Koliko znata čista letna najemina 1) za stanovanje K; 2) za poslovne prostore K.
 Ako ne plačujete najemnine, ali uživata brezplačno stanovanje kot hišni posestnik, bilnik, ali kako drugače in iz katerega razloga? poslovni prostor kot hišni posestnik

E) Za stranke, ki imajo rodbensko stanovanje, pa so se priselile v Ljubljano po 1. VII. 1914. Zanima vas, ali imate v Ljubljani? stari hiša Prorokova, ob strani hlevnika
iz Prorokove, katero so zaseli Stalijanci.

F) Ali je kuhinja v uporabi? (Da ali ne?) ne ako da, z kom?

Podpis stanke: Franož Zrnica
 Podpis hišnega gospodarja: Franož Zrnica

Slika 17: Popis stanovanja v tej hiši (1921). Vir: Sistory, Zgodovinski arhiv Ljubljana

Vzdušje v zadnjih pismih, leto pred njeno smrtjo, je pesimistično ...

“Pomlad se oglašča, a mene ne raduje več. Sem ko utrgan list, ki plove po zraku...Ves svet je mrtev zame ...”

/pismo Anici Fabjančič, 25. februar 1921/

“Vprašate, kako mi potekajo ure? Če sem sama, skrajno žalostno! In žal, da moram biti le prepegosto sama...Ne občujem z nikomer več; obiskov nimam nobenih in si jih tudi ne želim. Tukajšnjih namreč. Le par vernih goriških src pomore mi nositi težko breme...In še nekdo je moj vsakodnevni gost: lep črno-bel mucek, ki se skoraj ne gane od mene. In v moji boli mi je zvesta živalica v večjo uteho kot pa ljudje ...Duševno delati ne morem še nič ...”

/pismo Anici Fabjančič, 11. april 1921/

“Doslej pozna moje srce samo eno željo in v tej se koncentrirajo vse druge: “Nazaj v planinski raj!” Kdaj bo bila to pač ona radostna ura, ko se vrnemo iz Egipta v obljubljeni deželo!? Tam bi se morda še kdaj zaprla skeleča rana, se vtešilo žalostno srce ... Ali kdo more videti v prihodnost, ki je tako temna, temna ...”

/pismo Pavli Omejčevi, 6. avgust 1921/

Mira je slutila, da sonca in sreče na tem svetu ne bo več zaužila. Umrla je, preden se je podala na pot za možem v Bosno. Nihče ji ni stal ob strani. V zadnjih urah je bila osamljena in zapuščena. Stara je bila komaj sedeminštirideset let. Iz mrliškega lista je razvidno, da je bil vzrok smrti myomatous uterus, benigni tumor maternice, in da je umrla na Zaloški 11, torej v sanatoriju Leonišče, kjer so že takrat zdravili tudi bolnice z ginekološkimi težavami. Njena želja, da bi postala kdaj mama, se ji ni uresničila. in morda je temu vzrok prav diagnoza, ki je bila zanjo usodna.

9	12.	14.	Zaloška c.	11	Una Ferula voj. Obnija, žena jedy m nadzornika.	1	1	412 107/1015 myomatous uteri	provid.	fun. levič. gupnik	Dr. Hriž.
10	16.	14.	Zaloška c.	11	Kerman Leona	1	1	413 107/1015 aortni list	provid.	fun. levič. gupnik	Dr. Hriž.
	15.	17.	Cesta na Vredelovo	1	Katilda Hrižej, sok. hči poz. uter. v prilikah dalavnice	1	1	414 107/1015 pneumonia	provid.	Dr. Horvatič avop.	Dr. Hriž.

Slika 18: Izsek iz mrliške knjige (pod št. 9). Vir: Nadškofijski arhiv Ljubljana

Pokopana je ob možu na ljubljanskih Žalah, blizu grobnice slovenske moderne, njene zadnje želje, počivati v “planinskem raju”, niso izpolnili. Na nagrobni plošči je napisano:

Žemlja

Anica * 7. 2. 1875 + 10. 1. 1922

Franc * 6. 12. 1875 + 19. 11. 1948

Margareta * 11. 10. 1897 + 11. 3. 1985

Margareta je bila druga žena Franca Žemlje, s katero tudi ni imel otrok. Podedovala je večino njegovega premoženja, ki ga je kasneje zapisala neki služkinji s Primorske.

Zagotovo pa lahko zatrdimo, da sta oba zapisa na nagrobni plošči napačno zapisana: rojstvo 7. 11. 1875 in smrt 12. 1. 1922.

Slika 19: Grob Mire Mokriške.
Foto: L. Baša, 2021

Slika 20: Grob Mire Mokriške.

*Ah da mi žije v svetu duša blaga,
ki bi umela me, kot brata brat;
da lahko bi razgalila srce ji -
in bedo vso odkrila ji nakrat!
Na srcu njenem bi potem zabila
vse, kar grenilo mi mladosti dni;
zaupno zrla bi v bodoče dnove -
a zame duše, take duše ni!*

/M. Mokriška, Epitaf, 1919/

7 ZAPUŠČINA

Rokopisna zapuščina obsega dvajset zvezkov različne debeline in velikosti:

- pisma v desetih zvezkih (od l. 1903 do l. 1921);
- dva zvezka mladinske proze (“Kitica cvetov iz domačih in tujih livad in “Resje in praprot”. Nabrala in povezala slovenski mladeži Mira Mokriška);
- dva zvezka potopisov;
- tri zvezke pesmi in kratke proze;
- cikel pesmi in uganke;
- zvezek pesmi, dramatike in proze;
- zvezek nemških Stimmungsbilderen (12 žanrskih slik).

Slika 21: Trije zvezki pesmi in kratke proze. Foto: L. Baša, 2020

Slika 22: Med mnogimi listi se skrivajo rože. Foto: L. Baša, 2020

8 OBJAVE

Objavljala je v takratnih uglednih časopisih in revijah in teh objav v resnici ni malo:

8.1 Dom in svet (Ljubljana)

Literarni, izrazito katoliški mesečnik, je izhajal med letoma 1888 in 1944, najpomembnejši uredniki so bili Frančišek Lampe, Izidor Cankar, Jože Debevec, Tine Debeljak.

Letnik 1898: Mira, Jesen (str. 689); v rokopisu prvega zvezka pesmi

Mira, Pod smreko (str. 696); isto

Letnik 1900: štiri pesmi (Križ v gozdu, Iver, Jesenske melodije, Nevestin sen)

Letnik 1902: šest pesmi (Naprej!, Pravijo, Zadnji spev, Duša je poromala, Moj up, Sreča, spremljaj te povsod)

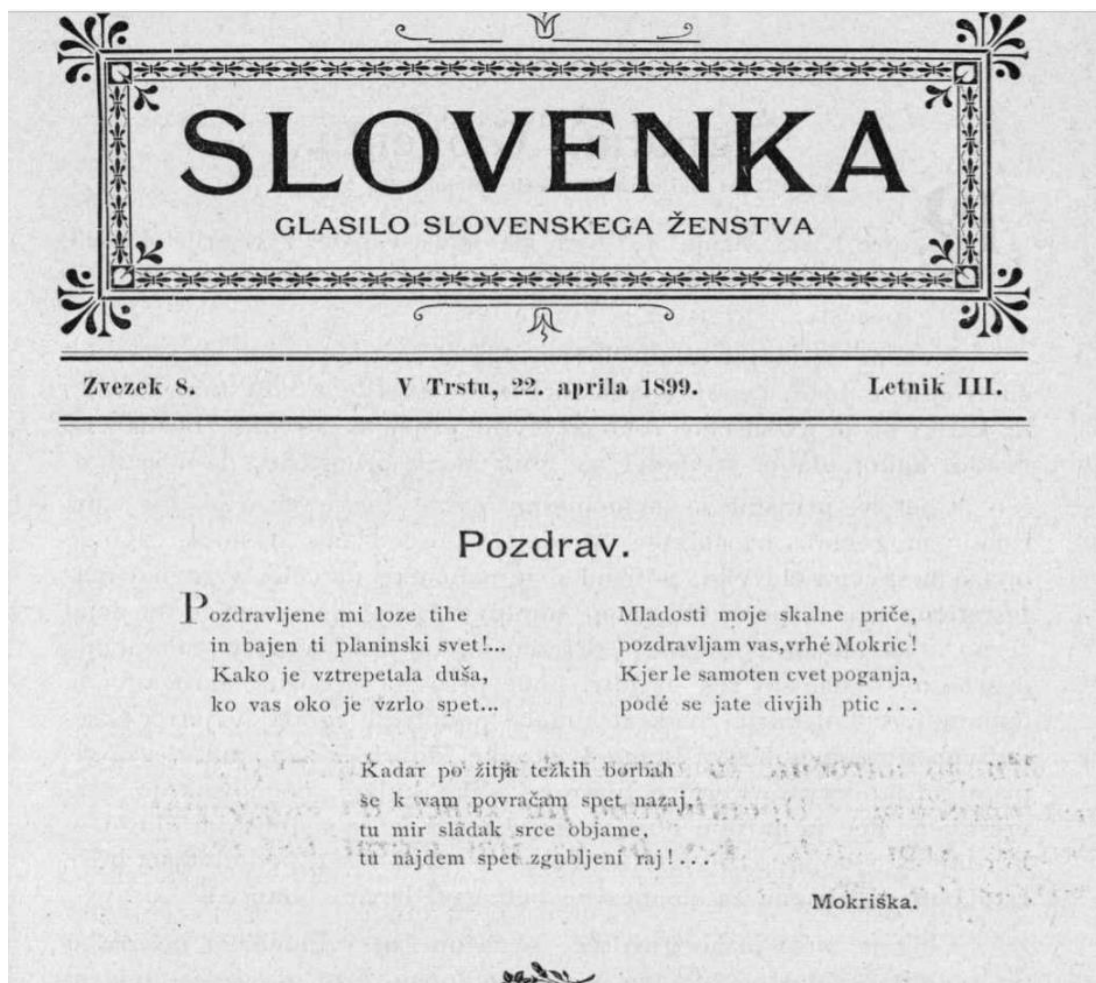
Letnik 1903: ena pesem (Li znate vi?)

8.2 Slovenka (Trst)

Prvi slovenski ženski časopis, glej poglavje 9.

Letnik 1899:

Mokriška, Ločitev (str. 50); v rokopisu prvega zvezka pesmi
Mokriška, Moja sreča (str. 139); isto
Mokriška, Pomlad je tu (str. 148); isto
Mokriška, Pozdrav (str. 171); isto
Mokriška, O Veliki noči (str. 195); isto
Mokriška, Škrjanec (letnik 3, št. 22); isto
Mokriška, Vrtec (str. 219); isto
Mokriška, Zvečer (str. 285); isto
Mokriška, In vendar (str. 547); isto
Mokriška, Na pokopališču. (str. 1); isto
Mokriška, Še letos tudi ... (str. 319); isto
Mokriška, Iver (str. 566); ni v rokopisu

Slika 23: Pesem Pozdrav. Vir: dLib.si

Moja sreča.

Ledena zunaj burja brije
in sneg odeva dol in grič...
A v sobi mojej vigred klije,
preveva vonj tu vsak kotič...

Oj ti mamljivo južno cvetje!
Plod solnčnih italijanskih tal;
tu tebi toplo je zavetje,
tu ni ti domovine žal!...

Kako vas ljubim, vi cvetovi!
Skrbim, da vas ne stré vihar,
da vas ne zamore mrazovi...
Saj srca vernega ste dar!

Zato cvetite, zali cveti,
nikar še ne zvenite mi!...
Dokler vas vidim jaz cveteti:
življenje se mi lepo zdi!

Mokriška.

Slika 24: Pesem Moja sreča. Vir: dLib.si

Škrjanec.

Pri jami odprtej stoji svečenik;
spev žalni odnaša pomladnega vetreca dih.
Nedolžno je detece, zornih let,
zvenelo, vsahnelo — ah, liki cvet!
In na žalujočega druga oprta
medleva tam mati, bolesti potrta...
Tišina zavlada, globoka, tajnostna;
ne moti ni plač je, ni tožba britkostna...
In duša se v misli turobne zaziblje,
mej tem ko oko po grobovih pohaja;
le bilje po holmih se v vetrecu giblje,
lik da se v globini življenje poraja...
Nakrat pa potajno
in sladko in bajno,
lik nebni napev,
pojavi dražesten se spev;

začuje na žalnem, na smrtnem se vrti
krilatca pozdrav.
In zdajci z nižav
škrjanček se dvigne visoko
in poje in poje...
v topečih se, vedno vznesenejših zvokih,
kakor da Stvaritelja slavi v nebesih visokih,
In ljud na okoli plah sluša in tih,
ko da se je čudo zvršilo sred njih...
A materi solza v očeh se vsuši,
ko gleda ko v sanji
škrjanca, ki višje in višje hiti...
In njej se dozdeva, da čuje pozdrav
otroka zamrlega nežne dušice
v glasovih dražestnih te nevine ptice. —

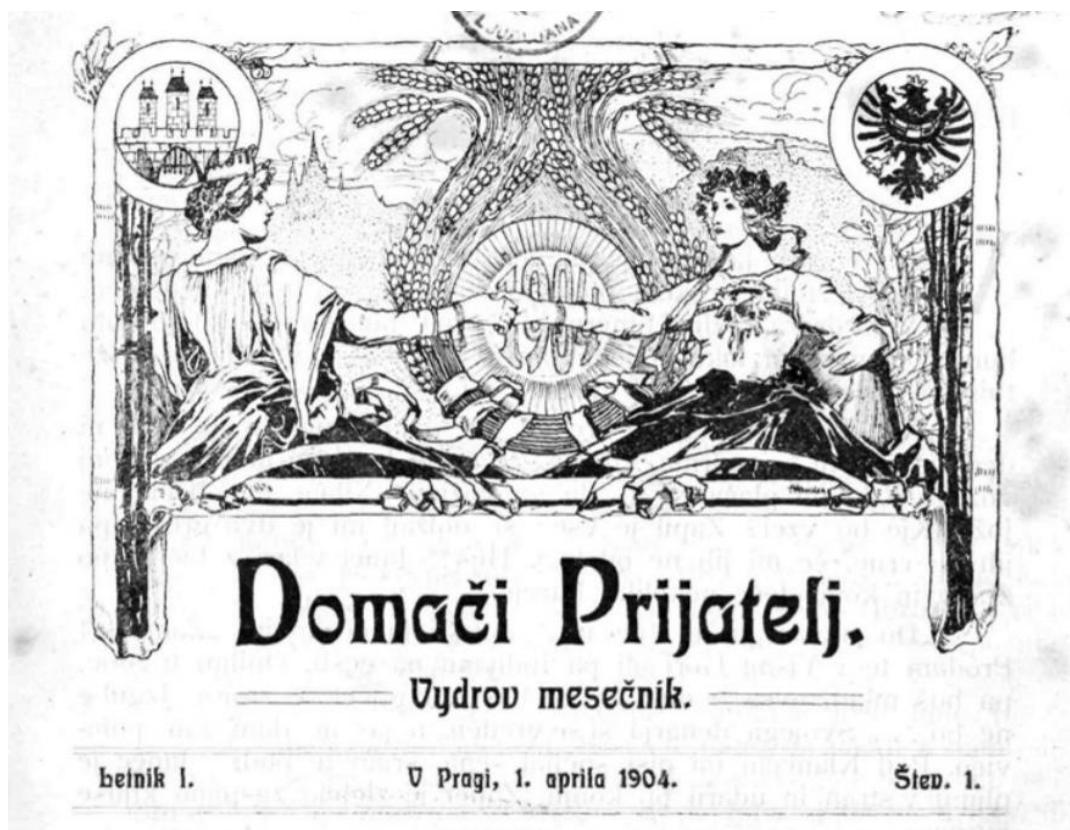
Mokriška.

Slika 25: Pesem Škrjanec. Vir: dLib.si

8.3 Domači prijatelj (Praga)

Leta 1904 je češki tovarnar František Vydra v Pragi pričel izdajati literarni časopis v slovenščini in je izhajal do leta 1915. Njegova prva in edina urednica je postala Zofka Kveder, ki je k objavljanju izvirne proze in poezije poleg uveljavljenih slovenskih piscev, Ivana Cankarja, Antona Aškerca, Ksaverja Meška itd., pritegnila še neuveljavljene avtorje, npr. Ivana Laha, Prežihovega Voranca, Franceta Bevka, Stanka Majcna in množico drugih. Domačega prijatelja so brezplačno dobivali samo naročniki Vydrove žitne kave, ni ga bilo mogoče kupiti, niti se nanj naročiti.

S svojim neprekinjenim desetletnim izhajanjem v prvi četrtini 20. stoletja sodi Domači prijatelj ob bok drugim tedanjim slovenskim kulturnim periodičnim publikacijam z dolgo tradicijo rednega izhajanja, Ljubljanskemu zvonu (1881–1941), Domu in svetu (1888–1944) in Slovanu (1902–1917). Ob dejstvu, da je izhajal v Pragi, pa ostaja edini literarni časopis, ki je v tem obdobju izhajal zunaj slovenskega etničnega ozemlja. Zofka Kveder, ki je ves čas skrbela za njegovo redno izhajanje, pa tako ni bila le ena prvih slovenskih pisateljic, pač pa tudi urednic.¹⁰

Slika 26: Naslovnica prve izdaje Domačega prijatelja. Vir: dLib.si

¹⁰ V. Tucović, Domači prijatelj Zofke Kveder, JiS, 2007, l. 52.

Letnik 1904:

- Anica Omejčeva, tajnostna vizitka (str. 108)
- Anica Omejčeva, tajinstven napis (str. 135)
- Mira Mokriška, Ob slavčevih glasih, silhueta (str. 143-145); rokopis v tretji knjigi pesmi
- Anica Omejčeva, uganka (str. 163)
- Anica Omejčeva, tajinstven napis (str. 188)
- Anica Omejčeva, logograf (str. 214)

91. Tajnostna vizitka. Anica Omejčeva, Ljubljana.

Slika 27: Tajnostna vizitka v letniku 1904. Vir: dLib.si

Slika 28: Logograf in Tajinstveni napis v letniku 1904. Vir: dLib.si

104. Logograf.

Anica Omejčeva, Ljubljana.
Z „n“ vsak se izmej nas ponaša,
z „k“ v grmovji se oglašja;
z „g“ se na vodi rada družji —
a često i kot psovka služi.

105. Tajinstveni napis. Anica Omejčeva, Ljubljana.

MIRA MOKRIŠKA:

OB SLAVČEVH GLASIH . . .

Silhueta.

Počasnih korakov stopala sta po stopnicah, ki vodijo iz verande na vrt, pazno slušajoč.

„Od desne prilajaj!“ reče ona.

„Da.“ odvrne on. „Stopiva bliže, kar največ mogoče. Potem čujeva bolje.“

Gospod in gospa, lastnika gradu, utrujena dnevnega hrupa, sta se že umaknila. Tudi navzoči gostje sledili so kmalu njih vzgledu in se požugabili k počitku. Le on in ona sta še zaostala. Bila sta oba umetnika in kot taka nista našla mnogo zabave pri sportu in toraj nista imela prilike postati utrujena.

Noč je bila mila in zvezdnata. Pravcata junjeva noč. Narasčajoča luna sipala je blede trake po drevju, travnikih in s peskom posutih stezah. Nekatera drevesa zdeli so se skoraj črna, druga zopet svetla, prozorna, listje kot posrebrano. Iz malega, bičem poraslega ribnika odmeval je monoton vohli glas molčivnic. V travi so čvrčali črčki in v gostem grmovju žubeli in vabili so slavci.

Prodrala sta tišje v park. Hotela sta slišati slavčevno petje v bližini.

„Držite se mi tesno ob strani.“ reče on. „Pota niste tako vajeni in bi lahko zabreveli v ribnik.“

Stopala je tik poleg njega, tako blizu, da sta se njuni rami zadrževali.

„Tu je tako temno!“ rekla je šepetaje.

„Ho takoj zopet svetleje. Le par korakov se in sva iz goščavja. Tako — sedaj se že vidi zopet steza. In tu je tudi

144

DOMAČI PRIJATELJ

najin pevec. V mesečnih nočeh pojó najraje. Ali čujete kako mu drugi odgovarja?”

„Da.“ seječila je rahlo. „In tam pri oni topoli pojó tretji . . .“

Ostala sta in poslušala.

Šelki zvoki doneli so iz temnega grmíja: vabljivo, hrepeneče, radostno, proseče, ubetajoče. Vsa čustva vabeče ljubeni bila so spojena v teh glasih.

„Prvi je v življnji, da čujem slavca peti.“ reče ona.

„Ah!“ — Vzklik bil je pol zadivljen, pol pomilovalen. „In ste si lepše predstavljali?”

„Ne. Pol tako slafko ne. Pravzaprav doni veselje.“

„Vendar ne vedna. Je pač toliko hrepeneje v teh glasih in hrepeneje ni nič veselja. Sicer me pa veselí, da ste prišli tako zgodaj na polje semkaj. Da bi bili prišli, kot ste nameravali, šele v junja, bi ne imeli več prilike poznavati slavčevega petja.“

„In brez vas?“ rekla si je na tihem. „Kdo ve?”

Okrenila mu je svoje, lumnim svitom obilo obličje in zrla pozorno vanj. Kot umetnika ga je vsekar občudovala: a kot človeka sta si šele tu po danzadnem občevanju stopila bliže.

Postala sta prijatelja. A on bo kmalu odpotoval, to je vedela. Že v par dneh ga ne bo več čakaj in ona bo zopet — sama.

„Imate prav.“ rekla je po daljšem molku. „Hrepeneje ni nič veselja. Saj trpimo dočim hrepenimo, in nas mali pevec trpi tudi.“

„In vendar ne kot mi.“ odvrne on. „Njegovo hrepeneje bo — najraje — izpolnjeno, dočim je naše prepogosta zaman.“

Ona ni na to nič odvrnila.

„In mi znamo prepogosto, da je zaman?“ pristavi on.

Pogledala ga je vprašujoče. On si je vendar li srečal in blagovani. Navadno življenjsko bledo poznal je le iz pripovedovanja; uspeha dosegel je brez bojev, imel pravzaprav vse,

česar si človek želeči more: slavno ime, neodvisnost, prikopljivo vnanjost. — Seveda, pred sedmimi leti izgubil je mlado ženo, s katero je bil komaj tri leta združen. Ali je pa mar ta edina rana nezacepljiva? Miti jo, kaj tacega samo misli. Noče, da bi sedaj po sedmih letih še zaloval za njo; ne veruje tudi ne. Saj možki imajo redko tako trajen spomin.

Njeg bil je manj dober v življnji. Tudi boj od detinjstva sem. Tuhne roditeljske razmere, ki so jo tle. Stradati in boriti se. Pozni, težko pridobijeni, nepopolni uspeh. Se sedaj skrbi vsake vrste. In koliko prevar zraven! Ni jih prestri. Resne oči, ostre poteze krog ust in blešči sbranz govora jasno, koliko je pretrpeval v življnji. Treba jo je le poslušati in se spozna, da ni bila srečna.

Ali sedaj je srečna. Prvikrat. In to krásno čustvo, ki jo dela zopet mlado, veselo in dober, saj bi mislilo liki sen? Ne, on ne sme prož! Saj k njim gre k njena mlada sreča! —

DOMAČI PRIJATELJ

145

„Olpotujete li res že tako kmalu?“ zaprašja ga.

Hotel je odgovoriti, a je obstal; nekoli čuden, vohel, kakor nesrečo oznamujoč glas zavel je po vzduhu. In tu je bil vnošič, in sedaj zopet. Kratko, vohlo, liki jezno tulenje v visočini, donelo je iz daljave.

„Kaj je to?“ vprašala je plaho.

„Sova!“ — Saj vas vendar ni strah?”

„To ne. A baw v tem hipu . . . Ta tica znači pač nesrečo?”

„Otvorjui!“ nasmehnil se je. „Tako malo kot slavčevno petje srečo. Jaz rad slušam sovo. Še tako strinja z nočnimi ulasi.“

Ona je območala.

„Jaz moram proč.“ začel je po kratkem molku. „Ne trpi me na nobenem kraju dolgo. Prijateljica moja — posegel je po njeni roki in jo obdržal v svoji —“

„povem vam, kar sem povedal malo komu. V meni je nekov nemir, ki me tira iz enega kraja v drugega, celo leto. Saj se ne hvalim s svojo boleščjo in je ne usiljujem nikomur, da se sam se nočem mnogo baviti z njo — a ona mene ne pusti. Ste pač slišali, da sem pred sedmimi leti izgubil ženo. Jaz ne morem govoriti o tem, a v par besedah povedano je vse: jaz sem izmej onih, ki samo enkrat ljubijo — in ljubil sem jo neizmerno! Spominla je komaj trinajstlet let, ko mi je je ugrabila smrt in bi bila tako rada živela. Z mano in zame!“

Dovolj. Ona je mrtva in jaz živim, a živim le, ker upam v zopetno združenje z njo. Brez tega upa bi bil hrepeneju po nji že davno konec storil. — In tako sem vedno kot na begu, drvim iz enega kraja v drugega . . . A pobjdiva nazaj v grad. Postaja že hladno. In slavec je tudi že umolknil.“

„Da, le sova še ječi.“ rekla je hladno in tiho. In stopala sta nazaj proti gradu.

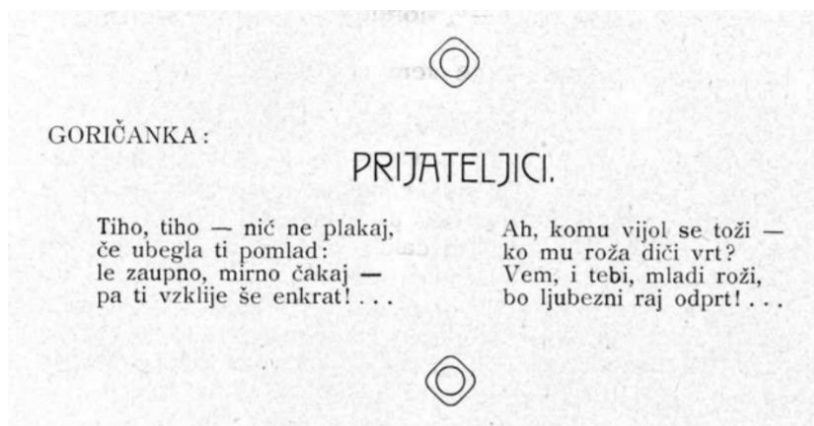
Slika 29: Edino objavljeno prozno delo, silhueta Ob slavčevih glasih. Vir: dLib

Letnik 1905: Anica Omejčeva: uganka (str. 13), tajnostna vizitka (str. 55), palindrom (str. 8), palindrom (str. 107), uganka (str. 156), poročna karta (str. 174), skrivalna uganka (str. 196), številna uganka (str. 307)

Letnik 1906: Anica Omejčeva: šaljivi rebus (str. 20), homonim (str. 103), tajnostna vizitka (str. 287)

Letnik 1907: Anica Omejčeva: uganka (str. 23), homonim (str. 175)

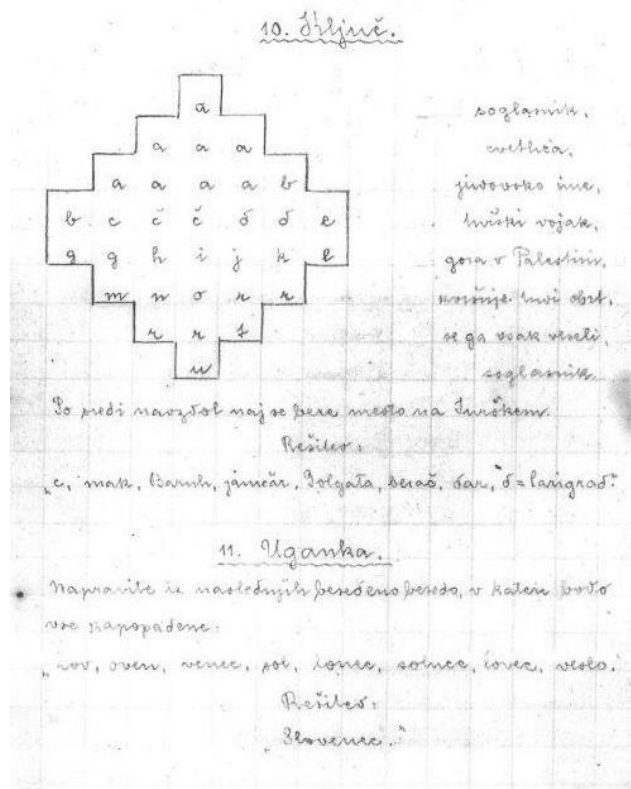
Letnik 1908: pod psevdonimom Goričanka: Prijateljci, pesem (str. 188), v rokopisu v tretjem zvezku pesmi, podpis prav tako Goričanka.

Slika 30: Pesem Prijateljci. Vir: dLib.si

Letnik 1910: Anica Omejčeva: številna uganka (str. 319)

Letnik 1911: Mira: Hudi časi, črtica (str. 363); ni v rokopisu

Slika 31: Ključ, Uganka. Vir: rokopisna zapuščina

8.4 Mohorjeva družba (Celovec)

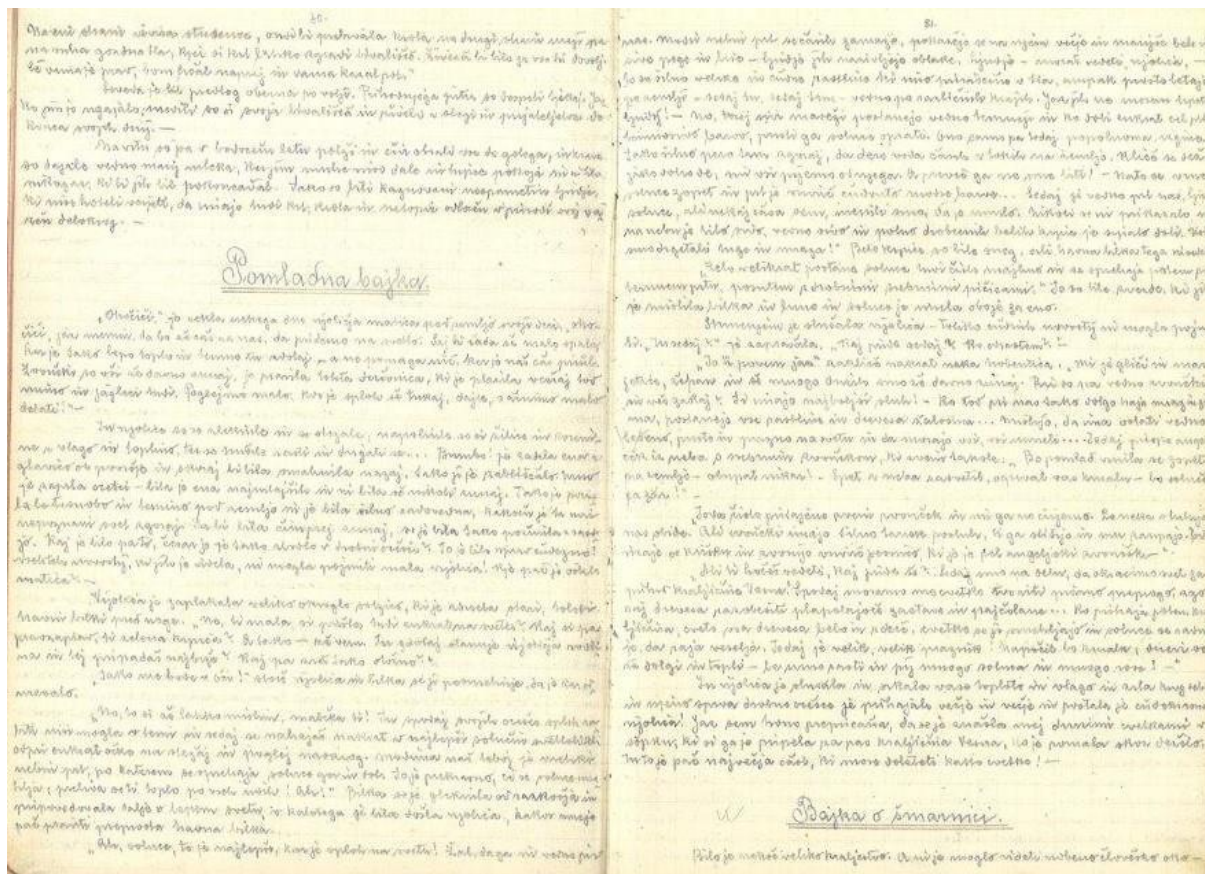
Velja za najstarejšo slovensko založbo, ustanovljeno leta 1851, delovala pa je pod okriljem Andreja Einspielerja in Antona Janežiča, z močno spodbudo Antona Martina Slomška. Za zavetnika so izbrali svetega Mohorja, od tod tudi ime.

Letnik 1910: Drobne povesti (njene so sledeče):

- Moj ljubi se ni v prah spremenil. Ogrska romanca (str.111)
- Peklenščekova skladišča. Flaminska pravljica (str. 115)
- Večni popotnik (str. 126)
- Stare pripovedke o begu v Egiptet (str. 127)
- Simon. Narodna pripovedka (str. 129)
- Svarilo ostavljene neveste. Renska pripovedka (str. 133)
- Čudežni križ. Dolnjefrankovska pripovedka (str. 153)
- Smrti uteha. Severo-ogrska pripovedka (str. 137)
- Potujoča palica. Severna bajka (str. 151)
- Kaznovana prevzetnost pri mizi Gospodovi. Tirolska pripovedka (str. 158)

Letnik 1913: Pravlјice (njene so sledeče):

- Bajka o žitnih palčkih (str. 9)
- Podrti borovec. Gozdna bajka (str. 12)
- Enodnevnica. Pomladna bajka (str. 15)
- Vijolica. Cvetlična bajka (str. 33)
- Pomladna bajka (str. 36)
- Ples gozdne vile. Jesenska bajka (str. 39)
- Bajka o borovcu (str. 48)
- Jazbec. Živalska bajka (str. 49)
- Božič v gozdu. Zimska bajka (str. 59)
- V smrekovem vrhu. Ptičja bajka (str. 75)
- Kako je nastala marjetica. Narodna pravljica (str. 78)

Slika 32: Pomladna bajka. Vir: rokopisna zapuščina

8.5 Koledar Mohorjeve družbe

Prvič je izšel leta 1858 za leto 1859, izdaja pa ga Mohorjeva družba; to je publikacija z najdaljšo tradicijo in naklado. Leta 1894 je koledar prvič izšel v velikem formatu, z ilustrirano naslovnjo stranjo in zaglavlji k mesecem.

Letnik 1900: v rubriki Drobiž objavlja pod imenom Mira dve kratki anekdoti Carjev plašč in Sokol-rešitelj (str. 143)

Letnik 1902: v rubriki Drobiž objavlja pod imenom Mira kratko anekdoto Ropar brez vednosti in volje (str. 80)

Letnik 1903: v rubriki Drobiž objavlja pod imenom Mira Kamniško bajko Kameniti lovec (str. 77–78) in Moravsko pripovedko Cerkvi-sestri (str.78–79); v rokopisu v prvi knjigi mladinske proze

Letnik 1904: pod imenom Mira objavlja narodni pripovedki Topol-trepetlika in Pasijonska roža (str. 111); v rokopisu v prvi knjigi mladinske proze

Letnik 1913: pod imenom Mira objavlja Pomladno bajko Žabji koncert (str. 64); v rokopisu v prvi knjigi mladinske proze

Letnik 1918: pod imenom Mira objavlja na celi strani Poezijo naših grobišč z njenim uvodom (str. 45); v rokopisu samo uvod v pismih 5, str. 65.

Poezija naših grobišč.

Nahrata Mira.

D nekdanj že rada pohajam grobove... In kadarkoli se mudim na svojih potovanjih v večjem mestu, posestim gotovo i pokopališče. Tako sem si ogledala tudi za časa svojega bivanja v Solnogradu ondi dvoje prastarih grobišč in sicer oni sv. Sebastijana in sv. Petra. Poslednje je prvo in najstarejše pokopališče, polno globoke verske poezije; obšla me je misel, si jih zapisati nekaj v spomin. Žal, da mi pičlo odmerjeni čas ni dopustil izvesti namere. A že tedaj je dozorela v meni misel, ogledati se po svoji ožji domovini in nabrati nekaj cvetja te vrste... In ko je vič. gosp. Ksaver Meško sprožil podobno misel v Koledarju, namenila sem se ponuditi svojo zbirko Mohorjevi družbi. Morda napotim s tem tega ali onega za enako narodno delo in ko bi se nabralo sčasoma več tvarine, najde se morda kdo domoljubov in založi te verze v skupni knjigi...

1. V nebo med angelce krilate
se dvignil anget je s teboj,
ponesl te nad zvezde zlato,
kjer dom njegov in dom je tvoj!
2. Odšel si, oče naš — soprog,
in pustil solze nam obile;
priateljev si pustil krog,
ostavil znancev kroge mile. —
A kaj solze, kaj jok glasen,
kaj vzdihl tečnega dihnenja —
saj združi nas kedaj nov dan
na nebu boljšega življenja!
3. Sestra mila, vzorna mati,
oče blagi ste nam bili,
ki ležite v tej gomili!
Zapustili ste nas same
v skrbi in solza dolini —
mir vživajte hladne jame,
hvalo v neba visočini...
Bog, življenja skrb vam plati!
4. Oj blagor, blagor tebi,
ker dobro je za te —
uživaš tam nebeški kras —
oj prosil, prosil še za nas!
5. Težka bila je ločitev —
a tem slajša bo združitev!
6. Rahlo naj te zemlja krije,
šum posvetni tu neha;
mah zelen kosti pokriva —
duh v nebesih tvoj doma.
7. Zda, ko v višavah sta nad nama
izognjena bridkostim zemlje:
ljubezen vaju še objemlje,
ljubezen večna v groba jami.
8. Zgoda, j cvetka si zvenela,
drage svoje zapustila,
ki za taboj plačajo
na grobu (vojem molijo;
mizno tu počivaš zdaj,
vešna luč ti sveti naj!
9. Bog za trude vse in boje
k sebi te pozval je v raj,
kamor tudi sroe moje
priti si želi nekdanj.
10. V cvetju mladosti
si nas zapustil,
tam nad zvezdami
biraš sedaj —
ondi uživaš
bizačni raj.
Lipanje naše je —
združiti s taboj se...
11. Kako bi zabli to gomilo,
kjer blago tvoje spi srce:
ki mi brezmejno vdano bilo
ves čas do zadnjega je dne...
12. Kristjan na zemlji ni doma,
kraljevstva ud je večnega;
nad zvezde pol njegova gre,
kjer bratje, sestre mu živé...
13. Tolažba ena nam ostane:
da enkrat vidimo se spet!
14. Oj sladko spavaj, duša blaga,
mir neskalkjen uživaj zdaj;
saj vera nas uči:
da nismo večno ločeni —
in da se vidimo enkrat
presrečni tam nad zvezdami!
15. Vsevečni te je rad imel,
ker mlado k sebi te je vzeli!
On hotel si, da bi trpela,
v solzah in boli tvoj živela;
zato presrečna se nam zdiš,
ki v grobu tihem sladko spiš
in sanjaš v njega hladi
o ustajenja naši...
16. Vem, da leveličar moj živi,
bom vstal iz groba sodnji dan,
s to kožo svojo spet obdan
bom videl svojega Boga!
Ga gledat bom v resnici jaz
prav s temi-li očmi —
to upanje sladko
je v srce položeno mi!

Slika 33: Poezija naših grobišč. Vir: Dom in svet, 1918

V časopisih Slovenska gospodinja, Vrtec in Angelček ni objavljala.

9 LITERARNO-ZGODOVINSKA UMESTITEV DELOVANJA MIRE MOKRIŠKE S POUČENJEM NA SLOVENSkih PESNICAH IN PRVEM ŽENSKEM ČASOPISU SLOVENKA

Mira Mokriška je ustvarjala v obdobju slovenske moderne (1899–1918) in Slovenka, glasilo slovenskega ženstva, “vadžnica pesniškega naraščaja”, je bil za tisti čas sodoben časopis. Izhajal je v Trstu¹¹ od januarja 1897 do leta 1902; v teh petih pomembnih letih je zanjo poskrbela prva generacija izobraženih žensk, to so bile Marija Manfreda Skrinjar, Marica Nadlišek (Bartol), Zofka Kveder, Ivanka Anžič (Klemenčič) in mnogo zunanjih sodelavcev¹².

*“Samostojna ženska nima opore, nego svojo misel, svoj razum, svojo razsodnost. Svobodno mora misliti, razumeti, razsoditi pota, po katerih ji je hoditi. Ona mora biti tudi značajna, odločna in energična. Pogumna in vstrajna, povsod, kjer je treba.”*¹³ Tako je zvenel zagovor ženske svobode in neodvisnosti že v prvi številki revije, kar je nedvomno nakazovalo pogumno pot, po kateri je krenil takratni uredniški odbor.

Urednice in publicistke v Slovenki so se glasno zavzemale za žensko izobraževanje (do leta 1919, ko se v Ljubljani ustanovi Univerza, je bilo akademsko izobraženih le 12 žensk)¹⁴, zaposlovanje, socialno neodvisnost in pravice otrok, a v javnosti so njihovi zapisi pogosto naleteli na zgražanje. Družba je takrat namreč žensko željo po študiranju razumela kot ogrožanje položajev, ki so jih zavzemali moški. Veliko neodobravanja je požela Kvedrova¹⁵, tudi zaradi svoje zunanosti, kratke frizure in samozavestnega nastopa. Leta 1900 je zapisala: *“Želimo, da nas možki smatrajo človekom in ne nižjim človekom. Želimo si prostosti. Ne zato, da se izpridimo in izgubimo, ampak da se okrepiamo v boju z življenjem. Emancipirana ženska bodi najprej nekaj. Nekaj v sebi. Tako svoj poseben svet ... Pogumna in vstrajna povsod kjer je treba.”*¹⁶

---

¹¹ V tržaškem slovenskem okolju so narodnozavedne Slovenke začenjale svojo pot k poklicni in intelektualni emancipaciji (Verginella, 2006, str. 14).

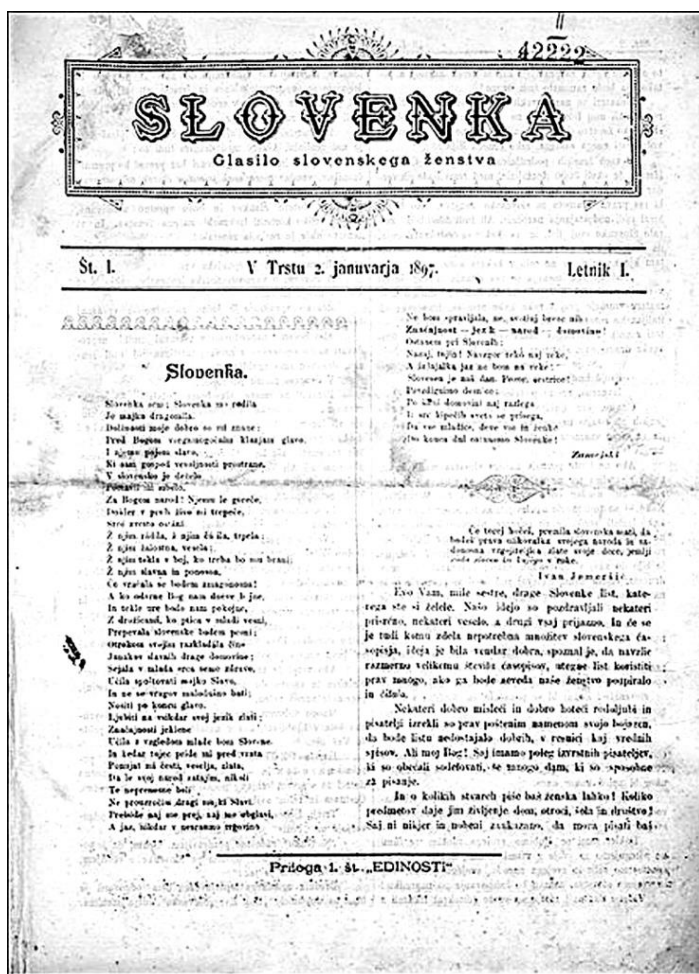
¹² Do prvih objav ženskih avtoric je prišlo v osemdesetih letih 19. stoletja v Ljubljanskem zvonu in celovškem Kresu (Verginella, 2006, str. 118).

¹³ Slovenka, prvi ženski časopis, FF, 2017, str. 23

¹⁴ Zagovornik ženske izobrazbe je bil tudi ljubljanski župan Ivan Hribar, ki se je ob svoji zaprisegi l. 1901 spomnil ustanovitve dekliške šole v letu 1896.

¹⁵ Kvedrova je bila edina Slovenkina sodelavka, ki se je leta 1899 vpisala na univerzo v Zürichu, a je kmalu odnehala zaradi slabih gmotnih razmer.

¹⁶ Slovenka, prvi ženski časopis, FF, 2017, str. 40, 41

Slika 34: Naslovnica prve številke Slovenk. Vir: dLib.si

Zato je potrebno omeniti, da je bilo l. 1901 zaradi prizadevanj Franje Tavčar in Josipine Vidmar ustanovljeno Slovensko žensko društvo, ki je svoje poslanstvo opravljalo na izobraževalnem, dobrodelnem, pa tudi političnem področju in se borilo za ženske pravice, pri čemer niso spodbijale zakona in družine. V njem so se udejvale tudi sodelavke Slovenke, ki so širile zavest, da brez žensk ni narodnega napredka.

Prva urednica Slovenke je bila Marica Nadlišek Bartol, Tržačanka, rojena leta 1867, prej predana učiteljica je postala prvi branik ženstva. Kot zapiše Silvija Borovnik¹⁷ je bila ena prvih slovenskih intelektualk, ki so si služile kruh s poklicnim delom. Še pred naturalistom Govekarjem je pisala tudi o socialnih motivih, saj se je globoko zavedala položaja slovenskih žensk, predvsem njihove zaostalosti v izobrazbi in podrejene vloge tako v družini kot v družbi. Bila je neumorna literarna kritičarka, ki je k sodelovanju pritegnila že uveljavljene pisce, Trinka, Gregorčiča, Aškerca, Medveda, in se je uspešno spopadla tudi s katoliškim

¹⁷ Borovnik, S.: Pišejo ženske drugače? Ljubljana: Mihelač, 1995

krogom, ki ga je takrat obvladoval Anton Mahnič. Menila je, da je na prelomu stoletja polnopravni ženski vstop v družbo mogoč le z izobraževanjem in organiziranjem žensk. Zato so nujno potrebovale tisk, ki je na Češkem in v Rusiji že obstajal.

Slika 35: Marica Nadlišek Bartol. Vir: Wikipedija

Nadliškova je v tretjem letniku Slovenke izrazila zadovoljstvo nad številnimi prispevki in dodala svoj pogled na emancipirano žensko; njen vzor je delavna ženska, ki se poteguje za pravice svojega spola, a ostaja ženska tudi po nežnosti in čustvovanju.

V Slovenki je doživela svoje prve literarne objave tudi Zofka Kveder, ki je leta 1899 pri reviji skrbela za administracijo in postala vodilna slovenska pisateljica, kasneje pa v Pragi urednica Domačega prijatelja, kamor ji je Mira Mokriška večkrat neuspešno pisala, čeprav ji je nekaj malenkosti kasneje le objavila.

Leta 1899 je imela Slovenka kar 522 različnih naročnikov (v resnici pa dokaj malo, če pomislimo, da je bilo takrat na Slovenskem okrog 70.000 žensk), saj je žensko vprašanje, ki se je budilo tudi v Evropi in onkraj Atlantika, postajalo vedno bolj aktualno in naše okolje v tem ni prav nič zaostajalo, čeprav se je A. Aškerc v pismu Nadliškovi spraševal: *”Ali vas bodo mogle in hotele razumeti naše lepe Slovenke in pojmiti Vaš plemeniti namen?”* Vedeti pa je potrebno, da so bili glasni podporniki pravice do izobraževanja žensk tudi Kette, Župančič, Govekar in Murn, če naštejemo le najbolj znane.¹⁸

---

¹⁸ Slovenka, prvi ženski časopis, FF, 2017, str. 12

V prid ženskam, kot piše Irena Štaudoher¹⁹, je zanimivo, da je prvi urednik DiS Lampe, po izobrazbi teolog, že leta 1890 napisal znanstveno delo Dušeslovje, v katerem je moškega in žensko po psihološki liniji popolnoma izenačil, kar je bilo za tisti čas zelo napredno razmišljanje; spomnimo se napadov A. Mahniča, ki je Nadliškovu pisal: *“Kar ženska ne zmore radi kratke pameti, nadomesti z – dolgim jezikom! Da, Marica: ostanite li pri svojih ženskih opravilih. Ako ste gospa, krpajte možu hlače, pa vmivajte in povijajte otroke, če jih imate ...”*²⁰

Bartolova, znanilka slovenskega naturalizma, Kersnikova učenka in tudi občudovalka, je kasneje rodila osem otrok (najbolj znan je Vladimir Bartol), po treh letih odličnega urednikovanja zaradi moževega nasprotovanja opustila javno delovanje in se posvetila veliki družini (kar se je pripetilo mnogim intelektualkam in prodornim ženskam). *“Če mislim sedaj, ko to pišem, na ona leta, verjamem, da je to neka druga Marica, polna idej, življenja in ognja do leta 1899”*.²¹

Če se je pod vodstvom prve urednice Slovenka posvečala predvsem rodoljubni materi in ženi, pa tudi vzgoji slovenskih pisateljic, se v nadaljevanju posveča predvsem socialnim vprašanjem.

Leta 1900, ko prevzame urednikovanje Ivanka Anžič (kasneje prva slovenska profesionalna novinarka), postane Slovenka, prej štirinajstdnevnik, mesečnik, a zaradi mnogih okoliščin (tudi politične narave in notranjih trenj), izhaja le še dve leti.

Slika 36: Ivanka Anžič Klemenčič. Vir: Wikipedija

---

¹⁹ Štaudoher, I.: Slovenke v dobi moderne, Inspirativna pozabljena polovica, Sobotna priloga, Delo, 14. 1. 2012

²⁰ Štaudoher, I.: Slovenke v dobi moderne, Inspirativna pozabljena polovica, Sobotna priloga, Delo, 14. 1. 2012

²¹ Slovenka, prvi ženski časopis, FF, 2017, str. 23

Leta 1902 je začelo, kot se je izrazila Zofka Kveder, primanjkovati “ženskih apostolov”, zvestih bralk, tudi vse objave avtoric so zaradi strahu pred patriarhalno družbo vsebovale le psevdonime; premalo številčne ženske in premalo moške inteligence, ki bi verjela v pomen ženskega časopisa, vse naštetu je povzročilo zaton Slovenke.

Pa vendar je *Slovenka* v teh kratkih letih opravila pomembno vlogo: veliko število slovenskih pesnic se je lahko javno uveljavilo. Ženski pesniški krog, ki je objavljala pod psevdonimi, so zastopale: Kristina Šuler, Franja Trojanšek - Dekleva, Marica Strnad, Ljudmila Poljanec, Vida Jeraj, Ljudmila Prunk in Mira Mokriška.

Kot zapiše V. Žerjal Pavlin v *Slovenkinih pesnicah*²² so imele nekatere dostop do izobrazbe, štiri od njih so bile učiteljice, druge so se samoizobraževale; po obsegu in kvaliteti najbolj izstopa Vida Jeraj, Mira Mokriška pa je objavila najmanj pesmi.

Podatki o šolanju Anice Omejc niso znani. V Slovenskem šolskem muzeju so pregledali vse razpoložljive podatke, a niso nikjer zasledili, da bi bila učiteljica, kar si je zelo želela (pisala je tudi v nemščini, igrala klavir in bila je seznanjena z literaturo). Učiteljske je končala njena sestrična Marija Omejc, kasnejša sestra Ferdinanda pri uršulinkah, s katero si je redno dopisovala.

Po prvem časopisu *Slovenka* so izšli še štirje z istim imenom. Prvi v Ljubljani leta 1919, izhajal je od januarja do decembra, ki ga je spet urejala Ivanka Anžič Klemenčič. Drugi je izhajal v Gorici od januarja 1922 do decembra 1923, izdajal ga je konzorcij Slovenke, urejala pa Gizela Ferjančič. Leta 1919 so k sodelovanju so povabili tudi Anico Omejc, a ga je zavrnila. V pismu prijateljici Anici Ferjančič takrat zapiše:

“Nedavno ponudila mi je uprava “Slovenke” uredništvo lista. Da so časovne razmere drugačne, bi bila morda sprejela, tako sem bila pa primorana zame tako častno ponudbo odkloniti. Ne tajim sicer, da me je prijetno iznenadilo vsestransko zaupanje, saj mi je dala slovenska javnost s tem sijajnega zadoščanja za vse krivice, ki so se mi delale svojčas ... Pač pa sem takoj pomislila na Vas, draga gospodična!”

Pomembno je, kot zapiše Mihurko Poniž,²³ zavedanje, da sodijo prve objave slovenskih avtoric v poezijo. Tematika je predvsem domoljubna, veliko pa je tudi lirskih opisov narave ali ljubezenskega razočaranja. Njihovi sodobniki, moški avtorji, se niso počutili ogrožene, saj so žensko liriko razumeli predvsem kot zanimiv spremljevalni pojav, kot bi se zavedali, da

---

²² Slovenka, prvi ženski časopis, FF, 2017, str. 53–64

²³ Mihurko Poniž, K.: Prispevki slovenskih pripovednic k žanrski podobi proze, JiS, 2010 /letnik 55, št. 1/2, str. 37–51

njihove umetniške moči ne morejo doseči, pa tudi v uveljavljenih literarnih revijah so se pojavljale le redko (predvsem s psevdonimom), tako v njih niso videli prave konkurence. Kritika, predvsem najbolj uveljavljenih (npr. Zofke Kveder, Pavline Pajk), sicer ni bila dobrohotna, saj so po njihovem mnenju pisateljice izbirale drugačne teme (pa tudi žanre), ki se niso skladali z njihovimi pričakovanji. Največ očitkov se je dotikalo dejstev, da pišejo preveč o sociološki tematiki, ki ne sodi v literaturo.

A predvsem moškim literarnim kritikom (Slodnjak, Kersnik, Župančič) je Zofka Kveder izrekla zanimive besede, saj je imela kot pisateljica in urednica velik vpogled v dogajanje. Menila je, da besedila njenih predhodnic in tudi sodobnic niso bila dragocena le zaradi drugačnega pogleda na svet, bila so tudi spodbuda za vse literarne naslednice: "Jaz hočem pisati, mnogo pisati."²⁴

---

²⁴ Zofka Kveder v pismu Franu Govekarju l. 1926. (Mihurko Poniž 2010: 58)

10 "SAJ MI JE POEZIJA POL ŽIVLJENJA – PRVA LJUBEZEN" - ANALIZA PESNIŠKE ZAPUŠČINE

10.1 PESMI IZ ROKOPISNE ZAPUŠČINE

Navedeni so naslovi vseh pesmi iz rokopisa, označene so njene objavljene pesmi. Navedeni so zvezki s pesmimi in naslovi pesmi v le-teh. V prvem zvezku je 125 pesmi, v drugem 126 in v tretjem 144. Skupaj 395 pesmi.

Pesmi 1

Ločitev (objavljena)	Nada
Pozdrav (objavljena)	Vir pozabljenosti
Uteha -	Sen
Želje	Na božjej njivi
Moja sreča (objavljena)	Sreča
Sanjam naj	Oj trd je svet
Pomlad je tu (objavljena)	Iver
Ne vem	Ob groblji
Domotožje	O mraku
Iver	Križ v gozdu (objavljena)
Raz okno	Pri križih
Mladost	Je li možno?
Zvečer (objavljena)	Jesen (objavljena)
Spremenljivost	Kontrast
Še letos tudi	Pod smreko (objavljena)
Tvoji listi	Razlika
Iver (objavljena)	Usahli cvetki
Mrtva roka	Pesen
Iveri	Zagorske melodije
Pod smreko	Zu ihm
Posušen cvet	Krivda
Vrtec (objavljena)	Življenja čaša
Nekemu dekletu	Probujenje
O Veliki noči (objavljena)	Gott
Naročilo	Molitev
Vzdih	Na Silvestrov večer
In vendar (objavljena)	Na verandi
Iver	V spominsko knjigo
Na mirodvoru	Iskrice
Vejica v spomin	Pismo
Škrjanec	Jesenska slika

Dvojna slika	Apologija
Odkod solze?	Čestitka
Pevcu	Pomladno brstje
Svarilo	Materi
Borba	Iz počitniškega dnevnika
Jesen prihaja	V slovo
Utrgan cvet	Pela sem
V noči	Le pridi
Svet	Astre
Li veš?	Nevednost in zmota
Zimski sen	Pri vezenju
Življenja pot	Angel moj
Zguba	Sreča
O jaz nevesta!	Die Empörer
Morska zvezda	Mrtva sestrica
Ob slovesu	Srce
Filozofska	Moj up! (objavljena)
V zimi	Še tebi
Ko mi je dal tebe	Velikonočnice
Prijatelji	Kaj sanjala sem
Pravijo (objavljena)	Pogovor
Otroku v spominsko knjigo	Ubegla sreča
An Maria!	V somraku
Naprej! (objavljena)	Moj najlepši hip
Veli list	Melodije
Sreča spremljaj te povsod (objavljena)	Deteljica
Nagrobno cvetje	Zime cvet
Kje je sreča?	Vprašanje - odgovor

Na drugi strani zvezka Pesmi 1:

Gorska cvetka. Planinska idila.
 Moj prstan (pesem)
 Moja zgodovina. Cvetlična idila.
 O Binkoštih (pesem)
 Prvič v svet. Potopisna črtica.
 Moja je osveta! (pesem)
 Slovenski prevodi klasičnih del (Horacij, Anakreont)
 Prevarjen! Slika iz življenja.
 O Binkoštih (pesem)
 Am Friedhofe (pesem)
 Nachts (pesem)
 Im Dammerlicht (pesem)

Pesmi 2

Zimska idila
Moja duša vasuje (venec
silhuet)
Slovo od domovine
Zimski cvet
Vigred v srcu
Molitve I
Ledene rože
Molitve II
Slutnja
Zadnji pozdrav
Ah znate li (objavljena)
Ah prostosti dajte!
Kaj pomore
V kresni noči
Drevo spoznanja
Ali veš?
Tebe, milo dete juga
Sreče daj mi, sreče
Tri želje
Očetu
Hrepenenjepo detinski dnehi
Tolažba
V hipu sem te zaljubila
Uzdih
Nje ni
Moja deca
Srčni glasovi I
Tolaž
Nevesta
Srčni glasovi II
Rosne kaplje

Kes
Ob samostanski groblji
Stammbuch cyklus
I ti!
Zima v Primorju
Razočaranje
Srčni glasovi III
Na staremu gradu

Na sveti večer
Morda

Duša blagoslavlja
Tvoj slavček
Kot pravljica
Jesenska
Ob hudi uri
Materi v spomin
Prostosti
Iz zadnjih dni
Na jug
Silhuete
Krizantemi
To ni bil slučaj le
Silhueta
Moj vrt
Bodriło
Solza na grob
Smreki
Kot da leta se poznave
Oporoka
Resignacija
Zimi
Ah, pusti
Qui habitat in adjutoris
Kdo pove mi?
Sličica
Rada bi
Dajte mi
Vojakova nevesta
Junakov grob na bojnem
polju
Vseh mrtvih dan v tujini
Herbstmorgen
Kralj Matjaž
Na goro
Tudi ti nevesta!
Abendglühen
Ob svežem grobu
Prufigsten

Moje pesni
Geniju
Ob jezeru II
Na razpotji
Zadnja prošnja
V časa morju to je skrito
Ob jezeru I
Poset
Ti vredna večje si ljubavi
Hladna duša žije v tebi
Vojakova pesen
Mladi umetniki
Novi domovini
Kakor zvonček snegobeli
V katedrali
Rada bi
Ti brezskrbna in vesela
Srcu
Moja pot
V temni uri
Zublji
Iver
V pesen rada bi izlila
Dete vpraša
Oj tedaj!
Poletna slika 1914

Pesmi 3

Moja soba
Planinkam
Zibelka tekla bi
Moja lira
Mariji
In srečaš v svetu kje srce
Prijateljici (objavljena)
Svidenje
Po slovesu
O nevihti
Tam kjer sever...
Slavni ženi
Na Veliko Gospojnico
Nezvesti

Herbst - Fantazie
Ostern
Finale
Belič
Moja mačica
Kadar zazvene akordi
Bodriilo
Moja leta
Srčni glasovi IV
Pesen
Svetonočne misli
Tam na vasi
Čas hiti
Finale
Ženska in pero (razmišlj.)
Stolpna lastovica (sličica)
Lepa Meta (jug. pravljica)
Moja molitev
Ob morju
Moja molitev
Vseh vernih duš dan 1918
Iz dnevnika
Za solncem
Prihajajo
Francišek poje

Trnjulica
Jutranja molitev
Deteljica
Brez naslova
Je li vredno?
Zavist in žal
Brez naslova
Hrepeneti in - trpeti
Ko zagrebo me
Molitev
Tvoje oči
Velikonočni zvon
Prisega
Doklej še, o Gospod

Ni več tako
Zavist
Iz majskih dni
Hrepenenje
Spomini
Na razpotji
Ali i ti...
Rožici
Nekemu dekletu
V maju...
Tebi hvalo...
Spomini
Pevski vili
V juniju
Skoz življenje
V vesni
Uzdih
Le časih...
Tolaž
Srieča
V jeseni življenja
Na očevem grobu
Slovo od domačije
Ah, tebe ni
Tožba
Nedeljski otroci
Moto k dnevniku
Na očevem grobu
Klevetnikom
Poeti vsi nesrečni so ljudje
Iz pota
Iskra
Iz jesenskih dni
V zornem cvetju
Prstanu
Tožba
Moj mir
Srčni hram
Mandolini
Vzdih
Neznanki
Edini lek
V sedanjih dneh

Nekdaj - sedaj
Pomlad je v naših logih
Večerna molitev
Zimzelen
Iz tamnih dni...II
Enega rodu sve...
Prošnja
Solza
Iz tamnih dni...I
Svoji sobi
Čestitka
Mokricam
Ah, rada bi...
Tožba
Solza
Eni - izmej mnogih
Ah, umeti me ne moreš
Pomlad
Mesto nje
Solnce - sreča
Vigred
Jeseni
V raznih hipih
Pismo
Mariji
Snežinka
Na svoj rojstni god
Ljubezen
Pismo
Sorodni duši
Pismo
Moja mala
Pismo
Spomini
Zimski sprehodi
Moja prva tovarišica (črtica)
Ah, enkrat le
Zapoj enkrat...
Silhueta
Spominčica
Prošnja
Iver
Brez naslova

Moji časi
Čestitka
Trnjulica
Nekomu
Moj biser
U zimi
Pomladni uzdih
Dvoje src
Na cvetno nedeljo
Gebet
Moji roži
Pesen
O Binkoštih
Ah zate meni žal je
Čestitka
Varijacija "Prostosti"
Odlomki iz dnevnika (IV, proza)

Utrinek
V tihih urah
Suha veja
Ob slavčevih glasih (silhueta)
Na otčevi gomili
Hrepenenje
Pogled v dušo
Auf dem See
Osveta
Svojemu nageljnu v spomin
Ko zazelene...
Spominska kita
Ah, čudna bila je usoda
Ti spominjaš me dušice...
Prva pesen (silhueta)
V pomladni noči
Novi akordi (XV)

Razno:

- Zvezek ugank
- na nasprotni strani zvezka ugank: Pesni dekličje ljubezni (cikel):

Bog mi varuj žar mladostni
Roža moja, roža vela
Solnce, solnce ti v višavi
Pevaj, pevaj ptica mlada
Tmina je zemljo obdala
Čustva nežna, čustva mlada
Oj mladenke, oj družice
Slike moje mlade sreče
Srce, srce le je bilo
Urno, urno mu naproti
Cvetje so besede tvoje
Le srčno, srčno moliva
Na nebo prišla megla je
Njemu sem na veke zvesta
Zanj srčno bom zdaj molila
Oj nebesa dobra, blaga
Sanje lepe, sanje zlate
Oh zakaj bi vode male
Sreča naj jasni temine
Sredi gozda, v tihem kraji
"Ljubiš me!" ta cvet se smeje

Srce to le misli nate
To, le to je solnce meni
V gozd zeleni bom stopila
Z dušo naj se duša družī
Megle so nebo prepregle
Svetel hram je duša moja
Oj, srce ti, bo li zate
V srci pa bo težko spala
Tvoj smehljaj, besede tvoje
Oh, ti ljubiš me ko preje
Sreča moja - sreča tvoja

- Zvezek pesmi, drame in proze:

Pesmi:

Materinski odmevi (1908 - 1914, dvajset pesmi)

Zadnji odmevi I (1 - 5)

Zadnji odmevi II (1 - 6)

Himen I - II

Zadnji odmevi III (1 - 5)

Spominčice I (1 - 5)

10.2 CIKEL PESMI DEKLIČJE LJUBEZNI

Pesmi dekličje ljubezni je cikel²⁵ 32-ih pesmi. Pesmi so intimne narave, večinoma z ljubezensko tematiko, in z razliko od pesmi v ostalih zvezkih nepodpisane, iz česar lahko sklepamo, da niso bile namenjene objavi.

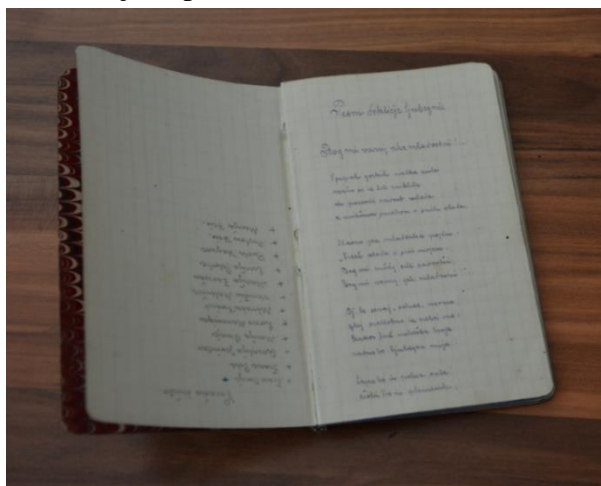
Vsako posebej smo prečrkovali oz. transkribirali. Pri tem smo imeli težave s prebiranjem, saj je pisava drobna (v nasprotju od ostale zapuščine, ki je pisana s svinčnikom, tukaj piše s črnilom), nekatere črke so zapisane na zelo samosvoj način, marsikdaj so izpuščena ločila in zamaknjene strešice ter pike na črkah. Pesem je bilo pogosto potrebno večkrat prebrati in razmišljati o sobesedilu, da se je beseda izoblikovala. Po prepisu je sledila vsebinska, slogovna in jezikovna analiza. Spoznavali smo, kako se je pesnilo v njenem času, katere so bile slovnične in jezikovne posebnosti. Za ta cikel smo se odločili zato, da smo lahko analizirali neko zaključeno celoto in s pesmimi predstavili mlado, življenja polno Miro Mokriško.

Analiza vsake pesmi je zgrajena iz treh delov:

- A) Motivno-tematska analiza: izpisana je tematika pesmi ter motivna vsebina.
- B) Zgradba: navedeno je število kitic in verzov v posamezni kitici ter naslov pesmi, kadar je ta del nje.
- C) Slog: izpisane so retorične figure (po Kmeclu). Našteti so vsi ukrasni pridevki v pesmi. Izpisana so ponavljanja. Pri vzklikih in retoričnih vprašanjih so naštete kitice, kjer se nahajajo. Nagovor: koga nagovarja, poosebitev: razlaga; inverzija, ki se nahaja v vseh pesmih, je s primerom navedena samo pri prvi. Pri rimi je napisana vrsta le-te.

Slika 37: Zvezek z drobnim karom.
Foto: L. Baša, 2020

Slika 38: Prva pesem v ciklu.

²⁵ Etimologija besede cikel (lat. *cyclus* oz. grš. *kyklos* = krog) opozarja na zaokroženost ali sklenjenost kot poseben način povezave vrste oz. skupine besedil, ki ohranjajo svojo samostojnost, obenem pa tvorijo novo, širšo celoto (Žerjal Pavlin 2008: 11).

1. Bog mi varuj žar mladostni! ...

*V sapah gorkih cvetke mile
nežno so iz tal priklile
in povsodi radost mlada
z mičnim smehom v snih vlada.*

*Lepa bo in polna svita,
čista bo in plemenita,
vselej bo, kot ti žarela,
vselej bo kot ti vesela!*

*Glasno jaz mladenka pojem:
"Sreča vlada v srci mojem;
Bog mi čuvaj čut radostni,
Bog mi varuj žar mladostni!"...*

*Glasno jaz in srečno pojem:
"Radost vlada v srci mojem-
Bog mi čuvaj čut radostni,
Bog mi varuj žar mladostni!..."*

*Oj, le sevaj, solnce, na-me,
glej svetlobno iz neba me:
kakor luč nebeška tvoja
vedno bo ljubezen moja!*

A) Mladost, osrednja tema pesmi, priključuje pogovor dekleta z Bogom in soncem v času pomladi. Motiv sreče, radost, svoboda, ljubezen do življenja, Stvarnika, stvarstva. Hrepenenje po plemenitosti, sreči, izpolnitvi. Harmonija, sobivanje, zlitost med lirskim subjektom in življenjem.

B) Pet kitic, kvartina, naslov se ponovi v 8. in 20. verzu (vodilni motiv)

C) Ukrasni pridevek: mile, mlada, mičnim, radostni, mladostni, nebeška, radostni, mladostni

Anafora: Bog mi ... Bog mi ...; vselej bo, kot ti ... vselej bo, kot ti ...

Primeri: kakor luč nebeška tvoja vedno bo ljubezen moja, vselej bo, kot ti žarela, vselej bo kot ti vesela

Paralelizem: Bog mi čuvaj čut radostni, Bog mi varuj žar mladostni!"...

Vzklik: 3.-5. kitica

Nagovor: solnce

Personifikacija: mlada radost, ki vlada v sanjah

Rima: aabb (zaporedna)

Inverzija: V sapah gorkih cvetke mile nežno so iz tal priklile

Desni seklicje ljubezni.

Bog mi varuj žar mladostni!...

V paprah gostnih vetke mile
nezno so iz tal priklile,
in povesti navost mlada
in micnim smehom v snih vlada.

Glasno žar mladenska pojem:
"Sreča vlada v srci mojem;
Bog mi čuvaj čil pravostni,
Bog mi varuj žar mladostni!..."

Oj, le sevaj, solnce, na-me,
glej svetlobno iz neba me:
kakor luč nebeska tvoja
vetno bo ljubezen moja!

lepa bo in polna sveta,
čista bo in plemenita;

vselej bo, kot ti žarela,
vselej bo kot ti vesela!

Glasno žar in srčno pojem:
"Pravost vlada v srci mojem -
Bog mi čuvaj čil pravostni,
Bog mi varuj žar mladostni!..."

Slika 39: Bog mi varuj žar mladostni. Vir: rokopisna zapuščina

2. Roža moja, roža vela ...

*Roža moja, roža vela
oh zakaj si mi zvenela,
saj pred kratkim, kratkim časom
bila si odeta s krasom?*

*Tožna gledam liste tvoje-
zanje joka srce moje!
In porošenej solzami
v prsih nekaj šepeta mi:*

*Varuj, varuj, mlada deva,
zorni svet, ki v srcu seva;
roža ta tedaj je cvela,
ko ljubav te je prevzela!*

*Varuj se, da z rožo malo
srce ti ne bo jokalo,
varuj, da ljubezen večno
cvela bo in cvela srečno!” ...*

*Roža ti, tedaj razcvela,
ko ljubav me je prevzela:
ti si mrtva, a do groba
cvela meni bo zvestoba! ...*

A) Tematika je ljubezenska. Lirski subjekt nagovarja še pred kratkim krasno rožo. Žalostno jo gleda in joče. Nekaj v njej ji tiho govori naj čuva svoje srce, ki ga je v času ko je cvetela roža prevzela ljubezen. Glas jo nagovarja naj čuva svojo ljubezen, da bo vedno srečno cvetela, čeprav je roža že ovenela. Četudi je roža umrla, bo njena zvestoba v srcu ostala.

B) Pet kitic. kvartina, naslov je prvi verz

C) Ukrasni pridevek: vela, kratkim, mlada, zorni, malo, večno, srečno

Geminacija: kratkim, kratkim; Varuj, varuj

Vzklik: 3.-5. kitica

Nagovor: roža, deva

Personifikacija: roža, ki bo umrla; srce, ki joče

Retorično vprašanje: prva kitica

Rima: aabb (zaporedna)

3. Solnce, solnce ti v višavi ...

*Toraj zdaj za gore ideš
solnce ti, da jutri prideš
zopet lepo, zopet zlato,
ter žariš čez hrib in trato?*

*Oj le pojdi spavat spanje,
oj le pojdi sanjat sanje -
kmalu, kmalu zemljo širo
noč ovila bode mirno.*

*In z neba lepo vzbujene
zrle bode zvezde mene
ko pokojna in vesela
tu pri oknu bom slonela.*

*Solnce, solnce ti v višavi -
slika moje si ljubavi
a čeprav greš sanjat trudno -
srce pa bode budno.*

*V njem ljubezen lepa, mlada
brez nehanja čute vlada
Oj le pojdi za gore mi,
saj bedi mlado srce mi! ..*

A) Tematika je ljubezenska, v njej prevladujejo motivi iz narave. Lirski subjekt nagovarja zahajajoče, zlato sonce. Pravi naj le gre k počitku in naj prispe mirna noč z zvezdami, ki jo bodo našle pokojno in veselo ob oknu. Sonce je slika njene ljubezni. Čeprav sonce zahaja, njeno srce še vedno bedi in misli na svojo ljubezen.

B) Pet kitic, kvartina, naslov je 13. verz

C) Ukrasni pridevek: trudno, lepa, mlada, mlado

Enakoglasje: spavat sanje, sanjat sanje

Geminacija: kmalu, kmalu; Solnce, solnce

Anafora: Oj le pojdi ... Oj le pojdi ...

Vzklik: 5. kitica

Nagovor: solnce, ki spi in sanja

Paralelizem: Oj le pojdi spavat spanje, oj le pojdi sanjat sanje

Personifikacija: solnce

Retorično vprašanje: 1. kitica

Rima: aabb (zaporedna)

4. Pevaj, pevaj ptica mlada! ...

*Milo, glej, nebo se smeje,
ptiček pa me gleda z veje
in ko poje, nežno poje
pesem sega v srce moje.*

*Bog le ve, o čem prepeva,
Bog le ve, komu žgoleva
oh saj plava vse v radosti
vse razcvita se v sladkosti!*

*Pevaj, pevaj ptica mlada,
saj te vedno slušam rada,
radost bolj še v meni budi,
saj si ti vesela tudi!*

*Gledaj ptica, - pesmi tvoje
jasne so kot pesmi moje -
poješ li ljubezen mlado,
nje skrbi in strah in nado?*

*Oj le poj jo, da veselo
petje v srcu bo zvenelo,
saj te vedno slušam rada -
pevaj, pevaj ptica mlada! ...*

A) Tematika je poetološka, v njej prevladujejo motivi iz narave. Nebo se smeje in ptica na veji poje, lirski subjekt se sprašuje komu je namenjen prelep napev. Občuduje radost in sladkost dogajanja v naravi. Nagovarja ptico naj še poje, saj jo razveseljuje. Njene pesmi primerja z jasnino ptičjega napeva in jo sprašuje, če poje o ljubezni in negotovosti v njej. Nagovarja jo, naj še naprej poje in ji razveseljuje srce.

B) Pet kitic, kvartina, naslov se ponovi v 9. in 20. verzu

C) Ukrasni pridevek: mlada, mlado, mlada

Geminacija: pevaj, pevaj; pevaj, pevaj

Anafora: Bog le ve ... Bog le ve ...

Primeri: pesmi tvoje jasne so kot pesmi moje

Paralelizem: žgoleva, prepeva

Vzklik: 2., 3., 5. kitica

Nagovor: ptica

Personifikacija: nebo, ki se smeje; ptica, ki prepeva o skrbeh, strahu ljubezni

Mnogovezje: skrbi in strah in nado

Retorično vprašanje: 4. kitica

Rima: aabb (zaporedna)

Pevaj, pevaj ptica mlada!...

Škilo, glej, nebo se smyò,
ptičke pa me gleda iz veje
mi ko rože, nežno rože
pesen sega v srce moje.

Bož le vè, o cém prepeva,

Bož le vè, komu žigoleva;
oh saj plava vse v radosti,
vse nasvita se v sladkosti!

Pevaj, pevaj ptica mlada,
saj te vedno slusam rada,
kadost bolj se v meni budi,
saj si ti vesela tudi!

Gledaj ptica, - pesni tvoje
jaine so kot pesni moje -
rožeš li ljubezen mlado,
njè stahi mi stahi in nado?

Oj le roj žò, da veselo
pejè v srce bo zvenelo,
saj te vedno slusam rada -
pevaj, pevaj ptica mlada!...

Slika 40: Pevaj, pevaj ptica mlada Vir: rokopisna zapuščina

5. Tmina je zemljo obdala ...

*Tmina je zemljo obdala
in pokoj po njej sipala -
v srca vsa se bode širil,
jad jim bode, strah pomiril.*

*Noč pokojna, padaj, padaj,
mir lehak v srca pokladaj,
da jim radost plemenita
v polnej moči se rasvita!*

*Davno, glej, že v srce moje
dan poslal je žarke svoje -
zame ni bolesti nočne,
tmine ni za me mogočne!*

*V lepi, zorni razsvetljavi
jaz podobe zrem ljubavi -
oh, da vedno v njej bi stale
vedno mi, kot zdaj, sijale! ...*

A) Tematika je bivanjska, v njej prevladujejo motivi iz narave Tema je obdala zemljo in po njej potresla mir. Ta se bo razširil do src ljudi in jih pomiril. Lirski subjekt nagovarja noč naj le pride in pošlje mir ljudem, da bo med njimi zaživela plemenita radost. Pravi, da so v njenem srcu že dolgo dnevni žarki in da zanjo ni bolečine, ki jo prinaša noč in tema. Ob zori gleda sliko svoje ljubezni in si želi, da bi bila ta podoba vedno svetla in bi ji sijala.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je prvi verz

C) Ukrasni pridevek: pokojna, lehak, polnej, nočne, lepi, zorni

Geminacija: padaj, pada

Primeri: vedno mi, kot zdaj Vzklik: 2.–4. kitica

Nagovor: noč

Personifikacija: temina sipa pokoj

Rima: aabb (zaporedna)

6. Čustva nežna, čustva mlada ...

*Čustva nežna, čustva mlada,
sreča zorna, lepa nada
le srce mi napolnjuje,
le na veke v njem kraljuje! –*

*Dan svetel po zemlji seva –
z diko naj še vas odeva! ...
Toda ne! ... Čemu vam treba
čustva moja, zore z neba?*

*Jasna ste, kot solnce jasno,
dična ste, kot cvetje krasno,
kakor žarni svit plamena
čustva ste mi pa ognjena!*

*Vaša zora, vaša dika,
to je krasna njega slika –
zanj edino mi kraljujete,
zanj srce mi napolnjujete! ...*

A) Tematika je bivanjska in ljubezenska. Lirski subjekt spregovori o svojih čustvih, ki so polna nežnosti, mladosti, upanja, pričakovanja. Vsa ta občutja napolnjujejo njeno srce. Nagovarja svoja občutja naj jih dan odene s svetlobo tako kot zemljo vendar si premisli saj so

58 njena čustva že dovolj svetla. Primerja jih z jasnino sonca, lepoto cvetja, ognjem. Njihova krasota in zornost je namenjena njegovi podobi in želi si da bi jo ta čustva napolnjevala.

B) Štiri kitic, kvartina, naslov je prvi verz

C) Ukrasni pridevek: nežna, mlada, zorna, lepa, svetla, jasno, krasno, žarni, krasna

Anafora: le ... le ...; zanj ... zanj ...

Primeri: jasna ste, kot solnce jasno, dična ste, kot cvetje krasno, kakor žarni svit plamena čustva ste mi pa ognjena!

Vzklik: 1., 3., 4. kitica

Nagovor: čustva

Retorično vprašanje: 2. kitica

Rima: aabb (zaporedna)

7. Oj mladenke, oj družice ...

*Za vasjo pa cvet mladosti
zbira v srčnej se radosti -
v mladej luči, v diki maja
zbor mladenk tamkaj raja.*

*Ve ste mile, ve ste blage,
ve družice ste mi drage,
jasna pač je družba cela,
a še bolj sem jaz vesela.*

*Oj mladenke, oj družice,
mile kot mlade cvetice,
v svojo sredo me sprejmite,
z manoj ve se veselite!*

*Saj povsodi, saj povsodi,
kamorkoli pot me vodi,
njega gledam v zornem cveti,
ki le zanj želim cveteti! -*

*Naj lahko pred vami hodim,
zbor naj vaš veselo vodim,
vmes pa naj vam glasno pojem
dekle jaz v veselji svojem!*

*Oj mladenke, oj družice,
mile kot mlade cvetice,
le z menoj se veselite,
le me v zbor lepo sprejmite! ...*

A) Tematika je bivanjska. V krasoti maja, za vasjo, veselo rajajo mladenke. Lirski subjekt jih nagovarja naj jo sprejmejo medse. Želi si voditi njihov zbor ter glasno peti, saj je vesela. Mila družba deklet ji veliko pomeni. Kamorkoli gre, ima v mislih njega, saj zanj želi cveteti. Ponovi, da si želi biti med dekleti in se veseliti.

B) Šest kitic, kvartina, naslov se ponovi v 5. in 21. verzu

C) Ukrasni pridevek: mladej, mlade, zornem, mlade

Anafora: Ve ... ve ..., le ... le ...

Geminacija: Saj povsodi, saj povsodi

Primeri: mile kot mlade cvetice, mile kot mlade cvetice

Vzklik: 2., 3., 5., 6. kitica

Nagovor: mladenke

Paralelizem: Ve ste mile, ve ste blage; Oj mladenke, oj družice

Rima: aabb (zaporedna)

8. Slike moje mlade sreče ...

*Sama, sama sem ostala,
pa zato ne bom jokala,
saj v zelenja proste trate,
lahko sanjam sanje zlate.*

*Slike moje mlade sreče,
slike, oh, lepo blesteče,
v mnogem in prekrasnem broji,
kažejo se duši moji.*

*Oj mladenke, oj družice,
zveste meni ve sestrice
pač lepo ste prej rajale,
pač lepo se radovale!*

*Lepše pa so slike le mi,
ki motri jih zdaj srce mi,
krasno bolj kot ve družje se,
krasno bolj kot ve vrste se! ...*

A) Tematika je bivanjska in ljubezenska. Lirski subjekt je sam, vendar ne joče. Sanja in podoživlja podobe iz srečnih časov. Nagovarja svoje družice in jim pove, da čeprav lepo rajajo, je njeno srce polno srečnih slik.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je naslov je 5. verz

C) Ukrasni pridevek: proste, zlate, mlade, mnogem, prekrasnem

Anafora: Slike ... slike ..., pač lepo ... pač lepo ..., krasno bolj kot ve ... krasno bolj kot ve ...

Enakoglasje: sanjam sanje

Geminacija: Sama, sama

Vzklik: 3., 4. kitica

Nagovor: družice

Paralelizem: družice, sestrice, mladenke

Stopnjevanje: krasno bolj kot ve družje se, krasno bolj kot ve vrste se! ...

Rima: aabb (zaporedna)

9. Srce, srce le je bilo ...

*Božji svit po tleh cvetočih,
plava v žarkih igrajočih
in pomladi nežne priče,
glasno on v življenje kliče.*

*K meni, glej, v preprosto sobo,
prej razsipal je svetlobo:
"vse sem klical, vse sem vabil,
tebe tudi nisem zabil.*

*"Pojdi, pojdi v kras vzbujeni,
v svet pomladni, gozd zeleni,
vse ljubezni tam šepeče -
pojdi, pojdi gledat sveče! ..."*

*Čula to sem šepetanje
in sanjala lepe sanje ...
solnčece pa ni vabilo:
srce, srce le je bilo! ...*

A) Tematika je poetološka, v njej prevladujejo motivi iz narave. Božji svit prebujata naravo v življenje. S svetlobo kliče, vabi, tudi v sobi lirskega subjekta, v svet, ljubezen. Lirski subjekt zazna vabilo, vendar ni prihajalo od sonca, ampak od srca, zave se svojega poslanstva.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je 16. zadnji verz

C) Ukrasni pridevek: božji, cvetočih, igrajočih, nežne, preprosto, vzbujeni, pomladni, zeleni, lepe

Geminacija: Pojdi, pojdi; Pojdi, pojdi; srce, srce

Vzklik: 3.,4. kitica

Nagovor: Lirski subjekt

Stopnjevanje: vse sem klical, vse sem vabil

Rima: aabb (zaporedna)

10. Urno, urno mu nasproti ...

*Mirno vila med cvetovi,
potok teče v sili novi,
slavko, slavko brez nehanja
tu pri njem srce mi sanja!*

*Naj le teče, naj le teče,
vmes pa naj lepo šepeče,
naj po svoje me pozdravlja,
ko od mene se poslavlja.*

*Čuj, kako šumi razločno,
čuj, kako doni mogočno:
"To ti dekle bom povedal -
njega sem popreje gledal!"*

*"K tebi on, mladenič zvesti
sem hodil po gladkeji cesti
in ljubezen mlada deva,
krasno njemu z lica seva! ..."*

*Jaz pa zrem in zrem po cesti,
kje je moj mladenič zvesti?
tam, da tam mi gre po poti - -
urno, urno mu nasproti!*

A) Tematika je ljubezenska. Lirski subjekt stoji na poti ob potoku. Opazuje in posluša, kako voda prihaja in odhaja. Pove ji, da je šel mimo mladeniča. Lirski subjekt na poti res zagleda mladeniča in mu veselo steče nasproti.

B) Pet kitic, kvartina, naslov je 20. zadnji verz

C) Ukrasni pridevek: novi, zvesti, gledkej, mlada, zvesti

Poosebitev: potok, ki šepeta

Geminacija: slavko, slavko; Naj le teče, naj le teče; urno, urno

Anafora: Čuj, kako ... čuj, kako ...

Vzklik: 1., 3., 4. kitica

Retorično vprašanje: 5. kitica

Rima: aabb (zaporedna)

Slika 41: Ilustracija Mire Mokriške (podpisano A. Omejc). Vir: rokopisna zapuščina

11. Cvetje so besede tvoje ...

*Iz zelenja cvetke moje
dvigajo glavice svoje
in z odejo cvetno, belo
venča drevje se veselo.*

*Sapa veje lehna, tiha,
radost zemlja cela diha -
glej preživo to zelenje,
glej to splošno pomlajenje!*

*In pod drevjem v solnčnej sreči
v luči lepi in blesteči
zvezo srečno ponoviva,
zvestost večno priseziva! ...*

*Glej, kako li moja lipa
cvet krasan navzdoli sipa -
naj le pada cvet dišeči:
venec on je mojej sreči!*

*Vmes pa drugo cvetje pada,
vmes pa druga sreča vlada -
cvetje so besede tvoje,
v njih srce je srečno moje! ...*

A) Tematika je ljubezenska, v njej prevladujejo motivi iz narave. Narava je vsa v krasu, cvetijo drevesa, lahna sapa veje, cvetlice se prebujajo. Lirski subjekt si želi, da bi še enkrat prisegla zvestobo in obnovila srečo s svojo ljubeznijo. Ne zanimajo jo sreča drugih, srečna je ob njegovih besedah. Njegove besede enači s cvetjem in njeno srečo.

B) Pet kitice, kvartina, naslov je 19. verz

C) Ukrasni pridevek: cvetno, belo, lehna, tiha, splošno, solnčnej, lepi, blesteči, srečno, večno, krasan, dišeči, srečno

Anafora: glej ... glej ...; Vmes pa drugo ... vmes pa druga ...

Vzklik: 2. do 5. kitica

Rima: aabb (zaporedna)

12. Le srčno, srčno moliva ...

*Žalno, žalno sem po vasi
z lin visokih zvon se glasi,
pač sedaj, ko tožno poje,
nekdo zapušča svoje!*

*Dragec mili, zanj moliva,
zanj srčno miru prosiva,
borno, borno spet življenje
spavat pojde pod zelenje.*

*Le prosiva, le moliva
le gorko roke skleniva -
On, ki vedno je resničen,
bodi mil mu in pravičen!*

*Glej: v oči prezveste tvoje
jaz oči upiram svoje
mi v bolesti, v tugi nemi
lice to solze krope mi.*

*Pač razumeš ti poglede
bolj jih umeš kot besede - -
le srčno, srčno moliva
le gorko roke skleniva! ...*

A) Tematika je bivanjska, prevladujoča motiva sta smrt in molitev. Zvon naznanja smrt v vasi. Lirski subjekt nagovarja dragega, da bi skupaj molila za pokojnika, ki ga bodo po ubogem življenju položili k počitku. Lirski subjekt je ob smrti pretresen, trpi, joče in si želi pri Bogu izprositi milosti in pravičnosti za pokojnikovo dušo.

B) Pet kitice, kvartina, naslov je 19. verz

C) Ukrasni pridevek: visokih, mili, prezveste, nemi

Anafora: Le ... le ...; le ... le ...

Geminacija: Žalno, žalno; borno, borno

Paralelizem: Le prosiva, le moliva le gorko roke skleniva

Vzklik: 1., 3., 5. kitica

Nagovor: dragec

Rima: aabb (zaporedna)

13. Na nebo prišla megla je ...

*Milo je nebo blestelo,
milo vse pod njim cvetelo,
jaz pa v jutra zlatej zori,
zrla sem pojoč navzgori:*

*“Le nebo mi jasno blesti -
mladej ti žariš nevesti,
in nebo ljubezni moje
jasno je kot lice tvoje!” ...*

*Pa ko sem tako vesela
v jutra zlatej zori pela:
na nebo prišla megla je,
ter ostala tam tema je!*

*Oh in glavo sem sklonila
in srčno Boga prosila,
da bi v sreči me ohranil
in bolesti me obranil! ...*

A) Tematika je ljubezenska. Ob zori lirski subjekt pojoč zre v milo nebo in ga nagovarja, naj bo jasno kot lice njene ljubezni. Medtem se na nebo prikrade megla, zato je sklonila glavo in prosila Boga, naj jo ohrani v sreči ter obrani bolečine in trpljenja.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je 11. verz

C) Ukrasni pridevek: zlatej, zlatej

Anafora: Milo ... milo ...

Primeri: nebo ljubezni moje jasno je kot lice tvoje

Vzklik: 3., 4., 5. kitica

Rima: aabb (zaporedna)

14. Njemu sem na veke zvesta ...

*Rožice so nežno cvele,
z grmov pa so ptičke pele
o veselja lepej dobi,
o pomlajenej svetlobi.*

*Srečna sem med njimi stala,
srečna petje sem slušala,
glasno tudi jaz sem pela,
nežno tudi jaz cvetela.*

*Oj, vesele, drobne ptice,
lepe ve, mlade cvetice,
tudi zdaj še pojem glasno,
tudi zdaj še cvetem krasno!*

*Pa le jedno srce moje
v sladkej sreči vedno poje,
misel jedna le se scvita
radostna in polna svita:*

*“Da v odičenej mladosti,
oh, v mladosti in radosti
njemu sem na veke zvesta,
njemu le krasna nevesta!”*

A) Tematika je ljubezenska in bivanjska, v njej prevladujejo motivi iz narave. V pomladni svetlobi pojejo ptice in cvetijo cvetlice. Tudi lirski subjekt poje, cveti in občuduje okolico. Prevzema jo le ena misel: le njemu je v mladosti in radosti na veke zvesta, le njegova je nevesta.

B) Pet kitice, kvartina, naslov je 19. verz

C) Ukrasni pridevek: lepej, pomlajenjej, vesele, drobne, lepe, mlade, sladkej, odičnej, krasna
Anafora: o ... o ...; srečna ... srečna ...; tudi zdaj še ... tudi zdaj še ...; njemu ... njemu ...

Vzklik: 3., 5. kitica

Nagovor: ptice, cvetlice

Rima: aabb (zaporedna)

15. Zanj srčno bom zdaj molila ...

***Oj nebo, nebo oblačno,
kaj tako me gledaš mračno,
kaj stvarem v trepetu skritim
z licem ti pretiš srditim?***

***Zvest je on in tard v obljudi,
tard celo bi bil - v pogubi!
naj vihar le vstaja jezen,
njemu kaže pot - ljubezen!***

***Mar zdivjale bodo sile
ter bolest nam, strah delile - -
oj nebo, nebo oblačno,
kaj tako me gledaš mračno?***

***K meni, vem, v viharji hodi,
ko odmeva strah povesodi ...
Zanj srčno bom zdaj bom molila,
zanj srčno roke sklenila! ...***

***Zdaj, oh zdaj, ko groza vstaja,
k meni, vem, da on prihaja ...
Glej! Z gromenjem žari strašni
švigajo po zemlji plašni!***

A) Tematika je ljubezenska. Nebo se oblači in v lirskem subjektu se razrašča strah, da bo njeno ljubezen na poti ujel vihar. Pričakuje ga in sklene roke k molitvi, da bi mu izprosila varno pot.

B) Pet kitic, kvartina, naslov je 19. verz

C) Ukrasni pridevek: oblačno, skritem, oblačno, strašni, plašni

Anafora: kaj ... kaj ...; zanj srčno ... zanj srčno ...

Geminacija: nebo, nebo; nebo, nebo

Personifikacija: nebo, ki preti stvarem, gleda mračno

Vzklik: 3., 4., 5. kitica

Nagovor: nebo

Retorično vprašanje: 1., 2. kitica
Rima: aabb (zaporedna)

16. Oj nebesa dobra, blaga ...

*Oh, svetlo žare nebesa,
oh strašno se zemlja stresa - -
Bog neskončni, Bog dobrotni,
varuj v sili ga togotni!*

*Semkaj v sobo, temno sobo
čujem jaz viharja zlobo -
ve nebesa, dobra, blaga,
sem vodite ga do praga!*

*Čujte me v neznanem boli,
čujte, kaj srce to moli:
vse za njega jaz bi dala,
zanj življenje darovala!*

*Zanj samo, ki žitje svoje
mi podaril je za moje:
cvetke jaz ljubezni pletem
zanj samo pomladno cvetem!*

*Da ko on krasan in dičen
meni bil bi kdaj uničen -
tudi moj bi cvet se zgrudil,
oh in nikdar več se vzbudil!*

*Ve zato, nebesa blaga
sem vodite ga do praga;
ve me čujte v jadnem boli,
zanj, le zanj srce mi moli! ...*

A) Tematika je ljubezenska. Nebo se bliska, pripravlja se neurje. Lirski subjekt prosi Boga, naj ga obvaruje nevarnosti ter ga varno pripelje domov. Pravi, da bi zanj darovala svoje življenje, saj ga je on tudi podaril njej. Samo zanj je njena ljubezen in mladost. Če bi ji bil kdaj odvzet, si ne bi nikoli opomogla, zato prosi nebesa, naj uslišijo srčno molitev.

B) Šest kitic, kvartina

C) Ukrasni pridevek: neskončni, dobrotni, temno, dobra, blaga, neznanem, blaga

Anafora: oh ... oh ...; čujte ... čujte ...

Personifikacija: nebesa, ki vodijo

Vzklik: 1., 2., 3., 4., 5., 6. kitica

Nagovor: Bog

Rima: aabb (zaporedna)

17. Sanje lepe, sanje zlate ...

*Sanje lepe, sanje zlate,
kaj li v srci mi igrate,
da z radostjo sreča lepa
zvezo v njem svetlobno oklepa?*

*Tja v nebo sem vid uprla,
tam sem čuda božja zrla,
v onih zračnih, svetlih krogih
zrla svetov lepih, mnogih!*

*Oh in glej – na zemljo širno
splavale so zvezde mirno,
tmino v dan so spreminjale
žar blesteč po njej sipale!*

*V srce to pa prisijala
zvezda je in v njem prižgala
luč svetlobno, lepo nado,
čul svetel, ljubezen mlado.*

*Sanje lepe, sanje zlate,
zdaj mi v srci ve igrate,
in z radostjo sreča lepa
zvezo v njem svetlobno sklepa! ...*

A) Tematika je bivanjska. Lirski subjekt s srečo v srcu občuduje nebo, svetle zvezde, ki jo navdajajo z upanjem, ljubeznijo.

B) Pet kitic, kvartina, naslov je 1. in 17. verz

C) Ukrasni pridevek: lepe, zlate, lepa, božja, zračnih, svetlih, lepih, mnogih, širno, blesteč, svetlobno, lepo, svetel, mlado, lepe, zlate, lepa

Vzklik: 2., 3., 5. kitica

Retorično vprašanje: 1. kitica

Nagovor: sanje

Rima: aabb (zaporedna)

18. Oh zakaj li vode male ...

*Prišla je nevihta silna,
grozo in trepet nosilna;
glasno, kakor v jezi burni
teče moj potočič urni.*

*Oh zakaj li vode male
ženete ponosne vale?
mirno zopet mi tecite,
krotke zopet mi bodite! ...*

*V tožnem plesu cveti blede
plavajo po vašej sredi -
oh, iz tal, iz zemlje varne
vzele ste jih ve viharne!*

*Meni, meni pa objema
srce drobno toga nema - -
oh zakaj li vode male,
cvete nežne ste končale? ...*

A) Tematika je bivanjska, v njej prevladujejo motivi iz narave.. Silna nevihta je vzdignila vode in za seboj pustila uničene nežne cvetove. Lirski subjekt se s tesnobo v srcu sprašuje, zakaj se je zgodila ta krivica in pokončala cvetlice.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je 5. in 15. verz

C) Ukrasni pridevek: silna, burni, urni, male, ponosne, tožnem, blede, varne, drobno, toga, male, nežne

Geminacija: meni, meni

Primeri: glasno, kakor v jezi burni

Vzklik: 2., 3. kitica

Retorično vprašanje: 2. ,4. kitica

Nagovor: potočič, vode male

Personifikacija: vode male, ki ženejo valove, pokončajo cvetove

Rima: aabb (zaporedna)

19. Sreča naj jasni temine ...

*Glej in zopet zrem v valove,
oh in zopet zrem cvetove
in preglasno duša moja
plaka v sili nepokoja!*

*Da bi voda razbrzdana
žalost bila razdivjana?
Da ti cveti med valovi
srca bili bi cvetovi?!*

*Misel žalna, kaj si vstala,
kaj si s tugo me navdala - - ?
Saj tako nikdar ne bode
kruta meni moč usode!*

*Beži, beži misel tožna!
Radost spet, ljubezen rožna
srce moje naj obsine,
sreča naj jasni temine! ...*

A) Tematika je bivanjska. Žalostna misel o kruti usodi navda lirski subjekt, medtem ko opazuje cvetje v valovih. V razbrzdani vodi vidi svojo žalost, v cvetovih pa svoje srce. Želi si, da bi sreča posijala v njeno srce in jo prežela z radostjo in ljubeznijo.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je zadnji verz

C) Ukrasni pridevek: žalna, tožna, rožna

Geminacija: beži, beži

Vzklik: 1., 2., 3., 4. kitica

Retorično vprašanje: 2., 3. kitica

Nagovor: misel

Personifikacija: misel, ki vstaja

Rima: aabb (zaporedna)

20. Sredi gozda, v tihem kraji ...

*Sredi gozda v tihem kraji
v solnčnem svitu in sijaji
zrlo danes mi oko je
oklenjenih drevesc dvoje.*

*“Zvezo srečno si sklenila,
zvestost večno obljubila
in o sreči in o cvetji
srca sanjate v objetji!” - -*

*V vejic radostnem objetji,
v rožic cvetji, v ptičic petji
stali ste lepo drevesci
in šumljali ste s peresci! ...*

*Sredi gozda v tihem kraji
v solnčnem svitu in sijaji
zrlo danes mi oko je
sklenjenih drevesc dvoje ...*

*Le šumljajte, le igrajte,
le v radosti šepetajte,
saj i v srca svetlem hrami
milo nekaj šepeta mi.*

A) Tematika je ljubezenska. Ob svitu v gozdu lirski subjekt zre v podobo dveh skupaj raščenih dreves. Zdi se, da se objemata, okoli pa pojejo ptice, cvetijo rože. Tudi njeno srce sanja o objemu, sreči, cvetju. Globoko v sebi ve, da je že obljubila zvestobo in srečno zvezo.

B) Pet kitic (prva in zadnja se ponovita), kvartina, naslov je prvi verz

C) Ukrasni pridevek: tihem, solnčnem, oklenjenih, radostnem, svetlem, srečno, večno, tihem, solnčnem, sklenjenih

Anafora: le ... le ...

Vzklik: 2., 4. kitica

Nagovor: drevesci

Mnogovezje: in o sreči in o cvetji

Personifikacija: drevesi, ki šumljata, igrata, šepetata

Personifikacija: srce sanja

Rima: aabb (zaporedna)

21. "Ljubiš me!" ta cvet se smeje ...

*Ljubljenka, oj roža bela,
tebe v roko bodem vzela -
o ljubljeni naj njegovi
tvoji pričajo cvetovi!*

*Tiho bodem govorila
In od cveta cvet ločila:
"Ali ljubček moj predragi
ljubiš me v radosti blagi?" - -*

*"Ljubiš me!" ta cvet se smeje,
Ne, oh ne, mi drugi deje ...
tretji zopet šepeta mi,
da udan si iz srca mi! ...*

*in sedaj – sedaj poslednji
priča o – ljubezni vedni! ...
Ljubljenka, oj roža mala,
hvala ti, prisrčna hvala!*

*Srce mi ljubav ogreva,
z lica mi ljubav odseva -
da bi pač lahko vesela
vedno, vedno mu blestela! ...*

A) Tematika je ljubezenska, s primesmi ljudske. Lirski subjekt utrga cvetlico in trga cvetne liste ter si tiho govori ljubiš/ne ljubiš me. Zadnji list odloči v prid ljubezni in razplamti srce.

B) Pet kitic, kvartina, naslov je 9. verz

C) Ukrasni pridevek: bela, moj, predragi, blagi, vedni, mala, prisrčna

Geminacija: sedaj, sedaj; vedno, vedno

Epifora: mi ... mi ...

Vzklik: 1., 3., 4., 5. kitica

Enakoglasje: cveta cvet

Retorično vprašanje: 2. kitica

Nagovor: roža

Personifikacija: cvet, ki se smeje, šepeta

Rima: aabb (zaporedna)

22. Srce to le misli nate ...

*Ta če prav, ti roža mala,
meni bi lahko dejala,
da ne ljubi me goreče,
kakor v dnevih prejšnje sreče;*

*Nikdar nikdar ne verjela
tebi bi, cvetica bela,
marveč nanj zvesto bi zrla,
nanj bi vid srčno uprla!*

*In oko njegovo milo
zvesto to bi govorilo:
"Srce to le bije zate,
srce to le misli nate!"*

*Glej, oj ljubljenska razcvela,
jaz pa bi ljubeče dela:
"Tudi srce, srce moje,
dragec mili, ljubi tvoje"*

A) Tematika je ljubezenska, s primesmi ljudske. Četudi bi cvetlica pokazala neljub izid, bi bil lirski subjekt svoji ljubezni še vedno naklonjen in bi si z dragim ponovno izpovedala ljubezen.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je 12. verz

C) Ukrasni pridevek: mala, prejšnje, bela, milo, mili Anafora: srce ... srce ...

Geminacija: nikdar, nikdar; srce, srce

Primeri: ne ljubi me goreče, kakor v dnevih prejšnje sreče

Vzklik: 2., 3. kitica

Nagovor: dravec, cvetlica

Personifikacija: cvetlica, ki ji lirski subjekt ne verjame;

Metonimija: njegovo oko ji govori

Rima: aabb (zaporedna)

23. To, le to je solnce meni ...

*Skupaj spet sva danes bila,
zvesto se, gorko ljubila;
a nebo je zrlo naji
v solnčnem blesku in sijaji.*

*Zrlo solnce je z višine
črez doline in planine,
a svetlobno bolj še v moje
gledalo oko je tvoje!*

*Brez besede, brezi glasa
stala sva pač mnogo časa,
kar besede niso zmogle -
ti veš ti in jaz in – bog le! ...*

*Bolj svetlobno, bolj pokojno,
krasno bolj in milobojno!
Luči zame bolj svetle ni - -
to, le to je solnce meni! ...*

A) Tematika je ljubezenska. Ljubila sta se gorko, brez besed, saj besede niso dovolj izrazne. Nanju je zrlo svetlo sonce, še bolj svetlo, krasno, mirno sta zrla drug drugega v nežnih barvah.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je zadnji verz

C) Ukrasni pridevek: zvesto, gorko, solnčnem, mnogo, svetlobno, pokojno, krasno, milobojno

Stopnjevanje: Bolj svetlobno, bolj pokojno, krasno bolj in milobojno; Brez besede, brezi glasa

Vzklik: 2., 3., 4. kitica

Nagovor: ti veš ti in jaz in bog le

Mnogovezje: ti veš ti in jaz in bog le

Aliteracija: skupaj spet sva

Rima: aabb (zaporedna)

24. V gozd zeleni bom stopila ...

*V gozd zeleni bom stopila,
lehno bom po njem hodila,
v mislih pa bo neprestano
dravec mili stal pred mano.*

*Oj kako si gozd samotni,
oj kako si pač krasoten,
ko polno svetlobe zlate
solnce zre prijazno nate!*

*Oj, kako pokoj, si dičen,
oj kako pač miru sličen,
koji v last srce mi vzel je
in se srečno ga odel je! ...*

*In kako ti luč svetlobna
pač ljubezni si podobna,
ki kraljuje v duši moji,
v nežnem cveti, v zlatej boji! ...*

A) Tematika je ljubezenska. Lirski subjekt stopa po zelenem gozdu in misli na dragega. V samotnosti gozda opazuje igro sončnih žarkov, prevzameta jo notranji mir in sreča. Svetloba in mir gozda sta podobna nežnemu cvetu ljubezni v njeni duši.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je prvi verz

C) Ukrasni pridevek: zeleni, mili, samotni, krasoten, zlate, dičen, sličen, svetlobna, nežnem, zlatej

Anafora: Oj kako si ... Oj kako si ...; Oj kako ... Oj kako ...

Vzklik: 2., 3., 4. kitica

Nagovor: gozd

Personifikacija: sonce, ki zre prijazno

Rima: aabb (zaporedna)

25. Z dušo naj se duša družī ...

*Vrezal je ime presladko
dravec mili v skorjo gladko;
moje krvi v njo je vrezal
in lepo ga s svojim zvezal.*

*Oj da pač v prisegi zvezni
oj da pač srčno v ljubezni
sreča zlata, sreča mila
nama bi na veke klila! ...*

*Oj ne vstajaj z nepokojem
dvom pekoči v srci mojem,
pusti mi ljubav gorečo,
pusti mi življenja srečo!*

*Saj v nebesih z večno silo
pisano tako je bilo:
“Z dušo naj se duša družī,
srcu, glej, srce naj služi! “*

*In zato ljubezen lepa
srce moje s tvojim sklepa -
svoje vanj ime si vrezal,
z mojim si na vek je zvezal! ...*

A) Tematika je ljubezenska. Dragec je v deblo vrezal njuni imeni in ju simbolno povezal. Želita si goreče ljubezni, mile sreče, brez dvoma in nemira. Izpolnjujeta naročilo nebes, naj se ljubimo in si služimo.

B) Pet kitic, kvartina, naslov je 15. verz

C) Ukrasni pridevek: presladko, mili, gladko, zvezni, zlata, mila, pekoči, gorečo, večno, lepa
Anafora: Oj da pač ... Oj da pač ...; pusti mi ... pusti mi ...

Vzklik: 2., 3., 4., 5. kitica

Rima: aabb (zaporedna)

26. Megle so nebo prepregle ...

*Megle so nebo prepregle,
jezno so po njem se vogle,
a ko solnce svetlo preide,
tudi sila jim preide.*

*Cvetje širi se vrh zemlje,
nežno se, ljubo objemlje;
a ko pride sapa hladna,
mine dika mu pomladna! _ _ _*

*Voda teče po livadi,
raste, raste v moči mladi;
a ko preide v morske tmine,
takrat tek jej mirni mine.*

*V duši mojej krvi klije
cvet krasan in nežno dije,
a ko drugo vse prešlo bo –
on že cvel in klil lepo bo! ...*

A) Tematika je bivanjska. Moč megle pokonča sonce, sila potoka, ko pride do morja, pojenja, nežno pomladno cvetje pomrzne hladna sapa. Tudi v njeni duši klije nežen cvet, vendar bo kljub minljivosti še vedno cvetel.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je prvi verz

C) Ukrasni pridevek: svetlo, mladi, morske, mirni, hladna, krasan, nežno

Geminacija: raste, raste Vzklik: 3., 4. kitica

Personifikacija: megla, ki se vleže na nebo; voda, ki raste; cvetje, ki se širi in objemlje

Rima: aabb (zaporedna)

27. Svetel hram je duša moja ...

*V zlatej luči, polna zore
gleda bela cerkev z gore,
in slovesno in počasi
zvon sedaj iz nje se glasi.*

*Oh, kako li zre vesela
z gore me ta cerkev bela,
jaz pa nanjo se oziram,
jaz pa še solze otiram!*

*Niso to solze britkosti
to so le solze radosti!
saj svetišče moje sreče
jasno se, lepo leskeče!*

*Tožno pač iz njega včasih
žalost se pereča glasi,
a ponovno bolj prisega
v njem ljubezni se razlega.*

*Le me gledaj v zlatej zori
cerkev ti na daljnji gori –
svetel hram si ti pokoja,
svetel hram je duša moja! ...*

A) Tematika je religiozna. Lirski subjekt vstopi v belo cerkev na hribu, iz katere slovesno zvonijo zvoni. V njenih očeh so solze sreče, v svetišču ponovno najde svoj notranji mir in srečo.

B) Pet kitic, kvartina, naslov je zadnji verz

C) Ukrasni pridevek: zlatej, bela, bela, pereča, zlatej, daljnji, svetel, svetel
Anafora: jaz pa ... jaz pa ...; svetel hram ... svetel hram ...

Vzklik: 2., 3., 5. kitica

Nagovor: cerkev

Personifikacija: cerkev, ki veselo gleda z gore

Mnogovezje: in slovesno in počasi

Rima: aabb (zaporedna)

Slika 42: Zimska idila, ilustracija Mire Mokriške. Vir: rokopisna zapuščina

28. Oj srce ti, bo li zate ...

*Sneg se v gozd je moj naselil
in drevesa mu pobelil –
dolgo, dolgo bodo spala
in pomladnih sap čakala!*

*Tam v ozadji zrem drevesce,
sem ter tja po njem peresce
pod odejo težko, belo
gleda še krog sebe velo! ...*

*Oj drevo ti, šibko, malo
bodeš li pomladi vstalo
ko povsod lepo življenje
cvetelo bo in ž njim zelenje?*

*Oj srce ti, bo li zate
prišla doba zore zlate,
ko gorje bo pokončano,
pokončano, pokopano? ...*

A) Tematika je impresija narave. Sneg je pobelil gozd, ki počiva in čaka pomladi. Neko drevesce se je pod težo snežne odeje povescilo in lirski subjekt je zaskrbljen, ali bo lahko na pomlad skupaj z vsem ostalim življenjem vstalo. Upa na boljše čase, ko ne bo več gorja, zime.

B) Štiri kitice, kvartina, naslov je 13. verz

C) Ukrasni pridevek: pomladnih, težko, belo, šibko, malo, lepo, zlate

Geminacija: dolgo, dolgo

Anadiploza: ... pokončano, pokončano ...

Vzklik: 1., 2. kitica

Retorično vprašanje: 3., 4. kitica

Nagovor: drevesce

Rima: aabb (zaporedna)

29. V srci pa bo težko spala ...

*Sredi leda, sredi snega
mirna noč po planem lega,
in svetlobno in pokojno
vnema zvezd se mnogobožno.*

*Glej! - Po dalnej nočnej plani
snežni biseri so vžgani
in krog sebe iskre jasne
mečejo in žare krasne!*

*Tam med njimi pa zaspala
v sanjah je vodica mala - -
Oj le spavaj, potok hladni,
dokler pride čas pomladni!*

*Radostno črez ravno polje
tekel boš vesele volje,
in krog tebe v lepem sveti
vonjal bode cvet pri cveti.*

*V srci pa bo težko spala
toga moja in vriskala
bo radosti duša meni
v raj pomladni, raj zeleni! ...*

A) Tematika je impresija narave. Sredi zimske noči lirski subjekt opeva svetlobo, spokojnost in kras zvezd. Opazi počasen potok, ki se bo pomladi zopet napolnil in veselo zažuborel med travniki. V njeni duši tudi spi žalost in živi veselje, saj komaj čaka na prihod pomladi.

B) Pet kitic, kvartina, naslov je 17. verz

C) Ukrasni pridevek: mirna, daljnej, nočnej, snežni, jasne, mala, hladni, pomladni, ravno, vesele, lepem, pomladni, zeleni

Vzklik: 2., 3., 5. kitica

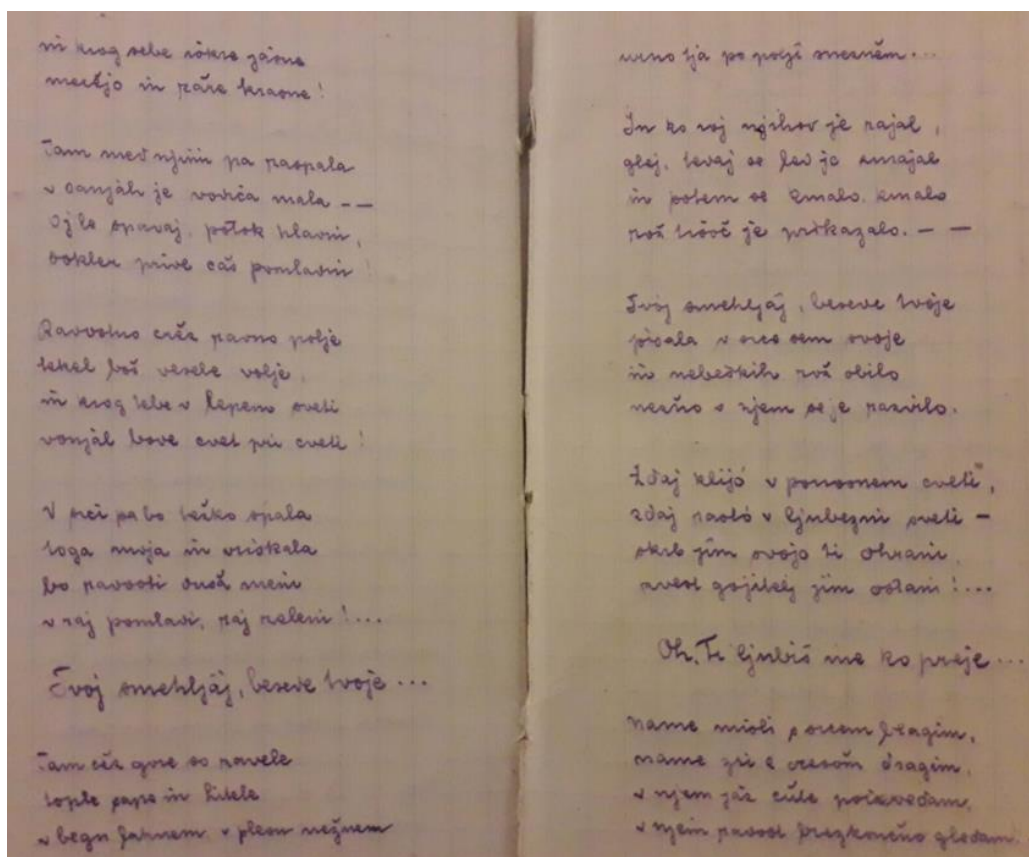
Nagovor: potok

Personifikacija: spavaj potok

Stopnjevanje: Sredi leda, sredi snega

Mnogovezje: in svetlobno in pokojno

Rima: aabb (zaporedna)

Slika 43: Rokopis originala. Vir: rokopisna zapuščina

30. Tvoj smehljaj, besede tvoje ...

**Tam čez gore so zavele
tople sape in hitele
v begu lahnem, v plesu nežnem
urno tja po polji snežnem ...**

**In ko roj njihov je rajal,
glej, tedaj se led je zmajal
in potem se kamalo, kamalo
roč tisoč je prikazalo. - -**

**Tvoj smehljaj, besede tvoje
pisala v srce sem svojo
in nebeških rož obilo
nežno v njem se je razvilo.**

**Zdaj klijo v ponosnem cveti,
zdaj rasto v ljubezni sveti -
skrb jim svojo ti ohrani,
zvest gojitelj jim ostani! ...**

A) Tematika je impresija narave. Čez zasnežene gore je zapihal topel veter, stalil led in prikazalo se je tisoč rož. Tudi v njenem srcu je v ljubezni zraslo mnogo rož, ki so jih zasadile njegove besede in smehljaji.

B) Pet kitic, kvartina, naslov je 9. verz

C) Ukrasni pridevek: tople, lahnem, nežnem, snežnem, nebeških, ponosnem, sveti, zvest
Anafora: zdaj ... zdaj ...

Geminacija: kamalo, kamalo

Epinalopsis: tvoj ... tvoje
Aliteracija: srce sem svoje
Vzklik: 4. kitica
Nagovor: gojitelj
Personifikacija: tople sape, ki hitijo v begu, plesu
Rima: aabb (zaporedna)

31. Oh, Ti ljubiš me ko preje ...

*Name misli s srcem blagim,
name zri z očesom dragim,
v njem jaz čute poizvedam,
v njem radost brezkončno gledam! ...*

*Prosto zro oči me tvoje,
zvesto zro kot nekdam moje -
oh, Ti ljubiš me ko preje,
da, ti ljubiš me srčneje!*

*Oh zvest si kakor preje?
Ali ljubiš me - srčneje?
Ali zvest mi bodeš vedno?
Drag sedaj in uro slednjo?*

*Roko svojo v mojo deni,
srce svoje z mojim skleni,
name zri očesom dragim,
name misli s srcem blagim! ...*

*Ne govori, name gledaj,
le z očesom mi povedaj
če tako kot v prejšnji dobi
srce bije ti v zvestobi! ...*

A) Tematika je ljubezenska. Lirski subjekt se sprašuje, ali jo njen dragi še ljubi, vendar ji njegov pogled pove, da jo ljubi srčneje, bolj zvesto in goreče.

B) Pet kitic, kvartina, naslov je 15. verz

C) Ukrasni pridevek: blagim, dragim, brezkončno, slednjo, prejšnji, dragim, blagim
Anafora: name ... name ...; v njem ... v njem ...; ali ... ali ...; name ... name ...
Primeri: zvest si kakor preje; tako kot v prejšnji dobi srce bije ti v zvestobi; zro kot nekdam moje
Vzklik: 1., 3., 4., 5. kitica
Retorično vprašanje: 2. kitica
Nagovor: Pesem je nagovor
Rima: aabb (zaporedna)

32. Sreča moja - sreča tvoja ...

*V pesmih mojih glas radosti
druži z glasom se bridkost
a iz vseh ljubezen veje,
ona le iz vseh se smeje!*

*Naj pogledam gaj blesteči,
naj potok motrim šumeči,
naj pogled navzgor upiram,
na v v/nižavo se oziram:*

*Vse, oj vse o čustvom sreče
milo mi, ljubo šepeče;
misel mi pri misli vstaja,
s čustvom pa se čut poraja! ...*

*Nate me spomin prešinja,
v njem pač drugo vse izginja;
tebe zrem, edino tebe,
v mislih nate, zabim – sebe!*

*In srce le to presrečno
zate čuti, bije večno,
Kar mi reče, kar veleva -
Ko zvesto ti razodeva!*

*Oj vdan mi vedno bodi,
ljubi me vsakdan povsodi -
sreča moja - sreča tvoja,
žalost tvoja - žalost moja! ...*

[: Finio.:]

A) Tematika je ljubezenska. Ne glede na srečo ali bridkost njene pesmi prežema ljubezen. Čista, iskrena ljubezen, ki obsega stvarstvo, ljubljene in življenje samo.

B) Šest kitic, kvartina, naslov je 23. verz

C) Ukrasni pridevek: blesteči, šumeči, presrečno

Anafora: naj ... naj ...

Epanalepsis: tebe ... tebe

Vzklik: 1., 3., 4., 5., 6. kitica

Personifikacija: ljubezen, ki se smeje

Rima: aabb (zaporedna)

10.2 SPOROČILNOST CIKLA PESMI

Cikel Pesmi dekličje ljubezni govori, kar že lahko razberemo iz naslova, o ljubezni dekleta, ki pa ni vezana le na njenega ljubega, temveč tudi na naravo, vse ljudi, dekleta, Boga. S slednjim ima zaupen odnos. K Bogu moli v radosti in bridkosti, se mu zateka v stiskah in težavah, prosi za svojega dragega. Obredi in cerkev ji veliko pomenijo, v njej ponovno najde svoj notranji mir in srečo.

Prav tako kot cerkev je tudi narava njeno zatočišče. V gozdu in med travniki se počuti sproščeno, srečno, mirno. Razveseljuje jo pesem ptic, opeva lepoto cvetlic, spokojnost noči in sijaj zvezd. Prav poseben odnos ima s soncem in potokom. Sonce daje svetlobo, toploto ter bdi nad njo in njenim življenjem, sončni žarki prinašajo poseben mir in blagostanje. Potok s svojim vodovjem daje življenje ostalim rastlinam, ji šepeta in sporoča vesele novice, hkrati pa predstavlja včasih nerazumljivo in kruto silo usode, ko ob nevihti s seboj nosi krhke cvetne liste. Večkrat se zave minljivosti vsega, a vedno znova spozna, da je le ljubezen večna in premaga smrt ter prinaša upanje. V naravi vidi odsev ljubezni.

Njena čustva do dragega so jasna, svetla kot sonce, vzvišena. Odnos z njim ji prinaša radost. V času njegove odsotnosti obuja njune skupne trenutke, neprestano misli nanj in vse okoli nje jo spominja nanj. Nestrpno ga pričakuje, moli, da bi varno prišel nazaj, steče mu naproti. Ob njem se počuti izpopolnjena, cela. Zelo je povezana z njim, svoji imeni vrežeta v deblo in s tem poudarita zvestobo in ljubezen drug do drugega. Želi mu biti na veke zvesta, naklonjena, z njim bi delila tudi najintimnejše. Zanj bi dala življenje, samo njemu je namenjena njena ljubezen in mladost. Včasih je sramežljiva, drugič strastna in ognjena, svoje ljubezni ne more izraziti z besedami. Vendar ji njegove besede in smehljaji povejo in pomenijo veliko. Je njegova nevesta, ki bi ga ljubila in mu služila v dobrem in slabem. Ko jo prevevajo dvomi v njegovo zvestobo, ga le pogleda in globoko v sebi ve, da ji je zvest in goreč. Trga liste marjetice in izgovarja ljubiš me ne ljubiš me ter dragemu izpove ljubezen.

Svoja čustva in veselje rada podeli z mladenkami, z njimi poje, pleše, se raduje in jim pove razlog svoje sreče – le zanj želi cveteti. V njej raste želja po sprejetosti v njihovi družbi. V nekaterih pesmih se dotakne drugih. Želi si miru, plemenitosti in upanja v srcih ljudi. Zaveda se, da je življenje trdo, borno, nepravilno. Sprašuje se, zakaj je toliko krivic, ki prizadanejo krhke in nedolžne. A vedno verjame v boljše čase, v milost in svetlobo božjo, ki posije v življenje. Moli za pokojnike in kliče nebesa usmiljenja in pravice.

Pesmi s poetološko tematiko razkrivajo odnos lirskega subjekta do pesnjenja. K ustvarjanju jo nagovarja pesem ptic, sonce. Čuti in zaveda se svojega poslanstva.

Cikel se konča s pesmijo Sreča moja sreča tvoja, ki ga lepo zaokroži. Sporoča, da je v pesmih veliko radosti, pa tudi gorja. Prav vse pa prežema ljubezen, ljubezen do življenja samega, stvarstva, Boga in ljudi.

Lirski subjekt torej ljubi.

10.3 ZGRADBA IN SLOG CIKLA PESMI

Zunanja zgradba

Cikel dekličje ljubezni je oblikovno tradicionalen. Polovica pesmi je iz petih kitic, 40 odstotkov iz štirih kitic, ostale so iz šestih kitic. Vse kitice so kvartine. V njem ni zaslediti pesmi z akrostihom ali likovne pesmi.

Notranja zgradba

V ciklu prevladujejo motivi ljubezni, sreče, radosti. Ljubezen opisuje kot mlado, lepo, rožno, večno, svojo, zvesto, gorečo; sreča je zorna, zlata, lepa in mila; radost plemenita in blaga. Pojavljajo se tudi tradicionalni motivi izkazovanja ljubezni. V dveh pesmih je glavni motiv trganje listov marjetice, ki ji povejo o ljubezni dragega, v eni pa vrezovanje imen v drevesno deblo, ki zaljubljeni par še dodatno poveže.

Zanimiv je izbor naslovov. Le v eni pesmi namreč naslov ni eden izmed verzov. Ponavadi naslov najdemo kot verz v pesmi, ki se ponekod ponovi tudi dvakrat. Naslovi, ki so bodisi prvi bodisi zadnji verz, se pojavljajo enako pogosto in večkrat, igrajo vlogo osrednjega, vodilnega motiva.

Večina pesmi je svetlih in radostnih, vendar je zmotno misliti, da so plehke in lahkomiselne, saj govori o globoki ljubezni, ki ni vezana na trenutna čustva. Izraženo je hrepenenje po sreči in notranjem miru. V težkih situacijah najde upanje. Iz tega sledi, da obravnavani cikel ne sodi v njeno pesimistično obdobje, ki nastopi kasneje.

Retorične figure

Mokriška pri rabi slogovnih sredstev (436) med figurami najbolj pogosto posega po anafori, izpostavimo pa lahko tudi še geminacijo. Nagovor in inverzija se pojavita v vsaki pesmi vsaj enkrat. Vzklík ali eksklamacija se pojavi v 31-ih pesmih, retorično vprašanje v dvanajstih. Ostale figure se pojavijo v manj kot 20 odstotkih.

Med tropi izstopa predvsem ukrasni pridevek (229). To pomeni, da je v vsaki pesmi povprečno sedem levih ali desnih ukrasnih pridevkov. V dveh od treh pesmi se pojavi poosebitev, personificirana je predvsem živa narava (ptice, cvetlice, drevesa), neživa narava (potok, cerkev, megla) in pojmi (srce, misel, radost, nebesa, nebo, Sonce, tema).

Tabela 1: Retorične figure

SLOG	POGOSTOST PONAVLJANJA
FIGURE	
anafora	37
nagovor	33
inverzija	33
eksklamacija	31
geminacija	28
retorično vprašanje	12
paralelizem	7
mnogovezje	5
stopnjevanje	4
enakoglasje	4
epanalepsis	2
aliteracija	2
epifora	1
anadiploza	1
TROPI	
ukrasni pridevek	226
personifikacija	20
primera	14
metonimija	1

Ker med retoričnimi figurami izstopa prav ukrasni pridevek, smo ga proučili v povezavi s poetiko tedanjega časa. Oprli smo se na razpravo Jožice Čeh,²⁶ ki je proučevala metaforiko v delih Otona Župančiča, sodobnika Mire Mokriške.

Oblikovali smo tabelo pogostosti pojavljanja osmih epitetonez, iz katere pa smo izpeljali še tabelo pogostosti pojavljanja posameznih pridevkov in konkretnih primerov po klasifikaciji Jožice Čeh.

---

²⁶ Čeh, J. Metaforika v Župančičevi poeziji (od Čaše opojnosti do zbirke V zarje Vidove). Magistrsko delo, Ljubljana, 1994, str. 131–164

Tabela 2: Vrste epitetonez in pogostost ponavljanja

VRSTA EPITETONEZE	POGOSTOST PONAVLJANJA
svetlobna epitetoneza	24
barvna epitetoneza	22
verska epitetoneza	10
zvočna epitetoneza	5
taktilna ²⁷ epitetoneza	4
epitetoneza okusa	2
temna epitetoneza	1
epitetoneza vonja	1

Med epitetonezami se največkrat (24-krat) pojavi svetlobna (svetel, blesteč, jasen ...), zatem 22-krat barvna (zlat, bel, zelen ...) in 10-krat verska epitetoneza (nebeško, večno ...).

Tabela 3: Pogostost pojavljanja ukrasnih pridevkov s primeri

UKRASNI PRIDEVEK	POGOSTOST POJAVLJANJA	PRIMER
mlad	18	mlada deva
lep	16	ljubezen lepa
zlat	11	sanje zlate
svetel	10	dan svetel
krasno	9	cvetje krasno
mil	8	dragec mili
male	7	vode male
nežno	6	nežen ples
belo	6	odeja cvetna, bela
srečno	5	zveza srečna
blago	5	srce blago
zorno	4	zorna razsvetljava
večno	4	zvestost večno
pomladno	4	pomladne sape
solčno	4	solčna sreča
mного	3	mnogem broji
zeleni	3	gozd zeleni
tiho	3	tih kraj

²⁷ tipno, kar zaznavamo s tipom

blesteč	3	gaj blesteči
dragi	3	oko drago
pokojno	2	noč pokojna
lahak, lehna	2	mir lehak
nočnej, nočne	2	nočna plan
snežno	2	snežni biseri
jasno	2	solnce jasno
nebeška	2	luč nebeška
božji	2	božji svit
cvetno, cvetočih	2	tla cvetoča
gladko, gladkej	2	gladka cesta
prejšnje	2	prejšnja sreča
vesele	2	vesela volja
drobne	2	drobne ptice
dično	2	dična čustva
oblačno	2	nebo oblačno
dalnej	2	dalnej plani
ponosno	2	ponosni vali
tožno	2	tožen ples
hladna	2	sapa hladna
brezkončno	1	radost brezkončna
težko	1	odeja težka
samoten	1	samoten gozd
mično	1	mičen smeh
kratko	1	kratek čas
strašni	1	žari strašni
sveti	1	ljubezen sveta
zvezni	1	prisega zvezna
sličen	1	pokoj sličen
žarni	1	žarni svit plamena
vela	1	roža vela
prosto	1	proste trate
preprosto	1	preprosta soba
igrajočih	1	žarki igrajoči
novi	1	sil nova
splošno	1	splošno pomlajenje
gorko	1	gorke sape
gorečo	1	ljubav goreča
bled	1	cveti blede
dišeči	1	cvet dišeči
visokih	1	line visoke
nemi	1	tuga nema

šumeči	1	potok šumeči
skritem	1	trepet skrit
sklenjeni	1	sklenjeni drevesci
morske	1	morske tmine
plašni	1	zemlja plašna
dobra	1	nebesa dobra
dobrotni	1	bog dobrotni
ravno	1	ravno polje
moj	1	lipa moja
oklenjenih	1	oklenjeni drevesi
rožna	1	ljubezen rožna
pekoča	1	dvom pekoči
žalna	1	misel žalna
toga	1	toga nema
varne	1	zemlja varna
urni	1	potočič urni
šibko	1	drevo šibko
burni	1	jezi burni
pereča	1	žalost pereča
silno	1	nevihta silna
širno	1	zemljo širno
zračnih	1	zračni krogi
neznanam	1	neznana bol
temno	1	temna soba
prisrčno	1	prisrčna hvala
slednjo	1	ura slednja
tople	1	tople sape

Iz tabele lahko razberemo, da je največkrat (8 odstotkov) uporabljen ukrasni pridevek mlad, sledijo lep (7,1 odstotek), zlat (4,9 odstotka), svetel (4,4 odstotka) in krasen (4 odstotke). 22 odstotkov pridevkov je bilo uporabljenih enkrat, 8 odstotkov pa dvakrat. Pridevki so različno pregibani. Le 30 odstotkov le-teh je bilo skladnih s klasifikacijo.

Ukrasni pridevki dajo pesnim svetel, mladosten in optimističen značaj. Svet je dober, čist, varen in nepokvarjen. Ljubezen je zvesta, goreča in lepa. Nočna narava mirna, sonce krasno, cvetje dično. Strah, trpljenje in bolečina so kratkotrajni, polno je upanja in luči za prihodnost. Zdi se, kot da vlada raj na zemlji.

Z ukrasnim pridevkom tako Mokriška izraža najfinejša občutja, zaznave in čustva. Njena epitetoneza je zelo bogata, rafinirana, poudarjena je predvsem svetlobna in barvna lestvica. Tako lahko z gotovostjo trdimo, da je ta slogovna figura pri pesnici uporabljena tako v kontekstu tradicionalnega kot tudi takrat že prevladujočega sloga slovenske moderne. Sledila je Cankarjevemu prepričanju, da je nuja verze spletati iz sončnih besed.

Primeri smo analizirali s pomočjo klasifikacije J. Čeh.

Tipologija primer:

- čustveni in duševni svet lirskega subjekta (hrepenenje, ljubezen, srce)
- človek in deli telesa (dragi, dekle, oči, duša ...)
- svetlobni, zvočni pojavi (svetloba, mrak, lučke, plamen, zora, zarja, senca ...)
- rastline (rože ...)
- lirski subjekt, umetnik, pesem
- nebo in nebesna znamenja (zvezde, nebo, sonce ...)
- abstrakcija (sanje, blagoslov)
- kulturni in umetni pridelki (sadje, grozd, pajčolan)
- verski, mitološki ali pravljичni svet
- vodni in vremenski pojavi
- živali

Tabela 4: Analiza primer

IZPIS PRIMERE	RAZLAGA	TIPOLOGIJA PRIMERJALNIH ČLENOV
<i>Gledaj ptica, - pesmi tvoje jasne so kot pesmi moje - poješ li ljubezen mlado, nje skrbi in strah in nado</i>	Njene pesmi so kot ptičje petje, polne ljubezni, strahu, upanja.	lirski subjekt, umetnik, pesem živali
<i>V lepi, zorni razsvetljavi jaz podobe zrem ljubavi - oh, da vedno v njej bi stale vedno mi, kot zdaj, sijale</i>	Želi si, da bi bila podoba njene ljubezni vedno svetla in sijoča, kot je zdaj.	čustveni in duševni svet lirskega subjekta abstraktni predmeti (podoba)
<i>Jasna ste, kot solnce jasno, dična ste, kot cvetje krasno, kakor žarni svit plamena čustva ste mi pa ognjena</i>	Svoja čustva primerja z jasnino sonca, lepoto cvetja, s svetlim plamenom.	čustveni in duševni svet lirskega subjekta nebo, nebesna znamenja rastline svetlobni pojavi
<i>Oj mladenke, oj družice, mile kot mlade cvetice ...</i>	Mladenke primerja z milino, nežnostjo mladega cvetja.	rastline človek
<i>“Le nebo mi jasno blesti - mladej ti žariš nevesti, in nebo ljubezni moje jasno je kot lice tvoje</i>	Svojo vseobsegajočo ljubezen primerja z jasnostjo, iskrenostjo njegovega obraza.	človek in deli telesa čustveni in duševni svet lirskega subjekta

<i>Prišla je nevihta silna, grozo in trepet nosilna; glasno, kakor v jezi burni teče moj potočič urni.</i>	Glasnost jeze primerja s hitrim tokom potoka.	čustveni in duševni svet lirskega subjekta vodni in vremenski pojavi
<i>Ta če prav, ti roža mala, meni bi lahko dejala, da ne ljubi me goreče, kakor v dnevih prejšnje sreče</i>	Njegovo (ne)gorečo ljubezen primerja z dnevi prejšnje sreče.	čustveni in duševni svet lirskega subjekta abstraktni predmeti
<i>Ne govori, name gledaj, le z očesom mi povedaj če tako kot v prejšnji dobi srce bije ti v zvestobi!</i>	Bitje zvestega srca primerja z njegovo zvestobo, kot je nekoč bila.	čustveni in duševni svet lirskega subjekta abstraktni predmeti človek in deli telesa
<i>Oj, le sevaj, solnce, na-me, glej svetlobno iz neba me: kakor luč nebeška tvoja vedno bo ljubezen moja</i>	Njena ljubezen bo vedno kot sončna svetloba.	verski svet čustveni in duševni svet lirskega subjekta nebo, nebesna znamenja
<i>vselej bo, kot ti žarela, vselej bo kot ti vesela</i>	Njena ljubezen bo vselej žareča in vesela kakor sonce.	čustveni in duševni svet lirskega subjekta nebo, nebesna znamenja
<i>Prosto zro oči me tvoje, zvesto zro kot nekdanje moje -</i>	Njegov zvest pogled primerja s svojim, kot je bil nekoč.	človek in deli telesa

Analizirali in po tipologiji smo razvrstili 14 primer. V največ primerih so se primerjalni člani nanašali na čustveni ali duševni svet lirskega subjekta, te primere zavzemajo osrednje mesto. V 30 % je zastopan človek in deli telesa (oči, lice, srce), 20 % primerjalnih členov predstavljajo abstrakcija (zvestoba, sreča, podoba), prav tako nebo in nebesni pojavi (sonce) in 15 % rastline (cvetje). Primerjalni člani, kot so verski svet, živali, vodni/vremenski in svetlobni pojavi, lirski subjekt/umetnik/pesem se pojavijo po enkrat.

Najpogosteje sta predmeta primere zvezana z veznikoma kot in kakor, primerjalni člen pa se veže na čustveni svet lirskega subjekta. Tip primer, ki ga je v svojem pesniškem izrazu uporabila Mokriška, je bil takrat najbolj tradicionalen in učinkovit.

Jezik

Avtorica je delovala v času slovenske moderne. Brala je tudi v drugih slovanskih jezikih, zato se v pesmih pojavi kar nekaj besedišča iz sorodnih slovanskih jezikov, npr. hrvatizmi. Veliko je tudi arhaizmov, v nekaterih besedah je zamenjan kateri od samoglasnikov (toraj), tudi svojilni zaimki (mojej, tvojej) in pridevniki (zlatej, mladej) so ponekod podaljšani z ej, kar so

bile značilne oblike za tisti čas. Pomenljiva znamenja osebnega sloga ali literarnih konvencij časa so tudi ločila, tako je pogosto ponavljanje tropičij in več pomišljajev²⁸.

Tabela 5: Arhaizmi in hrvatizmi

IZPISANA BESEDA	POMEN
deva	dorasla mlada ženska, ki še ni poročena; dekle
mičnim	privlačnim, ljubkim
snih	sanje
porošenej, porositi	krajši čas rositi, z rošenjem zmočiti, ovlažiti, nekoliko zmočiti
ljubav	ljubezen
solnce, solnčece	sonce
nada	upanje, pričakovanje
slušam	poslušam
lehak	lahk
jad	žalost, trpljenje, bolečina
vrote se	vrtijo se
zabiti	pozabiti
spavat	spati
scvita	razcvita, cveti
slušati	poslušati:
jedno	eno
tard	trd (v pomenu trden)
povsodi	povsod
li	člen., zastar. krepi ali uvaja vprašanje
sličnost	podobnost
koji	kateri, ki
britkost	bridkost
včasí	včasih
tuga	žalost, bolečina
toga	žalost
preje	prej
bol	bolečina
žitje	življenje
plakati	jokati
zvestost	zvestoba

²⁸ Neraziskana pokrajina poezije (str. 186)

kmalo	kmalu
objemlje	objema
tmina	tema
dije	diši
črez	čez
naji	naju
bodem	bom
udan	vdan
gledaj	glej
ljubav	ljubezen

10.4 TRANSKRIPCIJA IN VSEBINSKA ANALIZA IZBRANIH PESMI

V drugem delu je zbranih 18 pesmi iz ostalih treh zvezkov, ki, predvidevamo, poskušajo predstaviti pesniški razvoj v zrelem obdobju. Vsaka pesem v zvezkih je podpisana s psevdonimom Mira ali Mira Mokriška. Pod naslovi nekaterih je napisano, za koga je pesem ustvarila. Nekatere so bile objavljene, druge pa so izbrane iz rokopisne zapuščine.

1. Moja soba

*Je sobica mi vsa razdjana
In pusto, prazno v nji je zdaj;
Oropane vsega pohištva
Zdaj zevajo gole stene -
Ko vendar tod bil mal je raj!*

*Prežila v nji najlepše ure,
presanjala sem zlate dni;
ljubavi mlade belo cvetko
mi vedno čuvale skrbno je,
da svet je zlobni umoril ni! ...*

*Nekdaj v nji krasen bil je domek:
tam v kotcu je Marijin kip
smehljaj se iz zelenja, cvetja -
ko v jasnih se nočeh oziral
skrivaj skoz oknce je ščip ...*

*Prijateljstva je roža bujna
mi vsevela tudi v nji nekoč:
navdušila me posvetiti
uzorom svetim, domu rodu,
je ljubav svojo, čas in moč! ...*

*Raz sten so zrle jasne slike
knjig nakopičeni zaklad;
šibil pisalnik se nakita -
in v vsej krasoti je na oknu
procvital nagelj moj takrat ...*

*A i gorje v njo polje našlo
prikradlo se v moj tihi stan:
so grenki jad in grenka toga
keš in obup, solza potoki
zbudili me iz sladkih sanj ...*

*Je davno, davno že od tega,
a vendar čutim še nocoj:
kako mi dvigalo je prsi,
kadar sem preg njen prestopila,
zaprla duri za seboj ...*

*Poslej na veke zrem ponoči
Svoj nekdanji mali raj:
si genij moj obraz zakril je,
povešenih peroti zbežal
in ga nič več ne bo nazaj! ...*

*Ah, saj mi sobica je tesna
prostrani bila hram Modric :
v nji našlo me je pevsko zvanje
in božici v nji posvetila
nebroj sem pesniških cvetlic ...*

Tematika v pesmi je bivanjska (teh je v izboru tudi največ), saj lirski subjekt opazuje svojo prazno sobo, v kateri je bilo nekdanj polno knjig, slik, Marijin kip in cvetje. Spominja se, kako je v njej pesnila, sanjala in tukaj se je duša navduševala nad vzori. A vanjo se je prikradel obup, kesanje, žalost, ki so jo zbudili iz sladkih sanj in ji odvzeli dar pesnjenja.

Moja soba.

Jesolna mi sea naradjana
in prito, prazno v njo se zdaj,
Kopane vsega polnosta
zdaj bova jo mi qota stena -
ko ventar hot bil mal je naj!

Medaj v njo krasen bil je domok,
kam v kotinje dranjim nap
smeljavat se v zelena, cvetja -
No v javnih se nosih ozkate
okraj otov okame je sira . . .

Bas stena so nalojavni slite
krajic malopisnih zaklat,
silit pisalnik se maktela -
in v njej krasni je na otinu
povislat magelj moj dakat . . .

Je davno, davno na ot tega,
o vendar avim ot nroj,
kako mi drigolej praj,
kadar sem mag njeu preclapila,
gapda dris se otvoj . . .

Ah, saj mi potica je lesna
povislati bila kam drisic!
v nji maktela mo je prajotko otvornje
na potici v njo prajotko
mektelj sem povislati kela cvetlic . . .

Medaj v njo napotico vse,
povislati sem zela dris;
kambam mlave bilo cvetlic
mi vseuo avisate phtnajt,
dajot je otvornje maktel mi . . .

Prjatelj otov je nje krasna
mi povislati dris v njo maktel;
maktelica mo prajotko
nrojotko prajotko, davno prajotko,
je otvornje prajotko, davno maktel . . .

A i goro v njo pot je maktel
povislati se v njo bil stena:
to goroj pot mi goroj togo
daj in otov, otvornje potov
otvornje mo in prajotko prajotko . . .

Prjatelj na velle njeu prajotko
v nji maktel mo maktel prajotko;
ot goroj mo otvornje maktel je,
povislati prajotko otvornje -
njo prajotko mo bo maktel . . .

Mha

Slika 44: Pesem Moja soba. Vir: rokopisna zapuščina

2. V jeseni življenja

*Kje moji ste veseli dnevi
In kje brezskrbna si mladost?
Kje sedaj moj smeh prešerni,
ki bil mi časih dnevi gost?*

*Nasproti kima starost vela
in tožna doba poznih dnij;
mladosti moje časov zlatih
mi bog noben ne oživi ...*

*Ah, daleč vse je zdaj za mano,
ospel se mi življenja maj;
v pozabe morju je vtonilo,
kar nihče mi ne da nazaj...*

Lirski subjekt vprašuje, kam sta šla prešernost in mladost. Pogreša njena, nekdanj dnevna gosta, vendar ve, da ju nikdar več ne bo nazaj.

3. Hrepeneti - in trpeti ...

*Hrepeneti - in trpeti
to mi je življenja sod!
Saj od zibelj do groba
spremlja me oboje tod ...*

*Druzim sreča tod se smeje -
ki pa meni je v obup
kar je zanje sladka kaplja
zame strup je le gorjup...*

*Kar ljud drugi hladno vživa –
zame je samo vzor!
Kar je družim v čisto radost
meni je solza izvor ...*

*Hrepeneti in – trpeti
mi je pač življenja sod;
in od zibelj do groba
spremljalo me bode tod! ...*

Pesem z bivanjsko tematiko govori o hrepenenju in trpljenju, ki spremljata lirski subjekt skozi celotno življenje. Užitek, radosti in sreča ljudi so vzrok njenih solza, obupa in nesreče. S sopotnikoma se je sprijaznila, saj jo spremljata že vse življenje.

4. Zavist.

*Ko vrstnice svoje gledam,
ki so že dosegle smoter:
takrat se šele zavedam
kako v starost lezem noter ...*

*In še one, ki izbrale
učni stan so iz poklica
lahko srečne bi se zvale,
dasi venejo jim lica ...*

*Koliko jih izmej njih je
srečnih že ob možu, deci,
radost čista delež njih je -
teci, solza gorka, teci!*

*Najbolj pa zavidam one,
ki jih smrt je pokosila,
jim razvezala njih spono
v večni dom jih preselila ...*

V pesmi z bivanjsko tematiko lirski subjekt opazuje svoje bodisi poročene vrstnice, ki so srečne z otroki in možem, bodisi tiste, ki so zaradi učiteljevanja ostale samske in se kljub uvelemu licu zdijo srečne. A najbolj zavida onim, ki so že umrle in zapustile svet gorja in bolečine. Ob svoji nesreči potoči solzo in se zave svoje jeseni.

5. In srečaš v svetu kje srce ...

*In srečaš v svetu kje srce,
ki bol je tare in gorje
in naj rodi je zmota, greh -
imej sočutje zanj - ne smeh!*

*Tam na porobku hriba, glej,
drevesca mlada si oglej
drzno, veselo v zrak kipe -
a vrbi le malce v stran drže ...*

*Ne veš kedaj, ne veš kako,
vsekako pa spoznaš lahko:
razsajal todi je vihar
vrhove klestil jim udar ...*

*Usoda prav tako ravna:
pretresa mlada srčeca,
zavede s pota je lahko,
ne veš kedaj, ne veš kako ...*

*Ti zreš le zmote temno sled,
le madež vidi tvoj pogled:
ne znaš pa, kdo zadal gorje,
kaj pretrpelo to srce ...*

*Radost povsod enaka je,
bolest pa svoja pota gre:
zato naj zmota ali greh
sočutje vzbuja ti - ne smeh! ...*

V svetu je veliko ranjenih ljudi. Primerja jih z drevesi, ki jim je vihar oklestil vrhove, viharji pa divjajo tudi v srcu, človek je prežet s skušnjavami in dvomi. Zato do ljudi ne smemo hoditi s sodbo, temveč s sočutjem.

6. Svidenje

Fr. I-evi.

*Pri cerkvenih vratih vzrla
tvoj zajokan sem obraz;
komaj da po dolgih letih
še spoznala sem te jaz ...*

*Prožila si mi desnico,
glas zapiral ti je jok;
solzna si se me ovila -
tvoj pozdrav je bil le stok ...*

*“Kaj tod iščeš mi, sirota,
kaj pomenja li vse to?
Reci, kje je on, kje mati -
mi ne plači tak gorko!”*

*““Otec mrtev – mali mrtva! -
On? - Ah, vprašaj me nikar!
nihče ne živi več zame -
dosti vžila sem prevar!”” ...*

*““Ti le nada si edina
v svetu solznem mi sedaj! ...
ah, rotim te, pridi k meni,
pridi – ali piši vsaj!”” - -*

*In ko dvignem solzne veke -
sije v sobo dan meglen;
bridka slutnja me objame -
je bil res to samo sen? ...*

Lirski subjekt sreča pri cerkvenih vratih razjokan obraz. Sirota, ki je že dolgo ni srečala, med solzami pove, da je ostala brez vseh ljubljenih, da je ona njeno edino upanje ter naj jo obišče ali ji vsaj piše. Lirski subjekt se zave, da je bil morda to le sen.

7. Tožba.

*Ah, kaj vam pravim, saj ne veste,
oj vi neusmiljeni ljudje,
ki tod po poti mirno greste,
kaj mlado ni mori srce ...*

*Sem sama, v širnem svetu sama
in jad le veren drug je moj:
pridruži pa se često nama
obup in skrbij tamnih roj ...*

*Pogledov žalnih ne umete
in ne solza, ki v njih leže,
tako hladno mi v lice zrete,
kaj mari moje vam gorje! ...*

Lirski subjekt čuti, kako neusmiljeni so ljudje, ki gredo mimo. Njihovi pogledi so hladni, ne vidijo, da je na robu solz. V tem svetu je čisto sama, družbo ji delajo le žalost, obup in mnogo skrbi.

8. Tam kjer sever ...

Susiki B.

*Tam kjer sever mrzli brije,
morje pluska ob obali,
ondi hladno je podnebje -
hladni src so intervali ...*

*Naj se tudi zame vnela
v srcu iskra ti ljubezni -
v zubelj nikdar ne naraste
tam, kjer duša duši vez ni ...*

*Je i tebi duša hladna
za uzvišene uzore;
to, kar meni je najdražje,
te navdušiti ne more ...*

*Zrem bodoči dan pred sabo:
več me ni na tvojem nebi!
Jaz pa gorko molim zate,
da posije luč i tebi! ...*

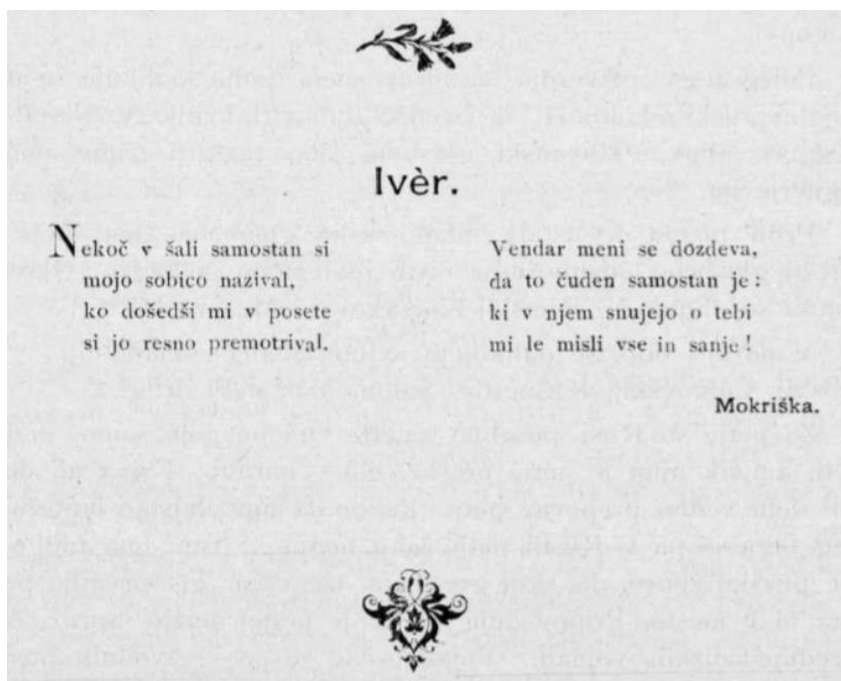
Lirski subjekt naziva znanko, ki biva v hladnejših krajih. O sebi pravi, da kar je njej pomembno, kar jo navduši, znanke ne gane. Ugotavlja, da prijateljstvo v prihodnosti ne ostane, če duši ne bosta povezani. Moli zanjo, da bi ji bilo dobro in da bi nekoč tudi ona stremela za višjimi vzori življenja.

9. Iver

*Nekoč v šali samostan si
mojo sobico nazival
ko došedši mi v posete
si jo resno preotrival.*

*Vendar meni se dozdeva,
da to čuden samostan je:
ki v njem snujejo o tebi
mi le misli vse in sanje!*

V pesmi z ljubezensko tematiko lirski subjekt opisuje obiskovalca, ki resno motri njeno sobo in pravi, da je kot samostan. Lirskemu subjektu pa se ne zdi tako, saj prav v tej sobi nanj misli in o njem sanja. Je pesem o dekliški sobi ljubezenskega hrepenenja²⁹.

Slika 45: Pesem Iver. Vir: dLib.si

10. Po slovesu ...

*Večer zemljo je v sen zazibal,
na holmih je visela noč;
po vejah tički so pospali,
uspavanke si odpojoč ...
Po vrtu mir sladak razlil se,
jasmin opojno je dehtel
in tam v bukovji in smrečji
je vetrc tajnostno šumel ...*

*Po stezah šetala sem tožna
misleča nanj, ki šel odtod;
za solzo vdirala se solza
in kapljala mi je na pot ...
Nebo ni vžgalo ene zvezde -
kot up noben ni gorel mi;
tema le zrla iz grmovja
je name s črnimi očmi ...*

²⁹ Slovenka, prvi ženski časopis, FF, 2017, str. 64

V pesmi z naravno in bivanjsko tematiko se lirski subjekt v mirni noči brez zvezd sprehaja po stezah in misli nanj, ki je odšel. Okoli nje dehti jasmin, v smrečju in bukovju skrivnostno šumi veter, ptice in ljudje so se že zazibali v sen.

11. O nevihti ...

*Se pri Mokricah je stemnilo,
megle zastrle so nebo;
in grom buči - žareči bliski
se vsipajo dol na zemljo ...*

*A angelček kak radoznali
pomakne k robu se tesno,
in dvigne rahloma zaveso,
pokuka doli na zemljo ...*

*A meni zdi se v taki uri,
ko votel grom pretresa svet:
da angelci gor na nebesih
igrajo se veseli spet ...*

*A urno, urno jo spusti spet,
boječ, da bi se ne izdal -
a nam odkril je košček neba,
ko blisek je na zemljo pal ...*

*Da sučejo se po kegljišči
in krogle mečejo po tleh;
se zdi mi mej gromenjem časih,
da čujem njihov zvonki smeh ...*

Pesem govori o nevihti, ki prihaja nad Mokrice. Med opazovanjem se ji zazdi, kot da se angelci v nebesih igrajo. Radoveden angelček odstre zaveso in jo boječ spet spusti, da se ne bi izdal, a vseeno zemlji pokaže delček neba, ki ga vidimo kot blisk.

12. Planikam ...

*Pozdravljeni mi tod v nižavi
otroci zračnih, sinjih dalj,
oj zdrave, dične mi planike,
ve hčerke nebotičnih skal! ...*

*Ste srečno cvele tam v samoti,
neznan vam svetski bil je val -
dokler da vas ni roka drzna
odtrgala od rodnih tal ...*

*Vam ondi tekla je zibelka,
kjer sneg je le in led vladar;
ob robu skalnih prepadov
ogreval vas je solčni žar ...*

*Ste morale pustiti kraje,
katere diči sneg in led
in se napotiti v nižavo,
ostaviti planinski svet ...*

*V zavetji gorskem mirno cvele
ste marsikak poletni dan,
kjer rajskega miru ni motil
nihče in dramil vas iz sanj ...*

*Pozdravljene mi, gorske hčerke,
prelepi mi simbol planin,
spomin presrečen in sladak nanj,
ki pravi je planinski sin! ...*

Narava je osrednja tema v pesmi, lirski subjekt opeva planike, njihovo rast v skalovju in snegu. Cvetele so v rajskem miru, dokler jih drzna roka ni odtrgala in ponesla v nižavo. V njenem srcu pa bodo vedno cvetele in jo spominjale na planinski raj.

13. Mokricam

*Oj Mokrice, skalne gore,
kdo bi pač ne ljubil vas;
kadar z dalje vas ugledam
peti sili me na glas ...*

*Ve najlepše ste pogorje
zame, kar ga nosi svet,
in najbolj vas bom ljubila
tja do poznih, sivih let ...*

*Lepi vaši so gozdovi,
ko zlati jih solčni žar;
a kasneje še blestite,
kadar sneg vam je vladar ...*

Pesem, v kateri se pojavi tematika narave, opeva lepoto Mokriških planin, ki se kitijo v soncu in snegu. Mokrice so ji zelo pri srcu, že ob pogledu nanje se v njej prebudi želja po pesnjenju.

14. Mariji

Pred sliko Pieta.

*O Mati solzna Ti pod križem,
ki mrtvega držiš sinu,
vsega razbitega v naročji
in šteješ rane mu krvave,
ki jih zadalo trnje, bič
in grozni žebli jih izdolbli -
utehe pa ne najdeš nič:
le kaplja vroča se za kapljo
udira z milih ti očij,
ko zreš obličje vse razdjano
Najlepšega izmej ljudi! ...*

*O mati žalostna pod križem,
ti veš, kaj bol je, kaj gorje:
le ti srce umeti moraš,
ki skrb ga tlači, žalost stiska,
ki že lasti se ga obup;
ko v svetu ni mu več pomoči -
si ti zanj še poslednji up! ...
Zavoljo britke srčne boli,
ki si pod križem jo trpela
se milostno ozri i name -
in spet bo v srcu radost cvela! ...*

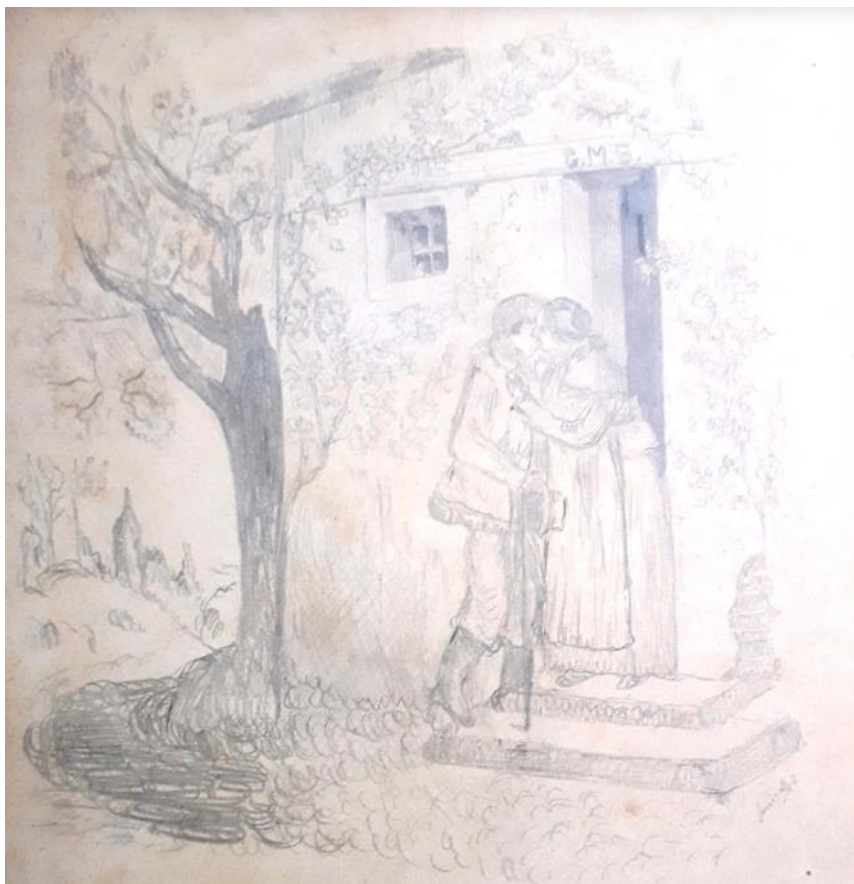
V tej pesmi pa se nam razodene religiozna tematika. Mati drži v naročju svojega mrtvega sina, joče in trpi ob pogledu na njegovo ranjeno in prebičano telo. Trpi ob izgubi sina Odrešenika. Samo ona pozna bolečine slehernika, zato je njihovo zadnje upanje, h kateremu se zatekajo.

15. Ah znala bi

*Ah znala bi, ko me zagrebejo некоč,
na grobu dvigne se mi križ sklesan,
in grob preraščen komaj bo zazreti moč -
če on bo prišel tja vseh mrtvih dan?
Če solze stale bodo mu v očeh,
če tožno bo zamislil se pred se,
ko mu pogled bo splaval po grobeh
in vzdihnil: verno tu prsih srce!
Če bo ovil krog križa venček mi iz rož,
in zmolil "očenaš" za pokoj moj,
če še mu bode v srci tlel ljubavi plam,
ko zrl bo griček nizek pred seboj? ...*

-----
*Gotovo, on bo potočil in molil bo gorko,
saj zna, da zame v svetu ne moli drug nikdo ...*

Pesem govori o njeni želji, da bi njen dragi prišel na vseh mrtvih dan obiskat njen grob. Bo žalostnih misli in s solzami v očeh gledal po grobovih? Ji bo iz ljubezni, ki morda še gori, prinesel venec in zmolil očenaš? Zatrdi si, da bo prišel, saj ona nikogar drugega nima.

Slika 46: Ilustracija Mire Mokriške. Vir: rokopisna zapuščina

16. Prisega

*“In moja duša bo Gospodu živela
in moj zarod bo njemu služil”*

Psalm

*Otmi sovražnih rok, Gospod
in v varni vodi me pristan,
kjer našlo pokoj bo srce
in v miru zrla bom svoj dan ...*

*Zanesi greh mi mnogoter
in krivd nebroj nikar ne šteje -
na solzni kes, srca ljubav
in vero mojo samo glej! ...*

*Izpolni mi najslajši up,
uteši žalostno srce:
o daj, da krivcem oprostim,
ter zabim njihove dolge ...*

*In kar boš let mi še odštel -
čuj, kaj prisegam Ti nocoj:
bo Tebi žila duša le
in Tebi služil zarod moj! ...*

Pesem z versko tematiko temelji na Psalmu 22. Lirski subjekt nagovarja Boga, naj jo v življenju vodi po pravi poti, ubrani sovražnikov in spregleda njene grehe. Prosi ga za moč odpuščanja, mir v srcu in naj gleda le na njeno ljubezen, vero in kesanje. Prisega, da bo njena duša živela le Zanj in njen zarod mu bo služil.

17. Mesto nje

*Pred mano beli list papirja
in poleg mi leži pero,
vabeč me, nanj da zlijem pesen,
ki v srcu mi zveni ljubo ...*

*Ah, to bi bila sladka pesen,
o tebi mili narod moj,
veselo v svet bi se glasila,
znaneč mu sveti zanos tvoj! ...*

*A v hipu ko držim pero že
in pesen v svet naj se rodi:
objame bol me – mesto nje pa
papir mi solza porosi ...*

Pesem pripoveduje o pisanju pesmi svojemu ljubemu narodu. Pred njo leži bel list papirja, vesela pesem, ki je v njenem srcu že izoblikovana, se je pripravljena roditi. Objame jo bolečina in namesto pesmi na list kane solza.

18. »Poeti vsi nesrečni so ljudje ...«

*»Poeti vsi nesrečni so ljudje! ...«
To davno čula sem trditi;
saj zgodovina nam pove,
kako se morali boriti ...*

*Ovida, rimskega je pevca
preganjala za davnih dnij
usoda in nemila sreča:
jezikom zlobnim v zadoščenje
v prognanstvo ga August spodi ...
in Sappho, grška pesnikinja
življenje mlado si konča,
ko z roba skalnate pečine
v globino vrže se morja ...
Moore, slavni pevec angličanski,
V prognanstvo moral je in smrt;
enako Dante sta in Tasso
uživala nehvaležnost, črt ...
In Milton, ta nesmrtni pesnik
enako kakor grški pevec
Homer, ki slep bil žive dni ...
In Lenau - u se duh omračil,
Je pesnik Hölderlin zblaznel;
Nekrassov, slavni ruski lirik
Pri živem trupu je trohnel ...
In Ogra Petofi in Holty
nesrečna bila ste oba.
Puškin in Turgenjev, Lermontov
in v domovini naš Prešeren –
vsem pesen bila je odsev
življenja, bridek – toda veren ...*

*Zato ne toži več, srce,
če lira niti zgolj v veselje,
saj najbolj slavni so možje
ob nji pekočo bolj hladili,
tešili srčno si gorje ...
In komur je pač pevska vila
kedaj še liro poklonila:
še vsacemur je bila čaša
pelina grenkega nalita
in pod blestečo lovoriko
i trnjeva bodica skrita ...
Zato pomiri se, srce:
ker stopati smeš mej poeti,
usojeno ti je trpeti! –
Ne toži toraj – samo poj! ...*

Daljša pesem s poetološko tematiko, v kateri je izpostavila (kar je tudi sama občutila), težko in nehvaležno življenje pesnikov od antike do Prešerna³⁰. Zaznamovani so bili z usodo preganjanja, izločenostjo, osebnim trpljenjem (boleznimi, blaznost, slepota, prezgodnje smrti). Tukaj Mokriška pokaže velik razpon poznavanja svetovne in domače literature, z avtorji

---

³⁰ Pesem spominja na Prešernovo Gloslo.

sočustvuje in se poistoveti. S polno zavestjo je tudi sama prevzela jarem umetnika – pesnice, predvsem z obljubo, da bo služila slovenskemu narodu, zavedajoč se, da bo ta pot posuta s trnjem, cvetovi in lovorovim vencem.

10.5 SPOROČILNOST IZBRANIH PESMI

Pesmi iz preostalih zvezkov se navezujejo predvsem na bivanjsko tematiko, precej je opisov narave in pesmi z versko tematiko, zasledimo pa tudi tiste s poetološko. Z razliko od cikla Pesmi dekličje ljubezni so prežete s postromantičnim življenjskim pesimizmom in slovesom od mladosti³¹.

Pri pesmih z bivanjsko tematiko lirski subjekt obuja svojo mladost, želi si jo nazaj, pravi, da kljub prihodu vigredi na zemljo, ta ni njena. V primerjavi s pomladjo njenega življenja je jesen polna žalosti, gorja, obupa, človeštvo preizkušajo viharji. Njene vrstnice živijo srečno družinsko ali učiteljsko življenje, ona pa nima otrok, čeprav si jih želi, pogreša moža, v svojih podvigih za narodov blagor je večkrat javno zavrnjena in doživlja neuspeh. Nihče je ne razume in zaveda se, da je nikoli ne bodo. Piše prijateljicam, ki so obupane, saj jim svet ne prizna njihovih dosežkov in le mrtvim postavlja spomenike. Ugotavlja, da je svet pokvarjen, nikjer ni hrepenenja po lepem, svetem, dobrem.

V pesmih z versko tematiko se pogosto obrača na Devico Marijo, v njej vidi zaščitnico in priprošnjico. Molitve v pesmih dvigajo k Bogu spev o trdem življenju in nesreči, včasih se Nanj jezi in sprašuje, zakaj in koliko še, spet drugič prosi odpuščanja, kasneje Ga slavi in navdana z upanjem in poživljeno vero začne nov dan. Piše o velikonočnih zvonovih, binkoštih, cvetni nedelji. Razberemo lahko, da je bila Mokriška globoko pobožna in da je v veri našla uteho, mir in moč za premagovanje vsakdanjika.

Pesmi, v katerih prevladujejo motivi narave, opisujejo predvsem rože, npr. planike, vijolico, deteljo, opeva tudi Mokriške gore, letne čase npr. vesno, vigred, snežinke ...

Dotakne se tudi težkega življenja poetov, ki so prepredena s trpljenjem in z žalostjo. Ovid, Dante, Prešeren so ji zgled, da kljub trnjevim bodicam v blesteči lovoriki stopa naprej, da ne toži, ampak trpi in poje, sizifovsko vztraja.

Tej poti se pridružuje tudi sama. Sprejela je poslanstvo, da pesni kljub negotovosti, kar ji bo življenje še grenkega in lepega prineslo.

---

³¹ Žerjal Pavlin: Slovenka prvi ženski časopis, str. 64, 65

11 ZAKLJUČEK

11.1 RAZPRAVA

Pesniško delo Mire Mokriške je bilo predolgo časa obsojena na anonimnost, zato je bilo pomembno raziskati njeno življenje in ga skušati čim bolj natančno rekonstruirati, jo umestiti v čas moderne, v katerem je živela in delovala.

Zaradi verodostojnosti bibliografije je bilo potrebno preveriti vse njene objave, ki so bile dostopne na dLib in jih poiskati v rokopisih.

V osrednji delu raziskovalne naloge smo se posvečali transkripciji in analizi pesmi iz cikla *Pesmi dekličje ljubezni* in izbranih pesmi iz preostalih zvezkov. Pri ciklu smo analizirali sporočilnost, zgradbo, slog in jezik pesmi, pri izbranih pesmi pa sporočilnost.

Pesmi dekličje ljubezni so cikel 32 pesmi, v katerih prevladuje ljubezenska tematika. Skozi pesmi se kaže njen odnos do narave, Boga, svojega dragega in ljudi na splošno. V naravi se počuti srečno in mirno. Opeva njene lepote, pogovarja se s potokom in soncem, ki bdi nad njenim življenjem. Njena čustva do dragega so jasna, popolnoma mu je predana. Ob njem se počuti varna in izpopolnjena. V družbi si želi biti sprejeta, zelo jo bolijo krivice. Verjame v svetlejšo prihodnost, saj jo prežemata ljubezen in upanje.

Zgradba pesmi je tradicionalna. Posamezno pesem sestavlja 4-6 kitic, ki so kvartine. V večini primerov je naslov eden izmed verzov v pesmi, ki je pogosto vodilni motiv. Opazili smo nenavadno rabo ločil v naslovih (pika, tropičje, pomišljaj).

Pri slogu smo analizirali retorične figure, kjer je najbolj izstopal ukrasni pridevek. Ugotovili smo, da je večina ukrasnih pridevkov povezana s svetlobo, mladostjo, optimizmom, upanjem, s katerimi pesnica izraža najbolj prefinjena občutenja do sveta in sebe. Podrobneje smo preučili še primere. Njihova pojavnost je največkrat povezana s čustvenim in duševnim svetom lirskega subjekta, z njo sledi takratnemu tradicionalnemu pesniškemu izrazu.

Jezik sovpada z besediščem, v katerem so pesnili njeni kolegi po peresu. Avtorica je uporabljala veliko arhaizmov in hrvatizmov, pa tudi stilno zaznamovane oblike osebnega zaimka in pridevnika.

Z analizo dodatno izbranih pesmi poskušamo prikazati tematike, s katerimi se je umetnica še ukvarjala. Prevladuje bivanjska tematika, pogoste so impresije narave, sledi religiozna tematika, nekaj je pesmi s poetološko tematiko.

Ugotovili smo, da imajo pesmi Mire Mokriške značilnosti moderne, tako v sporočilnosti, zgradbi in jeziku. Njena obsežna zapuščina bo morda odstrla pogled na avtorice na prelomu 20. stoletja in nam besedno umetnost prikazala na povsem novi ravni.

V letu 2022 obeležujemo 100. obletnico smrti Mire Mokriške. Z namenom seznanitve javnosti o njeni osebnosti in delu je v izdelavi spletna stran na slovenski Wikipediji, s pomočjo katere jo bomo lahko spoznali z enim klikom. Prav tako bi jo bilo potrebno umestiti v antologije in rokopisno zapuščino podariti NUK, da bo dostopna mnogim raziskovalcem.

Zasluži si članek v znanstveni reviji in izid pesniške zbirke s spremno besedo, saj bodo njene cvetke le tako lahko nagovarjale srca bralcev. Lahko bi se priredil dogodek, na katerem bi prebirali njeno poezijo in ob zvokih klavirja, ki ga je rada igrala, občudovali fotografije skic iz slikovne zapuščine.

Preučevanje del Mire Mokriške se komaj začinja. Pričakujejo nas še mladinska proza, potopisi, korespondenca, dnevniški zapisi, drame, pravljice in bajke, uganke ter mnogo pesmi.

11.2 SKLEPNA MISEL

Mira Mokriška je delovala v času, ki ni bil pretirano naklonjen ženski ustvarjalnosti. Lahko rečemo, da so njene objave do danes ostale raztresene po različnih literarnih revijah in časopisih, zato je bilo njeno ime obdano še z večjo tišino, saj ni bila preveč prodorna oz. podjetna kot njene vrstnice.

V Antologiji slovenskih pesnic 1³², kjer so izbirali avtorice iz literarnih publikacij, individualnih zbirk in redkih ženskih revij, žal, Mira Mokriška ni prišla v osrednji izbor, čeprav je objavila več kot le eno ali več pesmi. Uvrščena ni tudi v noben drug "klasični cvetnik", saj so antologije slovenskega pesništva bolj redek žanr, kar pa je v nasprotju z našo bogato dediščino (v eni najstarejših iz leta 1933 je ob 39-ih avtorjih predstavljena le ena pesnica, Vida Taufer)³³.

Omenjena je le v antologiji Starejše pesnice in pisateljice (Izbrani spisi za mladino), ki sta jo leta 1926, štiri leta po njeni smrti, izdala Fran Erjavec in Pavel Flere: "*Še šibkeje je bila zastopana slovenska žena v DiS. V njem se je oglasila prva l. 1888 že omenjena Bonaventura Klara Suhačeva s preprostimi pesemcami, za njo po l. 1891 tudi že iz "Vrtca" nam znana Gorislava. Za njima so prišle še l. 1896 učiteljica Kristina Šulerjeva in dve leti nato Posavska, Mira in tedaj zasebna urednica Z. Kvedrova, vendar spadajo tudi te že v novejšo dobo.*"³⁴

Kljub temu da je o njej bore malo zapisanega, je bila ob diplomski nalogi tem bolj zgovorna njena rokopisna zapuščina. Majhni zvezki, z drobno pisavo popisani rumeni listi, pripovedujejo tako o mladi ljubezni, radosti in veseli pesmi, kot o trpljenju, nerazumljenosti in rotečih prošnjah. Prav tako je izraženo tudi njeno hrepenenje, da bi pripomogla k narodu. V potopisih in spominih na mnoge kraje (Dalmacijo, Italijo, Benetke, Tirolsko in Bavarsko, Prago, Padovo, Poljsko, Moravsko, Dresden) je pripovedovala zgodbe iz tujine, nabirala pripovedke in bajke za otroke in tako prispevala k razvoju otroške literature. S svojimi deli je trkala na marsikatera vrata, ki so se odprla pri Domačem prijatelju, Domu in svetu, Koledarju Mohorjeve družbe. Prozni deli Drobne povesti in Pravlјice je natisnila Mohorjeva družba. Pod svoje okrilje jo je vzel časopis Slovenka, ki je nudil oporo pri urjenju sloga in vzpostavljanju ženske in pesniške identitete. Oblikoval se je Slovenkin ženski pesniški krog, ki so ga sestavljale: Kristina Šuler, Franja Trojanšek Dekleva, Marica Strnad, Ljudmila Poljanec, Vida Jeraj, Ljudmila Prunk, Matilda Tomšič Sebenikar in Mira Mokriška.

---

³² Antologija slovenskih pesnic 1, Ljubljana: Tuma, 2004.

³³ Slovenska sodobna lirika, Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna, 1933

³⁴ Špende, N. Analiza zapuščine Mire Mokriške, pesnice in pisateljice: diplomatska naloga, Ljubljana, 1994.

V Antologiji slovenskih pesnic I Novak Popov trdi, da so umetnice sledile estetskim težnjam in slogovnim tokovom, ki so na prelomu 20. stoletja potekali od sentimentalizma in romantike v objektivnejši realizem ter od simbolizma k socialnemu realizmu. Udeleženke so se predvsem v liriki, kjer so lahko izrazile svoj čut za natančno, podrobno opazovanje in opisovanje. Pogosto je tudi dialoško bližanje in ogovarjanje v obliki fiktivnega pisma. Za pesmi je značilna individualnost, sproščenost in specifičnost. Idiličnost in brezkonfliktnost v ljubezenskem, materinskem in hčerinskem odnosu ter relativirano tradicionalno verovanje je odsotno.³⁵ Niso zgrešile bistva vsakega umetnika, da venomer in neprenehoma išče odgovore na življenje, se sprašuje o smislu in resnici. S svojo rahločutnostjo, žensko občutljivostjo, čustvenostjo in rafiniranostjo razmišljajo o vprašanih lažnih in pravih vrednot, socialnih razmer, družbene pravičnosti ter položaju naroda in jezika. Skozi svojo izpoved se izkažejo za močne, energične, vztrajne in bojevite, podpirajo projekte kolektiva ali moških. Zavzemajo se za samostojnejši položaj, ki ni podrejen, omejen in vnaprej določen, ampak zahteva sprejemanje lastnih odločitev in odgovornosti. Kritizirajo žensko samovšečnost, domišljavost, naivnost in tekmovalnost za moško pozornost ter se s solidarnostjo in sočutjem obračajo k nemočnim, odrinjenim in zapuščenim.

Ženski lirski subjekt sčasoma postaja vse bolj razlikovalen in prepoznavno drugačen od moškega.³⁶ V sferi emocij je raznovrsten in bogato niansiran. Sposoben je poglobljanja v duševni svet, ki je vrednejši od stvarnosti, ter intuicije, ki sluti in ve tudi tisto, kar je neizrečeno in skrito, trdi Novak Popov. Skozi poezijo, ki omogoča refleksijo in izpoved bolečin, veselja, vprašanj o družbi in posamezniku, je Mira Mokriška skupaj s pesniškimi sestrami lahko na papirnato stvarnost izlila, kar je imela povedati sebi in drugim. Tradicionalno formirane pesmi so v mladostnem obdobju optimistične. Kasneje so odsev vsega, s čimer jo je življenje preizkušalo, zato je vzdušje pesimistično. Srečevala se je z rojstvom in s smrtjo, z zakonsko srečo in osamljenostjo, zapuščenostjo in s kritiko javnosti ter z udeleževanjem tam, kjer so bila njena dela dobrodošla.

Zaradi podcenjujočega odnosa nekaterih pesnjenj žensk ni imelo povsod podpore in razumevanja. Večina izmed njih je z ustvarjalnim delom prenehala po poroki, saj je bila *“organizacija vsakdanjega družinskega življenja samoumevno izključno na ženskih ramenih.”*³⁷ Ona pa je imela srečo. Na njeno plodovito ustvarjanje je zagotovo vplival trden in ljubeč odnos z njenim možem, saj jo je podpiral in prebiral njene pesniške cvetke, čeprav ju je življenje mnogokrat ločevalo. Intelektualke niso uporniško zavračale tradicionalne materinske vloge, želele so si le, da bi postale bolj samostojne in predvsem ekonomsko neodvisne. Iz pesmi tako ni izginila tematika družine, poroke in otrok. V delih Mire Mokriške

---

³⁵ Neraziskana pokrajina poezije, uvod v Antologijo slovenskih pesnic 1, str. 187

³⁶ Neraziskana pokrajina poezije, uvod v Antologijo slovenskih pesnic 1, str. 188

³⁷ Neraziskana pokrajina poezije, uvod v Antologijo slovenskih pesnic 1, str. 185

je le-ta pogosto zastopana, pojavljajo pa se tudi domoljubne in poetološke tematike, ki izpostavljajo bridkosti pesniškega življenja in željo po poučevanju in delu za narodov blagor.

Mirine pesmi lahko glede na pesniške značilnosti z gotovostjo uvrstimo med njene kolegice po peresu, saj je tudi sama stremela k ustvarjalnemu sestrskemu povezovanju. Njene pesmi, ki so ostale formalno in slogovno tradicionalne, so bile prav tako osebne izpovedi srečne ljubezni in hrepenenja, življenjske minljivosti in slutnje smrti. Poleg zgoraj navedenih tematik, ki so prepoznana pri večini pesnic na prelomu stoletja, lahko pri njej poudarimo še religiozno. Iz teh pesmi veje zvestoba katoliškim vrednotam, ki jih je živela, in močna vera v presežno. K njej se zateka v cvetu mladosti, želi si Božje svetlobe in se Mu izroča v varstvo. Skozi življenjske preizkušnje je dozorela v osebo z visoko moralo in s čutom za sočloveka. V umanjkanju Ljubezni se ji razodevajo grozote, ki jih je sposoben človek, ko sestra sestri postane tujka, ko v ospredju ni več čudež življenja, ampak vseprisotna materija in oblast. Počutila se je sama in nerazumljena, svet ni sprejemal njenih načel in čistih vzorov. "*Svet svojo pot sebično hodi, prezira, česar ne umeje ...*"³⁸ Molitev ji je bila v oporo, večkrat prosi Boga, naj jo odreši zemskih muk in obnovi prejšnjo srečo, saj nove pomladi zanjo ni več. Posebno je bila navezana na Mater Marijo, v kateri vidi priprošnjico ubogih in zavrženih. V dnevniku zapiše, da verske literature ne bere pogosto, vsak dan pa vzame v roke Hojo za Kristusom Tomaža Kempčana.

Mira Mokriška je celo življenje ostala zvesta pesništvu in narodu, zdaj je prišel čas, da se poklonimo njenemu doprinosu k slovenski literaturi.

---

³⁸ Pesem *Skoz življenje ...*

Rokopisna zapuščina Mire Mokriške

Antologija slovenskih pesnic 1. Ljubljana: Tuma, 2004. ISBN 961-6470-66-3

Avsenik Nabergoj, I. *Literarne vrste in zvrsti: stari Izrael, grško-rimska antika in Evropa.*

Ljubljana: Cankarjeva založba, 2011. ISBN 978-961-231-846-8

Borštnik, M. *Študije in fragmenti: Obzorja*, 1962. Maribor

Borovnik, S. *Pišejo ženske drugače?* Ljubljana: Mihelač, 1995. ISBN 961-201-153-2

Branja 3. Ljubljana: DZS, 2012. ISBN 978-961-02-0052-9

Čeh, J. *Metaforika v Župančičevi poeziji (od Čaše opojnosti do zbirke V zarje Vidove).*

Magistrsko delo, Ljubljana, 1994.

Hudeček J. *Ulice mojega predmestja.* Ljubljana: Založba Karantanija, 2000. ISBN primer

Kmecl, M. *Mala literarna teorija.* Ljubljana: Mihelač in Mešović, 1995. ISBN 961-6183-08-7

Kos, J. *Očrt literarne teorije.* Ljubljana: DZS, 1996. ISBN 86-341-1286-1

Kušej, M. *Prve učiteljice, prve pisateljice: kdo jih še pozna.* Celovec: Drava, 1996.

ISBN 3-85435-276-X

Lirika slovenskih pesnic: 1849-1984. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1985.

Mihurko Poniž. *Pravljice starejših slovenskih pisateljic v literarni tradiciji in vzgojno-izobraževalnem sistemu.* JiS 2019/letnik 64, št. 2, str. 5-18.

Mihurko Poniž, K. *Prispevki slovenskih pripovednic k žanrski podobi proze.* JiS, 2010 /letnik 55, št. ½, str. 47-60.

Mihurko Poniž, K. *Drzno drugačna: Zofka Kveder in podobe ženskosti.* Ljubljana: Delta, 2003. ISBN 961-90876-3-2

Mihurko Poniž, K. *Evine hčere: konstituiranje ženskosti v slovenskem javnem diskurzu 1848-1902.* Nova Gorica: Univerza, 2009. ISBN 978-961-6311-56-4

Mihurko Poniž, K. *Zapisano z njenim peresom: prelomi zgodnjih slovenskih književnic s paradigmo nacionalne literature.* Nova Gorica: Založba Univerze, 2014.

ISBN 978-961-6311-81-6

Nevihta sladkih rož: antologija slovenske poezije 20. stoletja. Ljubljana: Študentska založba, 2006. ISBN 961-242-076-9

Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem. Ljubljana: Tuma: SAZU, 2007. ISBN 978-961-6682-01-5

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: DZS, 1994. ISBN 86-341-111-3

Slovar slovenskega knjižnega jezika 2. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2014.

ISBN 978-961-282-010-7

Slovenski pravopis. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001. ISBN 961-6358-37-5

Slovenka: prvi ženski časopis (1897-1902) / uredila Marta Verginella, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2017. ISBN 978-961-237-999-5

---

³⁹ Savina Zwitter, Uporaba literature pri raziskovalni nalogi (ISO standard), 2021

Slovenska sodobna lirika. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna, 1933.
Snoj, M. *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997.
ISBN 86-11-14772-3
Starejše pesnice in pisateljice. *Izbrani spisi za mladino*. Ljubljana, Učiteljska tiskarna, 1926
Špende, N. *Analiza zapuščine Mire Mokriške, pesnice in pisateljice: diplomska naloga*.
Ljubljana, 1994.
Štaudohar, I. *Slovenke v dobi moderne, Inspirativna pozabljena polovica, Sobotna priloga*,
Delo, 14. 1. 2012
Trdina, S. *Besedna umetnost. Del 2, Literarna teorija*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1958.
Tucović, V. *Domači prijatelj Zofke Kveder*. Ljubljana : Slavistično društvo Slovenije, Jezik
in slovstvo, let. 52 (2007), št.5, str. 63-72
Verginella, M. *Ženska obrobja: vpis žensk v zgodovino Slovencev*. Ljubljana: Delta, 2006.
ISBN 961-90867-8-3
Žerjal Pavlin, V. *Lirski cikel v slovenski poeziji 19. in 20. stoletja*. Ljubljana: Založba ZRC,
ZRC SAZU, 2008. ISBN - 978-961-254-097-5

ELEKTRONSKI VIRI

Jensterle Doležal, A. Imagining the Not Imaginable. Slovenian Women Poetry in the Fin-De-Siècle Period and the Beginning of the 20th Century, www.academia.edu (pridobljeno 22. 12. 2020)

<https://www.dlib.si/>

<https://sistory.si>

<https://fran.si/>

[Novi Slovenski biografski leksikon - Slovenska biografija \(slovenska-biografija.si\)](http://slovenska-biografija.si)

(pridobljeno 12. 6. 2020)

[Zofka Kveder - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Zofka_Kveder) (pridobljeno 15. 6. 2020)

[Vida Jeraj - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Vida_Jeraj) (pridobljeno 15. 6. 2020)

[Lea Fatur - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Lea_Fatur) (pridobljeno 15. 6. 2020)

[Poljanec, Ljudmila \(1874–1948\) - Slovenska biografija \(slovenska-biografija.si\)](http://slovenska-biografija.si)

(pridobljeno 15. 6. 2020)

<http://nl.ijs.si/imp/imp25k/html-s/imp25k-s-0000.html> (pridobljeno 23. 11. 2020)

<http://www.termania.net/slovarji/slovar-slovenskega-knjiznega-jezika/2851098/arhaizem?page=4&Query=zn%C4%8Dilnost&Dictionaries=58>

(pridobljeno 23. 11. 2020)

<https://www.literarnica.si/2012/10/slovenska-moderna-1899-1918.html>

(pridobljeno 10. 12. 2020)

12 ZAHVALA

Najlepša hvala vsem, ki ste kakorkoli prispevali k raziskovalni nalogi. Zahvaljujem se za vse spodbudne besede, iskreno zanimanje in ideje.

Hvala sestram Mariji, Nadji in Neži Baša ter Ani Jagodič, ki so mi pomagale pri transkribiranju in urejanju. Hvala Samu Goležu, ki mi je potrpežljivo razlagal delovanje oblaka 365 in za pomoč pri urejanju dokumenta. Hvala Ani Škrlep za pomoč pri izgledu naloge. Hvala Marjetki Balkovec Debevec iz Slovenskega Šolskega Muzeja in Tonetu Krampaču iz Nadškofijskega arhiva Ljubljana za prijazno posredovanje biografskih podatkov. Hvala Jožetu Ropuši, ki je priskrbel razglednico Železniške postaje v Volčji Dragi iz leta 1910 ter vse informacije, ki Mokriško povezujejo s tem krajem.

Hvala prof. Katji Mihurko Poniž za nov pogled na nalogo in zamisli ter za pomoč pri vzpostavitvi spletne strani o Miri Mokriški na slovenski Wikipediji.

Hvala mami za lektoriranje in vse, idej polne pogovore o raziskovalnem delu in literaturi nasploh, ki so mi odkrivali lepoto besedne umetnosti.

Še posebej se zahvaljujem svoji mentorici in profesorici slovenščine Nataši Hribar, ki me je seznanila z Miro Mokriško in mi zaupala njeno pesniško zapuščino v preučevanje. Hvala za Vaš miren in prijazen pristop ter priložnost raziskovanja.

Zadnja zahvala gre moji družini, ki mi vedno stoji ob strani.